

Mga duha ka siglo sa wala pa si Cristo, may ginganlag Jesus, anak ni Sirac, nga misulat ining basahon nga sumada sa mga tradisyon, ug mga pagtulun-an sa mga “Manggialamon.”

Edukado siya ug maayog kahimtang. Malagmit pangulo sa pamilya nga dunay mga sulugoon. Nakahimamat siyag daghang tawo. Duna siyay maayong trabaho ug negosyo nga mauswagon. Iyang giangkong sa kataposang bahin nga siya nakakat-on sa sikreto sa kalamposan gikan sa balaang mga basahon. Sa iyang pagsulat ining basahona, buot niyang ipaambit ang iyang nakat-onan gikan sa balaang mga basahon pinasikad sa kaugalingong kasinatian.

Gisulat ni pipila ka tuig sa wala pa kadtong grabing panglutos nga gisaysay sa mga Macabeo. Daghang tawo sa iyang panahon mibati nga ang Judiong tinooan nabiyaan na sa panahon, mao nga dali ra silang nadani sa Griyegong kultura. Gisulayan ining maong tagsulat ang paghan-ay og bag-ong pamaagi sa pagpatin-aw sa pagtoo sa Israel. Walay laing nasod nga makahatag og kaalam nga labaw kay sa kaalam sa katawhan sa Diyos, kay gimbut-an sa Diyos nga ang kaalam mopuyo sa taliwala nila. Gipakita ining basahona unsang paagiha nga ang Balaod sa Diyos midala sa katawhan aron mahimo ning mas tawhanon, mas lantip ug mas responsabli; sa tinagsa ug sa kinabuhing katilingbanon.

Gilangkoban kining basahona sa duha ka dagkong bahin:

– Ang mga ulohan 1 ngadto sa 42, naglakip sa pito ka sunodsunod nga panulihon. Ang matag usa gisugdan og pagdayeg sa kaalam. Ang balak bahin sa kaalam sa ulohan 24 makapaikag kaayo.

– Ang mga ulohan 43 ngadto sa 51 nagsugod sa pagdayeg sa Diyos, kinsang kaalam misanag sa tibuk uniberso, ug gipadayon uban sa paghulagway sa maalamong kalihokan sa Diyos pinaagi sa mga iladong tawo sa Daang Testamento.

Pasiuna sa naghubad gikan sa Hebreo ngadto sa Griyego

• Ang Balaod, ang mga Propeta ug ang ubang sinulat nga nahimo sa ulahi na, nagpadayag kanamo sa daghan kaayong butang ug sa dagkong kamatuoran. Angayan nga dayegon ang Israel tungod sa iyang

dungog bahin sa kahibalo ug kaalam. Apan dili paigo ang paghupot ining mga kamatuoran alang sa kaugalingong pagtulon-an. Ang nahigugma sa kaalam buot motabang sa ilang isulti ug isulat sa wala kaayo masinati sa mga pagtulun-an.

Ang akong apohan, si Jesus, mihatag sa

• *Pasiuna sa taghubad gikan sa Hebreo ngadto sa Griyego:* Ang mga Judio wala mogamit sa pulong “Biblia”. Ingon hinuon ini nila pagsulti: “Ang Balaod, ang mga propeta ug

ang ubang Sinulat,” kay mao ni ang tulo ka dagkong ulohan sa Balaang Kasulatan. Sama ini ang mabasa sa Lc 24:24.

kaugalingon alang sa walay hunong nga pagbasa sa Balaod, sa mga Propeta ug sa ulahing mga sinulat sa atong ginikanan. Nakabaton siyag hingpit nga kasinatian ining mga butanga. Siya mismo misugod pagsulat bahin sa ilang mga pagtulon-an ug sa kaalam. Gusto siya nga ang katawhan nga buot mahibalo, makapahimulos sa iyang mga sinulat. Sa ingon makapadayon sila pag-uswag diha sa pagpuyo sumala sa Balaod.

Busa, gidapit ka pagbasa ining libroha uban sa maayong pagtagad ug pagmatngon. Hinaot nga mosabot ka kon mamatngonan mo nga bisan pa sa akong mabinantayon nga paninguha paghubad, daotan diay kaayo ang pagpadayag ko sa kahulogan. Ang mga butang nga nasulat ining libroha sa Hebreo makuhaan sa ilang pintok nga kahulogan inighubad na sa laing pinulongan. Sa pagkatinuod, dili lang kining libroha kondili, ang Balaod mismo, ang mga Propeta ug ang ubang kasulatan may dakong kalainan sa orihinal nga teksto.

Pag-adto nako sa Ehipto sa ika-38 ka tuig sa paghari ni Evergetes, ug sa akong pagpuyo didto, nakita ko ang sumbanan ining mahinungdanong pagtulon-an. Nakahukom ko nga gikinahanglan ang pag-amuma ug ang kinasingkasing nga paninguha paghubad ining libroha.

Busa, sulod sa maong panahon, nagtukaw ko sa daghang gabii ug nagtuon pag-ayon aron mahuman kining libroha. Unya, imantala ni alang nila nga bisag nagpuyo gawas sa Palestina, buot mahigugma sa kaalam ug magkinabuhi sumala sa balaod.

Kaalam nga gikan sa Diyos

1 ¹ Ang tanang kaalam naggikan sa Diyos ug nagpabilin diha niya hangtod sa hangtod.

² Ang mga bunbon, ang mga tinulo sa ulan ug ang mga adlaw nga dili matapos, kinsay makaihap ini?

³ Ang gitas-on sa langit, ang kinatumyan sa kalibotan ug ang giladmon sa kailadman, kinsay makasukod ini?

⁴ Ang kaalam nahimo sa wala pa ang tanang butang; ang mabinantayong kahibalo, sa wala pa magsugod ang panahon.

• **1.1** Niining maong balak, gipadayag sa tagsulat ang iyang pagtoo. Sa mga naghunahuna nga binag-o ang ilang kahibalo kay nagpangita sila sa tawhanong kaalam ug mga doktrina, moingon siya nga ang matuod nga kaalam naa sa pagsalig sa Diyos ug sa kamaadlok kaniya.

Makadaghan siyang naghigot sa *kahadlok* sa Ginoo, sama sa Salmo. Apan kining kahadlok lahi sa kahadlok sa masuk-anong Diyos sa mga pagano.

Ang gihambing kahadlok sa mga mahadlok

⁶ Kang kinsa man ipadayag ang gigikanan sa kaalam?

Kinsay nasayod sa tinagoan niyang dibuho?

⁸ Usa lang ang maalamon ug kahadlok kaayo. Ang nanglingkod sa iyang trono. ⁹ Ang Ginoo mismo nagbuhat sa kaa-lam. Iya ning gitan-aw pag-ayo ug gitimbangtimbang ang bili. Iyang giboboan sa kaalam ang tanan niyang binuhat: ¹⁰ ang may kinabuhi sumala sa iyang kaayo. Iyang gihupong sa kaalam ang nahigugma niya.

¹¹ Ang kahadlok sa Diyos himaya. Makataronganon nga mopasigarbo ta ini, ang kalipay ug madaogong purongpurong.

¹² Ang kahadlok sa Diyos naglipay sa kasingkasing; nagsadya, nagmaya ug nagpataas sa kinabuhi.

¹³ Kay ang mahadlok sa Diyos makangkon sa tanang kaayohan sa kataposan sa iyang kinabuhi. Panalanginan siya sa adlaw sa iyang kamatayan.

¹⁴ Ang kahadlok sa Ginoo sinugdan sa kaalam. Iyang gipahiluna ang kaalam sa mga kasingkasing sa nagtoo niya sa wala pa sila mahimugso.

¹⁵ Minugna gikan sa sinugdan naghimo siya sa iyang puluy-anan taliwala sa katawhan. Magpabilin ang kaalam nga matitudanon sa kaliwatan sa mga tawo.

¹⁶ Ang kahadlok sa Ginoo kahingpitan sa kaalam. Pun-on ka niya sa iyang mga bunga.

¹⁷ Pun-on niya ang imong balay sa mada-nihong mga butang. Pun-on niya ang inyong kabalayan sa iyang mga bahandi.

¹⁸ Ang kahadlok sa Ginoo purongpurong sa kaalam.

¹⁹ Diin may kaalam ang kalinaw ug maayong panglawas mamuswak; ang kahibalo ug kabuot mobundak daw ulan. Ang kaalam dili matago sa nakaangkon niya.

²⁰ Ang kahadlok sa Ginoo gamot sa kaalam. Ang sanga ang taas nga kinabuhi.

²² Ang dili makataronganon pintas, dili kahatagag katarongan. Laglagon niya ang kaugalingon sa iya mismong abuso.

²³ Ang mapailubon makapugong hangtod sa gitagal nga panahon; apan sa kaulahiay hatagan ra siya sa kalipay.

sa Diyos mao ang kahimtang nga mahilayo sila Kaniya kay siya man ang kinabuhi. Mahadlok sila nga magpakasala, kay siya man ang gugma. Sa giingon sa komentaryo sa Pan 1, ang kahadlok sa Ginoo nagpasabot sa dakong pagtahod kaniya inubanan sa gugma ug kamasinugtanon.

Ang kahadlok sa Ginoo tugbang sa kahadlok unsay ikasulti sa uban, sa kahadlok nga bugalbugalan, sa kahadlok nga masayop. Ang mga tawong mahadlok sa Diyos naghatag og gibugaton sa gisulti sa Diyos, sa iyang gisaad dihang gidapit ta pagpangita niya ug pagluwas sa uban.

²⁴ Bantayan niya ang iyang mga pulong hangtod sa pag-abot sa panahon; ug sa kataposan daghan ang makaila sa iyang kabililhon.

²⁵ Ang kaalam nagtipig sa maundanong mga panulihon nga usa sa iyang katigayonan, apan ang makasasala dili buot masayod mahitungod sa Diyos.

²⁶ Nagtinguha ka ba sa kaalam? Tan-awa ang iyang kasugoan. Kini gihatag kanimo sa Ginoo sa walay tihikthik,

²⁷ kay ang kahadlok sa Ginoo, kaalam ug kahibalo; ang kamatinud-anon ug kaaghop makapahimuot niya.

²⁸ Ayawg ihiklin ang kahadlok sa Diyos; duola siya uban sa matinud-anong kasingkasing. ²⁹ Ayaw pagpakaaron-ingnon atubangan sa katawhan; bantayig maayo ang imong mga pulong.

³⁰ Ayawg dayega ang kaugalingon, tingali unyag mohagba ug mawad-an ka sa dungog. Moyagyag ang Ginoo sa imong tinagoan. Isalikway ka sa daplin sa asembleya kon wala ka mahadlok niya ug ang imong kasingkasing puno sa bakak.

Kahadloki ang Diyos panahon sa pagsulay

2 • ¹ Anak, kon makahukom ka pag-alagad sa Ginoo, andama ang kaugalingon alang sa mga pagsulay. ² Ampingi ang imong kasingkasing sa katarong ug pabiling makanunayan; ayawg kaguol sa oras sa kalisod.

³ Gunit pag-ayo sa Diyos, ayawg pahilayo niya aron magmalampuson ka hangtod sa kataposan sa imong mga adlaw. ⁴ Dawata ang tanang nahitabo nimo; pailob kon biaybiayon ka. ⁵ Kay gani ang bulawan gisulayan man sa kalayo; ang makadawat sab sa Diyos sulayan sa kalayo sa pagpaubos. ⁶ Salig niya ug panalipdan ka. Subay sa tinuod nga agianan ug laom niya.

⁷ Ikaw nga mahadlok sa Ginoo, paabota ang iyang kaluoy; ayaw siyag talikdi aron dili ka matumpawak. ⁸ Ikaw nga nahadlok sa Ginoo, salig niya kay gantihan ka. ⁹ Ikaw nga nahadlok sa Ginoo, laom sa tanan nga maayong

butang; laom sa kalipay ug kaluoy nga dili matapos.

¹⁰ Hinumdomi ang nahitabo sa imong katigulangan. Kinsay misalig sa Ginoo nga natalamayon? Kinsay milahutay sa kahadlok nga nahimong sinalikway? Kinsay nagsangpit niya nga wala pamatia?

¹¹ Ang Ginoo manggiluy-on ug mahigugmaon; mopasaylo siya sa atong mga sala ug moluwas nato sa oras sa atong kalisod.

¹² Pagkaalaot sa kasingkasing nga walay timik ug sa huyang nga kamot! Pagkaalaot sa makasasala nga nagduhaduha sa iyang agianan!

¹³ Alaot ang walay timik nga kasingkasing nga kulag pagsalig; kay dili sila panalipdan. ¹⁴ Alaot ka nga nawad-ag pailob! (Unsay imong buhaton kon tawgon ka sa Ginoo paghatag og asoy?)

¹⁵ Ang nahadlok sa Ginoo dili mosu-pak sa iyang mga sugo; ug matinud-anong nahigugma niya magmatngon sa iyang mga balaod.

¹⁶ Ang nahadlok sa Ginoo mangitag mga paagi aron makapahimuot niya; ang nahigugma sa Ginoo, puno sa iyang balaod.

¹⁷ Ang nahadlok sa Ginoo mangan-dam sa ilang kasingkasing ug magpaubos sa kaugalingon sa iyang atubangan sa pag-ingon: ¹⁸ “Mahulog unta mi sa kamot sa Ginoo, dili sa kamot sa tawo, kay ang kaluoy sa Ginoo samag gidak-on sa iyang gahom.”

Mga katungdanan sa ginikanan

3 • ¹ Mga anak, inyong amahan ang nagsulti; pamatia ko ug sunda ang akong tambag aron maluwas mo. ² Kay ang Ginoo nagmatuod nga ang mga anak kinahanglang motahod sa ilang amahan. Gimatuod sab ang katu-

• **2.1** Kadtung mga tawong buot moalagad sa Diyos kinahanglang andam nga moatubang sa mga pagsulay ug panagbangi. Ang lunsay nga pagsalig sa Diyos mapaila sa panahon sa mga kalisdanan. Duyog sa pagtoo ug paglahutay, ang pagsalig lintunganayng kalidad sa usa ka magtotoo.

• **3.1** Mao kini ang labing maayong komentaryo sa Kasugoan ni Moises bahin sa responsabilidad sa kabataan ngadto sa ilang ginikanan. Ang pagtahod sa atong ginikanan nagkahulogan sa pagtahod sa kamasinaboton ug sa paghatag og hinabang nga materyal panahon sa ilang kalisdanan.

ngod sa inahan alang sa iyang mga anak.

³ Ang nagtahod sa iyang amahan nagbayad sa iyang kasal-anan; ⁴ ang naghatag og himaya sa iyang inahan nag-andam og bahandi alang sa kaugalingon.

⁵ Ang nagtahod sa iyang amahan li-payon sa kaugalingong mga anak. Ma-dunggan ang iyang mga pag-ampo.

⁶ Ang nagpasidungog sa iyang ama-han makabatog og taas nga kinabuhi. Ang masinugtanon sa Ginoo naglipay sa iyang inahan. ⁷ Nag-alagad siya sa nagpakatawo niya ingon nga nag-ala-gad siya sa Ginoo.

⁸ Busa, lihok! Tahora ang imong amahan sa pulong ug buhat aron mo-dangat nimo ang iyang panalangin. ⁹ Kay ang panalangin sa amahan nag-lig-on sa kaugmaon sa panimalay. Ang tunglo sa inahan magdaot ini hangtod sa gamot.

¹⁰ Ayaw pagmaya sa pagpakaulaw sa imong amahan kay ang daotan niyang dungog dili himaya nimo. ¹¹ Ang himaya sa usa ka tawo nagagikan sa maayong ngalan sa iyang amahan. Ang inahan nga wala tahora, daotag dungog sa iyang mga anak.

¹² Anak ko, atimana ang imong ama-han sa iyang katigulangon. Ayaw siya hatagig kaguol samtang buhi pa.

¹³ Bisag mawad-an siya sa panghu-nahuna, pailob: ayaw wad-a ang imong pagtahod niya samtang himsog pa ang imong lawas.

¹⁴ Kay ang gibuhat nga kaayo alang sa amahan dili malimtan. Magsilbi ni nga bayad sa kasal-anan.

¹⁵ Sa adlaw unya sa kalisod ang Gi-noo mahinumdom ini alang sa imong kaayohan; kay sama nga ang yelo ma-tunaw sa kainit, tunawon sab ang imong mga sala. ¹⁶ Ang misalikway sa iyang amahan sama sa tampalasan; ang nag-hasol sa iyang inahan gitunglo sa Ginoo.

Ang pagpaubos

¹⁷ Anak ko, himoa ang imong gimbuhaton sa kaalam ug higugmaon ka sa gidawat sa Diyos.

¹⁸ Kon mahimo kang labaw kabantogan, labaw pod kang magpaubos sa kaugalingon; unya, kahimut-an ka sa Diyos. ²⁰ Dako ang gahom sa Ginoo; ang mapaubsonon nag-dayeg niya.

²¹ Ayaw pangitaa ang dili nimo makab-ot sa imong gahom; ni ang dili sarang sa imong katakos. ²² Palandongang ang gisugo nga angay mong buhaton; wala kinahanglana nga masayod ka sa mga butang nga gitago.

²³ Ayaw hagoa ang kaugalingon pagtu-bag sa walay pulos nga pangutana kay ang kahibalo nga naa na nimo labaw kay sa tawhanong panabot.

²⁴ Daghan ang nahisalaag sa kaugali-ngong pangaggas. Ang pagpakaaron-ing-non makapasimang sa katarongan.

²⁶ Ang gahig ulo sa kataposan mahulog sa yawa, ug ang nahigugma sa kakuyaw, diha lang siya mahanaw. ²⁷ Ang gahig ulo maun-lod sa mga pag-antos; ang makasasala magtumpitumpi sa iyang sala.

²⁸ Walay makatabang sa pag-antos sa garboso. Ang gamot sa daotan natisok na niya. ²⁹ Ang maalamon mamalandong sa mga panulihon. Nagtinguha ang maalamon og nga dalunggan nga mamati gilayon.

Paghatag og limos

³⁰ Samtang ang tubig makapalong sa nagdilaab nga kalayo, ang paghatag og limos, sa kasal-anan makapasaylo. ³¹ Ang mibalos sa minaayo, nag-andam sa iyang kaugmaon; makakaplag siyag panabang sa iya unyang pagka-pukan.

4 ¹ Anak, ayawg ihikaw sa kabos ang pagkaon. Ayawg pahulata ang nagpakiluoy nimo.

² Ayawg guola ang gigutom. Ang nan-ginahanglan ayawg samuksamoka. ³ Ayawg palagota ang tawong may kasuko. Tabangi ang nagpakilimos.

⁴ Ayaw aboga ang makililimos nga gibug-atan sa kalisdanan. Ang mga ka-bos dili nimo talikdan. ⁵ Ayawg lingiw sa nagkinahanglan; Ayaw hatagi si bisag kinsa og hinungdan nga tong-lohon ka.

⁶ Kon may nanghimaraot nimo tu-ngod sa kapait sa iyang kasingkasing, ang Magbubuhat mamati sa iyang pangaliya.

⁷ Himoa nga ang imong kaugalingon dawaton sa katilingban; ug ang imong ulo iduko sa gamhanan.

⁸ Pamatia ang kabos ug tubaga siya sa huyo ug malinawon nga tingog. ⁹ Pa-lingkawasa ang dinaugdaog sa mga kamot sa nagdaugdaog nila. Magmaligon ka inigpahaman mo sa hustisya. ¹⁰ Tagda ang mga ilo sa usa ka amahan sama sa usa ka bana. Alagari ang ilang inahan. Unya, mahisama ka sa anak sa labing halangdon. Iya kang higugmaon labaw kay sa kaugalingong inahan.

¹¹ Ang kaalam magmatoto sa iyang mga anak ug mag-amua sa nagtan-aw niya. ¹² Ang nahigugma niya nahigugma sab sa kinabuhi. Ang sayong momata nga nangita niya mapuno sa kalipay.

¹³ Ang moangkon niya makaangkon og himaya sa kataposan. Bisag asa siya paingon ang Ginoo manalangin niya. ¹⁴ Ang nag-alagad niya mga ministro sa balaang Diyos. Ang nahigugma niya hinigugma sa Ginoo. ¹⁵ Ang mamati niya maayong mohukom. Ang masinugtanon niya makapahulay nga wala nay katalagman.

¹⁶ Ang mosalig sa kaalam, makaangkog kaalam nga mapanunod sa mga anak.

¹⁷ Kay sa sinugdang, iya siyang dad-on sa batohon nga agianan nga makahadlok ug makapalisang niya. Iya siyang disiplinahon hangtod nga masaligan. Iya siyang sulayan sa iyang kinahanglanon.

¹⁸ Unya, iya siyang dad-on sa hapsay nga dalan; lipayon ug ipadayag kaniya ang iyang tinagoan.

¹⁹ Apan kon mosimang siya sa agianan, iya siyang biyaan ug pasagdang mawala.

²⁰ Sa tanang kahimtang, timbangtimbang nga ang lainglaing katarongan ug ang daotan imong likayan. Ang sayop nga matang sa kaulaw makadaot nimo. ²¹ May kaulaw nga magdala nimo sa sala, apan may kaulaw pod nga angayan dayegon ug tahoron. ²² Ayaw buhat og supak sa imong kaugalingon tungod lang sa pabor gikan sa uban. Ayaw tugti kining matanga sa kaulaw nga moduhig nimo sa sala.

²³ Ayaw pagpakahilom kon gikinahanglan nga mosulti ka. Ayaw tagoi ang imong kaalam tungod sa garbo. ²⁴ Mailhan ang kaalam sa pinulongan. Ang kahibalo, sa diskurso.

²⁵ Ayaw supaka ang kamatuoran; hinu-noa, angkona una ang kakulangan sa imong kahibalo.

²⁶ Ayaw ikaulaw ang pagsugid sa imong sala. Ayaw langoy sunganga sa taob.

²⁷ Ayaw pagsibog sa atubangan sa usa ka buang. Ayaw pagpadala sa mga gamhanan.

²⁸ Pakigbisog alang sa kamatuoran hangtod sa kamatayon ug ang Ginoo makig-away alang nimo.

²⁹ Ayaw pagmapangahason sa imong sinultihan, apan tapolan ug mapasagaron sa imong binuhatan.

³⁰ Sa imong panimalay ayaw pagpakasamag liyon nga magwataswatas sa imong mga sulugoon ug magdaugdaog sa ubos nimo.

³¹ Ayaw bukhara ang imong kamot sa pagdawat, ug ayaw kinig kumkoma kon kinahanglan kang mohatag.

Ayaw pagsalig sa katigayonan

5 ¹ Ayaw pagsalig sa imong katigayonan. Ayaw ingon: “Wala na akoy lain nga gisaligan.” ² Ayaw tugti ang kaugalingon nga maanad sa kahakog ug sa kapintas. Himoon ka nila nga ilang ulipon.

³ Ayaw pag-ingon: “Kinsay makapugong nako?” ⁴ Kay ang Ginoo may gahom pagsilot nimo. ⁴ Ayaw pag-ingon: “Nakasala ko ug walay nahitabo nako!” Ang Ginoo nag-agad sa iyang panahon.

⁵ Ayaw paniguro sa pasaylo kon nagtum-pitumpi ka sa imong sala. ⁶ Ayaw pag-ingon: “Dako ang iyang kaaghop!” Pasayloon niya ang daghan kaayo nakong sala!” Kay naa kaniya ang kalooy, apan naa sab ang kasuko. Ang iyang kapungot gibubo sa mga makasasala.

⁷ Ayaw paglangan sa imong pagbalik sa Diyos. Ayaw nig unyaunyaa. Sa kalit lang ang kasuko sa Ginoo mosilaob, ug laglagon ka sa adlaw sa panudya.

⁸ Ayaw pagsalig sa katigayonan nga naangkon sa sayop nga paagi. Dili mo sila kapuslan sa adlaw sa kapungot.

⁹ Ayaw papalidpalid sa hangin ni paglakat sa tanang agianan sama sa gihimo sa makasasala nga naanad pagpamakak. ¹⁰ Pagpabiling lig-on sa imong baroganan ug pagmakanunayon sa imong sinultihan. ¹¹ Pangandam sa kanunay pagpamati, ug kat-oni ang pagpaabot sa dili ka pa motubag.

¹² Kon nasayod ka sa imong gisulti, tubaga ang imong silingan; kon wala, mas maayo nga dili lang ka motingog. ¹³ Ang imong mga pulong makapasidungog, apan magpakaulaw sab. Ang dila sa tawo makadala niya sa kaparotan.

¹⁴ Ayawg himoa ang imong kaugalingon nga balhiboon og dila o tikasan. Kon ang kaulaw iyaha sa kwatan, ang tumang panghima-raot iyaha sa bakakon.

¹⁵ Ayaw pagpakasala sa dagko o sa gagmayng butang; ug gikan sa pagkahigala ayawg ball pagkakaaway. Ang daotang dungog nagguoyod sa kaulaw ug katalamayon.

• 5.1 5:6. May mga higayon, diin gipiyl sa ubang kristyanos ang kaugalingon sa way kinu-

tobang kaluoy sa Diyos, aron ilang mapadayon ang daotang gawi ug batasan.

Mao ni ang swerte sa makasasala nga naanad pagpamakak.

6¹ Ingon nga ang daotan makapanunod sa kagubot ug sa kaulaw, mao sab ang makasasala nga mamakak.² Ayaw itugyan ang kaugalingon sa kaulag. Mosumbalik ni nimo, ug sama sa toro, kuniskunison ka.³ Iyang lamyon ang mga dahon ug laglagon ang mga bunga. Unya, biyaan ka ingog ug ang tuod.⁴ Ang daotang kaulag molaglag sa usa ubos sa gahom ini. Himoon siyang kataw-anan sa iyang mga kaaway.

Mga higala

• ⁵ Ang lumo nga pulong maghimog daghang higala. Ang makapahimuot nga dila magkabisig og mabinationg mga tubag.⁶ Padaghana ang imong higala; apan ang magtatambag, usa lang sa usa ka libo!

⁷ Kon buot kang makaangkon og higala, sulayi una siya sa dili pa nimo ihatag ang imong pagsalig kaniya.

⁸ Kay may higala nga makighigala lang kon dunay gikinahanglan. Apan dili magpabiling matitud-anon sa panahon sa kalisod.

⁹ May higala nga maimong kaaway. Sa wala mo damha iyang ipanugilon nganong nagkaaway mo.

¹⁰ May higala nga makigsalo nimo, apan dili magpabiling matitud-anon kon maglisod ka na.¹¹ Sa kabulahanan, sama siya sa imong anino; gawasnon kaayong makigsulti sa mga sakop sa imong panimalay.¹² Apan kon gipakaulawan ka, makigbatok siya nimo ug iya kang likaylikayan.

¹³ Magpahilayo ka sa imong mga kaaway; ug magmatngon sa imong mga higala.

¹⁴ Ang higala nga matitud-anon, ligon nga dalangpanan. Ang nakakaplag og sama niya, nakakaplag og bahandi.

¹⁵ Dili kahatagan og presyo ang matitud-anong higala. Bililhon ra kaayo siya. Hupti ang imong higala kay walay

makatumbas niya.¹⁶ Ang matitud-anong higala tambal nga makabuhi. Ang mahadlokon sa Ginoo makakaplag niya.

¹⁷ Ang may kahadlok sa Ginoo makakaplag og tinuod nga higala. Kay unsa gani siya sa iyang pagkatawo, mao usab ang iyang mga higala.

¹⁸ Anak, ihatag ang kaugalingon sa pagtuon aron may makat-onan ka sa imong kabatan-on. Unya, magtubo ka sa kaalam hangtod sa imong katigulangon.¹⁹ Sama sa nagdaro ug nagpugas, matutoa ang kaalam ug paabota ang iyang nindot nga mga bunga. Diha sa pag-atiman niya may mga kahasol. Apan sa dili madugay magpahimulos ka sa iyang bunga.

²⁰ Ang kaalam hilabihan kabug-at alang sa walay alamag. Dili molahotay ang buang.²¹ Alang niya sama sa bug-at nga karga ang kaalam; lisod nga pagsulay nga iya dayong ilabay.

²² Kay ang Kaalam nagdala sa kaugalingong dungog. Dili niya ipadayag ang kaugalingon sa tanan.²³ Pamati, anak, ug dawata ang akong gitudlo; ayaw isalikway ang akong tambag.²⁴ Ibutang ang pamugong sa kaalam sa imong tiil; ug ang iyang yugo sa imong liog.²⁵ Andama ang imong abaga aron makadawat sa iyang karga; ug antosa ang iyang yugo. Ayaw pakig-away batok sa iyang mga higot.²⁶ Duola siya sa tibuok mong kalag, ug subaya ang iyang pamaagi sa tibuok mong kalag ug kusog.²⁷ Sunda ug pangitaa siya. Iyang ipadayag kanimo ang kaugalingon. Kon maangkon mo na siya, ayaw na siyang buhii.

²⁸ Kay, sa kataposan, makapahulay ka diha niya ug iya kang lipayon.²⁹ Ang iyang mga pamugong maglig-on sa imong mga lakang. Ang iyang baliog mahisama sa mahimayaong sapot.³⁰ Ang iyang yugo dayandayang bulawan, ug ang iyang higot ingon og mahalong mga bakos nga byoletang asol.³¹ Dayandayanani ang kaugalingon sa sapot sa himaya. Isul-ob ang kaalam sama sa purongpurong sa kalipay.

³² Anak, kon buot ka, mahimo kang maki-naadmanon. Kon magbantay ka, mahimo kang igmat.³³ Kon mahigugma kang maminaw, makakat-on ka ra; kon magpatalinghog ka sa tinud-anay mahimo kang maa-lamon.

• **6.5** Mabasa dinhi ang mahitungod sa matuod nga pakighigalaay. Gipahimangnoan ta ni Ben Sirac nga dili ni angay binataan o magpasagad lang. Angay tang mamalandong una, sa dili pa mosalig sa higala, apan matngonan nga dili ta makababag sa iyang paglambo, ang hiyas nga angay huptan sa matuod nga higala; gasa ni

nga ihatag sa Diyos kanila nga *mahadlokon niya*. Basaha sab sa 12:8-18 ug 37:1-15.

6:18-37. Makabaton tag kaalam pinaagi sa kinabuhiing disiplinado.

7:15. Gidayeg ni Ben Sirac ang trabaho ginamit ang kaugalingong kusog labi na ang pagtrabaho sa uma.

³⁴ Paniid sa asembleya sa mga magulang, ug kon may maalamon sa maong asembleya idikitdikit siya. ³⁵ Paminawa ang iyang isulti mahitungod sa langitnong mga butang. Ayaw palabya ang mga panulihon sa maalamon.

³⁶ Kon makakita ka og tawong utokan, sunda siya sa tibuok nga adlaw. Patultola ang imong tiil sa agianan paingon sa iyang pul-tahan.

³⁷ Hinuktoki ang mga lagda sa Ginoo. Ibutang kanunay ang kaugalingon ubos sa iyang mga sugo. Iyang lig-onon ang imong kasingkasing. Ang kaalam nga imong gitinguha ihatag ra kanimo.

7 ¹ Ayaw pagbuhat og daotan, ug ang daotan dili makabaton nimo.

² Palayo sa kasaypanan ug pasagdan ka.

³ Anak, ayaw pagpamugas sa mga tudling sa panglupig tungod sa kahadlok nga imo kining anihon sa pito ka pilo.

⁴ Ayaw pangayo sa Ginoo og gahom, ni sa hari, sa lugar nga dungganan.

⁵ Ayawg ipakita ang kaugalingon nga tarong atubangan sa Diyos, ni maalamon atubangan sa hari.

⁶ Ayaw paninguha nga makaangkon kag posision, tingali unyag wala kay igong gahom pagluka sa inhustisya. Malisang ka unya, sa may gahom ug mawala nimo ang imong katarong.

⁷ Ayaw hasola ang asembleya sa syudad.

Ayawg pakaulawi ang kaugalingon sa mga tawo.

⁸ Ayaw paghimo sa samang sala maka-duha.

Ang una igo nang magdalag silot kanimo.

⁹ Ayaw pag-ingon: "Kon magsakripisyo ko sa Diyos, iphon sa Labing Halangdon ang gidaghanon sa mga gasa. Unya, iya ning dawaton." ¹⁰ Pag-ampo uban sa lig-ong espi-ritu ug ayaw kalimot paghatag og limos.

¹¹ Ayaw tamaya ang tawo nga nagmagul-anon, kay dunay mopaubos ug dunay mopa-taas.

¹² Ayaw pamakak sa imong igsoon; ingon man sa imong higala.

¹³ Ayaw tugti ang kaugalingon sa bisag unsang matang sa bakak. Wala niy maayong sangpotanan.

¹⁴ Ayaw panglibak sa tigom sa mga ma-gulang o balikbalika ang imong mga pulong sa pag-ampo.

¹⁵ Ayaw kalagot sa lisod nga trabaho ni sa pagtikad sa yuta sumala sa gisugo sa Labing Halangdon.

¹⁶ Ayaw pagsalmot sa pundok sa maka-sasala.

Hinumdomi nga ang kapungot sa Diyos dili maglangan pag-abot.

¹⁷ Pagpabiling mapaubsanon kay ang walay pagtoo sa Diyos silotan sa kalayo ug sa ulod.

¹⁸ Ayaw ibaylo ang imong higala sa

kwarta, ni ang tinuod mong igsoon sa bula-wan sa Ofir.

¹⁹ Ayaw ibulag ang kaugalingon sa babayeng maalamon ug maayo kay ang mapuangorong asawa labaw kabilihon kay sa bulawan.

²⁰ Ayaw palabilabihi ang sulugoon nga nagtrabaho sa kinasingkasing, ni ang mamuumo nga kugihan. ²¹ Higugmaa ang maa-lamon nga ulipon ingon sa kaugalingon. Ayaw siyag hikawi sa kagawasan.

²² Duna ka bay mga baka? Alimaha sila. Kon mapuslanon sila nimo, ampingi sila.

²³ Duna ka bay mga anak? Edukaha ug tudloi sila sa kamasinugtanon gikan sa ilang pagkabata.

²⁴ Duna ka bay mga anak nga babaye? Bantayi ang ilang kaputli ug ayaw silag pa-tuyangi sa ilang gusto.

²⁵ Kon imong minyoon ang anak mong babaye nagtuman ka og importanting bu-tang. Apan paminyoa siya sa may kahibalo.

²⁶ Duna ka bay asawa nga imong nagus-tohan? Ayaw siyag palayasa. Ang wala mo magustohi, ayaw siyag saligi.

²⁷ Tahora ang imong amahan sa tibuok mong kasingkasing. Ayaw kalimti ang pag-antos sa imong inahan.

²⁸ Hinumdomi nga ila kang gipahimugso. Unsaon mo sila pagbalos sa ilang nahimo nimo?

²⁹ Pasidunggi ang Ginoo sa tibuok mong galamhan ug tahora ang mga pari. ³⁰ Higug-maa ang imong Magbubuhat sa tibuok mong kusog. Ayawg biyai ang iyang mga ministro.

³¹ Kahadloki ang Ginoo ug tahora ang pari. Hatagi siya sa bahin nga gitakda alang niya, ang unang abot, ang halad alang sa sala, ang abaga sa mga biktima, ang bala-anong halad ug ang unang bunga sa sagra-dong butang.

³² Ituy-od ang imong kamot alang sa kabos ug makadawat kag panalangin gikan sa Ginoo.

³³ Makapahimulos unta sa imong mga gasa ang mga buhi. Ayawg kalimti ang nangamatay.

³⁴ Ayaw talikdi ang naghilak; magma-sulob-on ka uban sa masulob-on. ³⁵ Ayaw kalimti pagduwa ang masakiton. Tungod ini higugmaon ka.

³⁶ Sa tanan mong lihok, hinumdomi ang imong kataposan. Dili ka gyod magpakasala.

Ang kaalam ug ang sentido kumon

8 ¹ Ayaw pakiglalis sa may gahom, tingali unyag mahulog ka sa iyang kamot.

² Ayaw pagkig-away sa dato basig gamiton niya ang bahandi batok nimo.

³ Ayaw pakiglalis sa tabian. Unya, ayawg sugnori ang kalayo sa iyang tabi.

⁴ Ayawg komedyahi ang ignoranti tingali unyagmainsultohan ang imong katigulangan.

⁵ Ayaw pasakiti ang naghinulsol sa iyang mga sala. Hinumdomi nga kitang tanan makasala.

⁶ Ayaw yubita ang tawo sa iyang katigulangan. Mao sab na ang imong dangatan.

⁷ Ayaw kahimut-i ang kamatayon ni bisag kinsa. Hinumdomi nga kitang tanan matamatay.

⁸ Ayaw kalimti ang gipanudlo sa maalamon. Tan-awapag-ayo angilangmgalagda. Diha nila makakat-on mo unsaon pagpuyo sa kinabuhi ug pag-alagad sa bantogan.

⁹ Ayawg ihiklin sa daplin ang pagtulun-an sa mga magulang kay ila sab ning nakakatonan sa ilang amahan. Ablihan nila ang imong panabot, ug tabangan ka nila pagtubag sa hustong higayon.

¹⁰ Ayaw pagbuhat sa bisag unsa nga makapukaw sa makasasala, tingali unyang masunog ka sa kalayo sa iyang sala.

¹¹ Ayaw hilabti ang nasuko, tuison unya niya ang imong mga pulong alang sa kaugalingong kapuslanan.

¹² Ayaw pahulam sa mas dako og gahom kay kanimo. Kon nakapahulam ka og bisag unsang butang isipa ni nga wala na.

¹³ Ayaw pyansahi ang isigkatawo og sobra sa iyang mahimo. Kon himoon ni nimo kihananglang andam ka pagbayad.

¹⁴ Ayaw pag-adto sa hukmanan uban sa maghuhukom, kay paboran siya sa hukom tungod sa iyang katungdanan.

¹⁵ Ayaw pagkuyog sa nanimpalad, tingalig iya kang pit-on sa tanan. Kay buhaton man lang niya ang iyang magustohan, mahawan mong duha tungod sa iyang kabuang.

¹⁶ Ayaw pakig-away sa tawo nga daling masuko. Ayaw iangin ang kaugalingong paguban niya sa awaaw nga lugar. Walay bili ang dugo sa iyang mata; kon makita niya nga wala kay mahimo, iya kang atakihon.

¹⁷ Ayaw tagda ang tambag sa buangbuang; dili siya mohilom tungod sa imong gisulti.

¹⁸ Ayawg himo og sikretong butang atubangan sa dumoduong kay wala ka masayod unsay iyang buhaton.

¹⁹ Ayaw ibutyag ang imong tinagoan ni bisag kinsa. Dili siya mahimuot nimo tungod sa imong gihimo.

Ang lalaki uban sa mga babaye

9 ¹ Ayaw pangabubho sa kaugalingong asawa. Ayaw siyag tintala pagpakaulaw nimo.

² Ayaw ibutang ang kaugalingong sa gahom ni bisag kinsang babaye, sa punto nga makadaugdaog siya nimo.

³ Ayawg duol sa babayeng daotag dungog; mahulog ka unya sa iyang laang.

⁴ Ayaw pagkigkarinyo sa babayeng mag-aawit. Tingali unyang makuha ka sa iyang lit-ag.

⁵ Ayaw tutoki ang batan-ong babaye; tingali unyang malambigit ka kon siya silotan.

⁶ Ayawg itugyan ang kaugalingon sa gahom sa mga puta aron dili ka mawad-an sa imong kabilin.

⁷ Ayaw paglingilingi sa kadalanan sa lungsod. Ayaw pagburdaburdahi sa mga dapit nga mingaw.

⁸ Lingiw sa anyag nga babaye; ayaw tutoki ang langyaw nga gwapa. Daghan ang napukan sa kaanyag sa babaye. Ang gugma modilaab sama sa kalayo sa iyang atubangan.

⁹ Ayawg lingkod tupad sa minyo nga babaye ni makig-inom ka uban niya; kay mapukaw unya ang imong pagbati alang niya ug sa imong kaulag, madalin-as ka sa kapildihan.

¹⁰ Ayaw isalikway ang karaang higala. Ang bag-o dili sama kabilihon. Bag-ong bino, bag-ong higala; pahingga sila... makahatag sila nimo og tumang kalipay.

¹¹ Ayawg kasinahi ang kalamposan sa makasasala. Kay wala ka masayod sa iyang kataposan.

¹² Ayaw kahimuot sa gikahimut-an sa walay Diyos. Hinumdomi, silotan sila sa dili pa sila mamatay.

¹³ Pahilayo pag-ayo sa may gahom pagpatay ug dili ka makasinati sa kahadlok sa kamatayon. Kon mokuyog ka niya, ayaw siyag hagita tingali unyang iya kang patyon. Isipa lang nga nag-agi ka sa mga lit-ag sa kamatayon ug naglakaw ibabaw sa bungbong.

¹⁴ Kutob sa imong mahimo, pakig-ambit sa katilingban; sagopa ang tambag sa may kahibalo.

¹⁵ Pakigsultihi ang tawong utokan. Pag-istorya mo bahin sa balaod sa Labing Halangdon.

¹⁶ Pakigsalo sa mga tarong. Ipagarbo ang imong kahadlok mahitungod sa Ginoo.

¹⁷ Ang artesano hukman sa iyang mga buhat; Ang pangulo sa katilingban, sa kamaalamon sa iyang mga pulong.

¹⁸ Ang tabian gikahadlok an sa iyang lungsod. Ang tabi naghimo niya nga inayran.

10 ¹ Ang pangulong maalamon motudlo sa iyang katawhan. Ang kagamhanan sa tawong utokan maayong pagkahan-ay.

² Unsa gani ang pangulo, mao sab ang

• **9.1** Si Ben Sirac nagpuyo sa katilingban diin ang mga babaye gipaubos ug gitamay. Sa maong katilingban ang kalidad sa kinabuhing minyo wala pa mahatagig bili. Sayon ra ang tintasyon sa mga lalaking batan-on ug

hamtong na sa pagtagbaw sa kaugalingon pinaagi sa kinawatkawit nga gugma. Si Ben Sirac nagpahimangno batok sa mga babayeng mintalton. (Basaha usab sa 23:12 ug 42:12).

iyang sinaligan. Unsa gani ang pangulo sa syudad, mao sab ang mga lumolupyoy.

³ Ang hari nga walay kaalam, makadaot sa iyang katawhan. Ang syudad mouswag tungod sa kaalam sa nagdumala ini.

⁴ Ang kagamhanan sa kalibotan naa sa kamot sa Ginoo. Sa kaugalingon niyang panahon mopabarog siya sa tinuod nga pangulo.

⁵ Ang kalamposan sa matag usa ka tawo naa sa kamot sa Ginoo. Bistihan niya ang mga pangulo sa iyang himaya.

Garbo

• ⁶ Ayaw tigoma ang kasuko batok sa imong silingan, bahala nag unsa ang iyang sala. Ayaw paghimo og bisag unsa atol sa kasuko.

⁷ Ang garbo salawayon sa Diyos ug sa tawo. Ang panglupig talamayon kanilang duha.

⁸ Ang labawng pamunoan sa usa ka nasod tali sa uban magbalhinbalhin tungod sa panglupig, sa pagdaugdaog ug sa katigayonan.

⁹ Unsay ipasigarbo sa tawo nga wala man siyay kalainan sa abog ug sa abo? Bisag buhi pa siya ang iyang tai baho na kaayo.

¹⁰ Tan-awa: molungtad ang sakit kon dili ni balikon sa doktor; ug ang hari karong adlaw, ugma mamatay na.

¹¹ Inigkamatay sa tawo, ang hugaw, ang gagmayng mga mananap ug mga ulod, mayyaha ang tanan.

¹² Ang sinugdan sa garbo sa tawo mao ang pagsalikway sa Ginoo, ug ang pagsukol sa iyang Magbubuhat.

¹³ Ang sala sinugdan sa garbo. Ang milungtad sa pagpakasala nag-abli sa mga agianan sa baha alang sa tanang daotan. Tungod ini, ang Ginoo mipahamtang sa labing dako nga silot sa makasasala: gihimo sila nga walay bili.

¹⁴ Gigun-ob sa Ginoo ang mga trono sa mga prinsipe, gipulihan sila sa aghop og kasingkasing.

¹⁵ Gilangkat sa Ginoo ang gamot sa mapahitas-on ug iyang giilisan sa ila sa mapabsanon.

¹⁶ Ang Ginoo mibuntog sa yuta sa mga pagano; ug sa hingpit iya ning giguba.

¹⁷ Iyong gilaglag ug giukay-ukay, giguba ug gilangkat ang tanang handomanan sa nawong sa kalibotan.

¹⁸ Ang garbo wala himoa alang sa tawo ni ang pintas nga kasuko alang sa natawo sa usa ka babaye.

¹⁹ Unsayng kaliwata ang angayng pasidunggan? Ang kaliwat sa katawhan nga mahadlok sa Ginoo. Unsayng kaliwata ang

talamayon? Ang kaliwat sa katawhan. Unsayng kaliwata ang angayng sawayon? Ang misupak sa kasugoan – ang Balaod.

²⁰ Ang pangulo angayan sa pagtahod sa kaigsoonan; apan nagtahod siya sa mahadlok sa Ginoo. ²² Ang dato, ang dungganan o ang kabos, bisag kinsa, kinahanglan nga ang garbo nila ang kahadlok sa Ginoo.

²³ Dili makatarongan ang pagbiaybiay sa kabos nga nagtuman sa balaod. Dili angay tahoron ang makasasala.

²⁴ Ang pangulo, ang maghuhukom, ug ang may gahom angayan sa pagtahod. Apan walay makalabaw sa mahadlok sa Diyos.

²⁵ Ang ulipon nga maalamon makaangkon og mga alagad nga gawasnon. Ang mabination dili moreklamo tungod anang butanga.

²⁶ Ayaw ipataas ang kaugalingon kon igo lang ka nga nakatapos sa imong trabaho. Ayaw pag-inartista kon naa ka sa kalisod.

²⁷ Dakog bili ang nagtrabaho ug nagpuyo sa khamugaway kay sa nagpasigarbo, apan wala diay nahot.

²⁸ Anak, pagbaton og kaligdong sa pagtamod sa kaugalingon. Banabanaa ang tinuod mong bil.

²⁹ Kinsay manalipod sa tawong mangahas paghunos sa kaugalingong kinabuhi? Kinsay motahod sa nagtamay sa kaugalingon?

³⁰ Ang kabos tahoron tungod sa iyang kaalam; ang dato, tungod sa iyang bahandi.

³¹ Kon gipasidunggan ang kabos sa kabos pa siya unsa pa kaha kon dato na siya. Kon gitamay ang adunahan sa adunahan pa siya unsa pa kaha kon kabos na siya.

11 ¹ Ang kabos nga maalamon makapasigarbo sa kaugalingon ug makalingkod taliwala sa mga bantogan.

² Ayaw dayega ang tawo tungod sa iyang kaambongan. Ayaw siyag biaybiaya tungod sa hitsura.

³ Ang buyog kinagamyan sa tanang mananap nga may pako, apan walay makatumbas sa dalisay nga katam-is sa iyang dugus.

⁴ Ayaw ipasigarbo ang bisti nga imong gisul-ob. Ayaw ipasigarbo kon pasidunggan ka sa mga tawo. Nasayod ka ba unsay giandam sa Diyos sa katingalahang paagi?

⁵ Daghang pangulo nga malupigon ang napukan ug usa ka wala mailhi nakadawat sa purongpurong.

⁶ Daghan nga may gahom naulawan sa hingpit, ug mga bantogan nga gitugyan sa gahom sa uban.

⁷ Ayaw pangasaba ni bisag kinsa kon wala ka pay kasayoran sa tanan. Unaha pagtanaw ang kaso, inigkahuman makahimo ka na pagbadlong.

• **10.6** Aniy pipila ka pulong silbing yanong pilosopiya mahitungod sa pagpuyo og ligdong nga kinabuhi.

⁸ Ayawg tubag kon wala pa ka makapaminaw. Ayaw santaa ang namulong.

⁹ Ayawg panghilabot sa dili nimo katungod. Ayawg apil-apil sa panaglalis sa makasala.

¹⁰ Anah, ayaw pangako sa daghan kaayong kalihokan. Kon salihan mo nig dugang, ki-nahanglan ka nang badlongon. Kon magapas ka ini, dili ka molampong ug mahimong gawasnon, bisag mosulay ka pag-iskapo.

Ibutang ang imong pagsalig sa Diyos

• ¹¹ May mga tawo nga sobrang naghago sa kaugalingon; kapoyon ug mabalaka sila. Apan diay sa kaulahian misamot sila kaka-bos.

¹² Anaa pod ang mga huyang, nga nagkinahanglan ug tabang; nakulangan silag kabtangan ug kabos kaayo, apan unya, ang Diyos nagtan-aw nila...¹³ Baslan sa Ginoo ang ilang pagpaubos ug ibayaw ang ilang ulo. Mahibulong ang daghang tawo tungod ini.

¹⁴ Ang maayo ug daotan, ang kinabuhi ug kamatayon, ang kakabos ug kaadunahan, ang tanan naggikan sa Ginoo.

¹⁷ Ang mga tarong makasalig sa kamang-gihatagon sa Diyos. Ang iyang kamaayo mogiya nila hangtod sa hangtod.

¹⁸ Madato ang usa ka tawo pinaagi sa pagamping ug pagtigom. Mao ni ang maia.¹⁹ Sa adlaw nga makahunahuna siya: "Nakatigom na ko alang sa akong pagpahulay. Karon mabuhi na ko sa akong kabtangan." Wala siya masayod hangtod kanus-a molungtad ang iyang kinabuhi. Biyaan niya ang iyang kabtangan sa uban, unya mamatay siya.

²⁰ Pabilin nga matinud-anon sa imong katungdanan. Ihatag ang imong kinabuhi alang ini ug pabilin hangtod nga matigulang ka sa imong trabaho.

²¹ Ayawg kahasal sa kalamposan sa makasala. Pagbaton ug pagsalig sa Diyos. Ipadayon ang kaugalingon mong mga kaha-go. Sayon ra kaayo alang sa Ginoo ang paghimos sa kabos nga dato sa usal ang kapamilok.

²² Ang panalangin sa Ginoo ganti sa tarong. Dali ra ni kaayong mamunga.

²³ Ayaw pag-ingon: "Unsay akong gikinahanglan? Unsa pay akong angkonon ug tinguhaon?"

²⁴ Ayaw ingon: "Ania na nako ang tanan kong gikinahanglan unsa pang dimalasa ang makadaot nako karon?"

²⁵ Sa mga adlaw nga maayo, malimtan sa tawo ang daotan; sa mga adlaw nga daotan, malimtan ang maayo.

²⁶ Bisag hapit na ang kataposan, sayon alang sa Ginoo pagganti sa tawo sumala sa iyang pagkinabuhi.

²⁷ Sa oras sa kalisdanan malimtan ang kalingawan. Sa kataposan sa kinabuhi sa tawo ibutyag ang iyang binuhatan.

²⁸ Ayaw isipa nga gipanalanginan ang usa ka tawo sa wala pa siya mamatay. Kay diha lang sa iyang kamatayon siya mailhan.

²⁹ Ayaw pangimbatar ni bisag kinsa lang pagsulod sa imong balay. Kay daghan ang abtik nga mangingilad.

³⁰ Ang kasingkasing sama sa langgam nga gihimong lit-ag-katihon. Sama sa espiya, magbantay siya sa imong kahuyangan.

³¹ Himoon niya ang maayo nga daotan. Gipahimutang niya ang iyang lit-ag, ug iyang sawayon bisan ang labing maayo.

³² Sama nga ang baga makapadilaab sa uling, mao pod ang daotan; nag-andam siya sa iyang bitik aron makakuhag dugo.

³³ Bantayi ang daotang tawo kay nagplano siyag daotan; tingali unyag daotan niya ang imong dungog hangtod sa hangtod.

³⁴ Kon modawat kag mga dumuduong sa imong balay, maghasol sila nimo. Ila kang ipahilayo sa kaugalingon mong panimalay.

12 ¹ Kon magbuhat kag maayo, hibalo alang kang kinsa ang imong gibuhat.

Pasalamatan ka sa imong kamanggilyon.

² Pagbuhat ug maayo sa tawong makidiyos kay makadawat kag ganti. Kon dili sa tawo mismo, sa Labing Halangdon gyod.

³ Ang panalangin dili alang sa nagpadayon sa daotang buhat ni sa naglikay pagpakitag kaaghop.

⁴ Hatag sa tawong makidiyos. Ayaw tabangi ang makasala. ⁵ Buhatig maayo ang mapaubsanon. Ayaw hatag sa dili makidiyos. Ayaw ihatag kaniya ang pagkaon. Ayaw siyag hatagi, basig sa kaulahian lupigon ka. Doblhon niya ang daotan nga ibalos kanimo sa tanang maayo nga imong gihimo kaniya.

⁶ Kay giayran sa Labing Halangdon mismo ang makasala. Magpadala siya sa iyang panimalos sa dili makidiyos.

• **11.11** Dili bag-o sa Biblia kining panghunahuna nga nagdasig sa pagsalig sa Diyos. Kini nasulat sa kada pahina ining Balaang Kasulatan. Gisulat na ni Ben Sirac ang atong madunggan sa gipanudlo ni Jesus bahin sa bahandi (tan-awa ang Lucas 12:16).

Matud pa niya: Higu-gmaa ang Kasabotan, ihalad ang imong kinabuhi alang ini. Ang kahulogan sa kasabotan mao ang pagtuman sa Balaod. Si Jesus naghisgot sab sa pagpangita sa

gingharian sa Diyos, imbis mapuno ta sa kabalaka sa umaabot.

Bantayi ang kataposang bahin ining teksto. Sa Ecclesiastes, ingon man sa pipila ka bahin sa Job (19:25), gilakbitan ang padulngan sa tawo human sa kamatayon; *kay sa iya lang nga kamatayon siya mailhan* (b. 28). Si Ben Sirac naglaom nga gantihan sa Diyos ang tawo nga tarong sa kataposang adlaw sa iyang kinabuhi, bisag wala siya masayod unsa ni.

⁷ Hatagi ang maayong tawo, apan ayaw tabangi ang makasala.

⁸ Ang higala dili mahimong kaaway panahon sa kahamogaway ni ang kaaway mag-pabiling tinagoan panahon sa kalisdanan.

⁹ Maguol ang mga kaaway kon ang tawo gidibwenas. Kon gidimalas siya bisan ang iyang mga higala mag-apura pagbiya niya.

¹⁰ Ayawg salig sa kaaway; ang iyang daotang tuyo ingon sa bronse nga giputos sa taya.

¹¹ Bisan kon ang iyang panglihuklihok mora sa linihokan sa mapaubsanon, ug naglakaw siya nga dinuko ang ulo, pagbantay sa kaugalingon ug pangandam batok niya. Pakitaa siya nga ingon ka sa tawong nagpasinaw og bronseng salamin. Hibalo niya ang taya dili magpabilin hangtod sa kataposan.

¹² Ayaw siyag ibutang duol nimo, basig iya kang palagpoton ug siyay mopuli sa imong lugar. Ayaw siyag palingkora sa tuomong kamot, tingalig kuhaon niya ang imong lingkoran. Dili unta mahitabo nga sa kataposan makasabot ka sa akong mga pulong unya, magbasol nga wala maminaw sa akong tambag.

¹³ Kinsay maluoy sa tiglumay og halas nga gipaak sa halas o sa moduol sa mga ihalas nga mananap? ¹⁴ Ingon ini ang mahitabo sa tawo nga makig-uban sa pundok sa makasasala ug malambigit sa sayop nilang binuhatan. ¹⁵ Ang makasasala magpabilin uban nimo sa hilom sulod sa usa ka oras. Halos dili ka na gani matugaw, inigkuha niya sa iyang takoban.

¹⁶ Ang kaaway pulos katam-is sa iyang diskurso, apan sa kasingkasing naglaraw pag-itsa nimo sa kanal. Mohilak ang kaaway. Apan kon makakita siyag higayon, dili siya matagbaw sa imong dugo.

¹⁷ Kon moabot nimo ang dimalas, naa siya sa imong atubangan, nagpakaaron-ingnon nga motabang. Malinglahon siya nga mopapahawa nimo. ¹⁸ Iyanguyango niya ang ulo sa pagbugalbugal ug palakpakan ka niya. Dili siya mohunong paghunghong, ug ipakita niya ang iyang tinuod nga nawong.

Pagbantay sa gamhanan

13 ¹ Ang mohikap og alketran mahugaw; ang makiguban sa hambogiro mahisama niya.

² Ayaw pagpas-an og bug-at kaayo

• **13.1** Niining taas nga pahimangno, giawhag ta nga dili mangandoy pagpakigsuod sa mga tawong labaw nato. Kasagaran ang mga dato mapahitas-on, wala Diyos sa ilang kasingkasing, ug wala silay konsensya. Gisaysay dinhi sa tagsulat ang mga daotang katalagman, sama sa:

nga karga. Ayaw pakighigala sa tawo nga mas kusgan ug mas dato kay kanimo. Nganong itapad man ang kulon nga bika sa puthaw? Kon pingkion ang duha, mabuug gyod ang usa.

³ Ang dato mobuhat og sayop ug dili mabalaka; ang kabos nga giinsulto mangayo pag pasaylo.

⁴ Iya kang gamiton samtang gamit ka pa. Kon wala nay mahibilin diha nimo talikdan ka.

⁵ Mouban siya nimo samtang duna ka pay sarang. Ut-oton niya unsay imoha, sa walay duhaduha.

⁶ Kon gikinahanglan kaayo ka niya, linglahon, pahiyoman ka ug ituboy ang imong paglaom. Mosulti siya sa makadani nga mga pulong ug moingon; “Unsay imong gusto?”

⁷ Iyang ipakita ang maayong buot sa pag-abiabi nimo hangtod nga maiya ang tanang imoha. Sa kataposan, himoon ka niyang kataw-anan. Pagkahuman, kon iya kang makita, pasagdan lang ka, igo lang kang lingulingoan kon imo siyang matagboan.

⁸ Pag-amping nga dili ka malingla ug pakaulawan tungod sa pagkawalay kabangkaagan.

⁹ Kon dapiton ka sa may gahom, ayaw dayon siyag adtoa. Iya kang balikbalikan pagtawag.

¹⁰ Ayaw kaayo pag-una tingalig itulod ka sa daplin. Ayaw pod pagpaulahi pag-ayo basig malimtan lang ka.

¹¹ Ayaw pagpakigsulti niya ingon nga pareho siya nimo, o salig sa iyang mga pulong. Sa daghan niyang sulti, sulayan ka lang. Aron ingnon nga siya mabination, iya kang obserbahan.

¹² Tuison niya ang imong pulong sa walay kukaluoy. Gamiton niya ang bisag unsa batok nimo, hampak o gapos.

– ang mga dato ug gamhanan daling magpahimulos sa maninguha pakigsuod nila.

– dihang mahigala nato ang mga dato daghang higayon nga maulawan ta ug malimot sa atong dignidad.

– sa kanunay nga pakigsuod nila, matakdan ta sa ilang panglantaw ug binuang.

¹³ Managana ug mag-amping ka pag-ayo kay naglakaw ka uban ra pod sa makapasukamod nimo.

¹⁵ Ang may kinabuhi mahigugma sa kaugalingong kaliwat; ang matag tawo, sa kaugalingong silingan.

¹⁶ Ang matag matang sa mananap makigsandurot sa kaugalingong matang ug ang tawo sa pareho niyag klase sa pagkatawo.

¹⁷ Magkakuyog ba ang lobo ug ang karnero? Mao sab ang makasasala ug ang mahiyason. ¹⁸ Unsang klaseha sa kalinaw ang maanaa tali sa hayena ug sa iro? Unsang kalinawa ang makab-ot sa kabos ug sa dato?

¹⁹ Ang ihalas nga mga asno tukbonon sa mga liyon sa disyerto; ang kabos sab biktima sa mga dato.

²⁰ Gikasilagan sa garboso ang pagpaubos, ingon nga ang kabos salawayon alang sa dato.

²¹ Kon ang dato masukamod, tabangan siya sa kahigalaan. Apan kon mohagba ang kabos talikdan siya sa mga higala.

²² Kon masukamod ang dato, daghan ang mosagakay niya. Kon mosulti siyag walay pulos, pahalipayan siya. Kon ang kabos makahimog sayop, biaybiayon siya; kon mosultig tarong, walay mamati niya. ²³ Kon mosulti ang adunahan, mohilom ang tanan. Ilang dayegon abot sa kalangitan ang iyang mga pulong. Kon mosulti ang kabos, mangutana sila: “Kinsa siya?” Kon siya mapandol ila siyang iduot.

²⁴ Maayo ang bahandi kon wala lang ini ang sala. Ang kapobre daotan kon ganti ni sa kawalay Diyos.

Pahimusli nga walay kahakog ang kinabuhi

²⁵ Ang kasingkasing sa tawo gihulagway sa iyang nawong, sa kahamugawayo sa kalisdanan.

²⁶ Ang kasingkasing nga maayo makit-an sa masanag nga nawong. Lisod ning pangitaon.

14 ¹ Malipayon ang wala makasala sa iyang pinulongan o ang wala mobatig pagbasol sa iyang sayop.

² Malipayon siya nga wala kondenaha sa iyang konsyensya ug wala mapukan sa iyang gimithi.

³ Dili angay sa hakog ang katigayonan. Nganong hatagan mo man og bahandi ang hakog? ⁴ Ang nagtumtipumpi sa iyang tinagoan naghikaw sa kaugalingon. Nagtapok siya alang sa uban. Laing tawo ang mopahimulos sa iyang mga butang.

⁵ Ang dili maayo sa kaugalingon, kang kinsa man siya maayo? Dili siya makapahimulos sa kaugalingong bahandi.

⁶ Walay labaw kadaotan kay sa dili maayo sa kaugalingon. Giingon ini siya pagbayad sa iyang kadaotan.

⁷ Kon magbuhat siyag maayo, iya ning gibuhat nga wala siyay kalibotan, apan sa kaulahian, mabutyag ra ang iyang kadaotan.

⁸ Daotan ang hakog og tinan-awan. Dili siya manumbaling sa katawhan, ug ubos kaayo ang iyang panan-aw nila.

⁹ Ang ambisyoso dili matagbaw sa iyang naangkon. Ang banyaga nga panglupig makapakuyos sa kasingkasing.

¹⁰ Ang masinahong mata nagtinguha sa kalan-on sa uban. Naa ang kanihit ug ang gutom sa iyang lamesa.

¹¹ Anak, ayoha paggamit ang tanan nga imoha, ug paghimog angayang mga halad sa Ginoo.

¹² Hinumdomi nga dili maglangay ang kamatayon. Ang imong panahon wala pa ipadayag kanimo.

¹³ Ayoha pagtagad ang imong higala sa dili ka pa mamatay, ug pagmanggihatagon kaniya sa bisag unsa nga imong mahimo.

¹⁴ Pahimusli ang kalipay ug ayaw isalikway ang gitugot nga kalingawan kon imo silang makaplagaan sa dalan.

¹⁵ Dili ba nimo ibilin sa uban ang bunga sa imong kahago? Dili ba maambitan ang bunga sa imong kahago pinaagi sa riparipa?

¹⁶ Hatag, dawat ug ayohag tagad ang kaugalingon, kay sa impyerno walay mapangita nga mga kalipay.

¹⁷ Ang tanang buhi matigulang sama sa sinina. Mao ni ang tunhay nga balaod: “Mamatay ka.”

¹⁸ Ingon sa lunhaw nga dahon sa labong nga kahoy: Ang usa mamatay ug ang lain mahimugso, ingon sab ana ang kaliwatan sa karne ug dugo: mamatay ang usa ug ang usa mabuhi. ¹⁹ Ang tanang butang nga may kataposan molabay. Mouban nila ang ilang Magbubuhat.

Malipayon ang nangita sa kaalam

²⁰ Malipayon ang nanginguha pagkab-ot sa kaalam ug ang makatubag

sa mangutana niya; ²¹ ang naghimo sa kaugalingong pamaagi sa kaalam ug namalandong sa iyang tinagoan. ²² Ang magbugtaw niya sama sa mga mangangayam, naghigda nga nagpabot sa iyang agianan. ²³ Molili siya sa iyang bintana ug maminaw sa iyang pultahan. ²⁴ Magkampo siya duol sa iyang balay. Itaod niya ang mga ugsok sa iyang bungbong.

²⁵ Gibutang niya ang iyang tolda sa kamot sa kaalam ug nagpuyo sa malipayong puluy-anan. ²⁶ Gipahimutang niya ang iyang mga anak ubos sa panalipod sa kaalam ug nangita siyang kapisilongan ubos sa iyang mga sanga. ²⁷ Iya siyang gilandongan gikan sa kainit ug nagkampo siya sa himaya sa kaalam.

15 ¹ Ingon ana ang nahadlok sa Ginoo, ang naghupot sa balaod ug kaalam. ² Iya siyang sugaton sama sa inahan ug pangumostahon sama sa putli nga pangasaw-onon. ³ Iya siyang pakan-on sa pan sa salabotan ug hata-gag tubig sa kaalam aron imnon. ⁴ Mosalig siya, dili siya matarog, mosandig siya sa kaalam ug dili siya pasagdan.

⁵ Ang kaalam mohimo niyang labaw sa iyang kahigalaan ug makasulti siya sa tibukok asebleya. ⁶ Purongpurongan siya sa kalipay ug kasadya. Makapanunod siya sa tunhay nga ngalan.

⁷ Ang mga buang dili moangkon niya. Ang makasasala dili gani motanaw. ⁸ Layo kaayo siya sa garbo ug ang bakakon walay mahibaloan mahitungod niya.

⁹ Ang pagdayeg dili mohaom sa ngabil sa makasasala kay wala ni mag-

gikan sa Ginoo. ¹⁰ Ang pagdayeg kinahanglang maggikan sa maalamon. Busa, ang Ginoo mismo nagdasig niya.

Ang Diyos naghimo nato nga gawasnon ug kasaligan

• ¹¹ Ayaw pag-ingon: “Ang Diyos naghimo nako nga makasasala!” Kay dili siya molalang sa iyang gikasilagan.

¹² Ayaw ingon: “Iya kong gipahimog sayop.” Dili siya manggilabot sa usa ka makasasala. ¹³ Ang Ginoo nasilag sa tanang daotan, ug ang nahadlok niya masilag pod ini.

¹⁴ Pagbuhat niya sa tawo sa sinugdan, iya siyang gipasagdan sa kamot sa kaugalingong konsensya. ¹⁵ Kon ganahan ka, tu-mana ang tanang kasugoan. Anaa na sa imong gahom ang pagpabiling matooon.

¹⁶ Nagbutang siyang kalayo ug tubig sa imong atubangan. Kab-ota sa imong kamot ang bisag unsa nga imong gusto.

¹⁷ Ang kinabuhi ug ang kamatayon gilatid atubangan sa tawo. Bisag unsay iyang pilion, ihatag kaniya.

¹⁸ Pagkahalangdon sa kaalam sa Ginoo! Gamhanan siya ug nakakita sa tanan.

¹⁹ Ang iyang mata naa sa nahadlok niya. Nahibalo siya sa tanang binuhatan sa tawo.

²⁰ Wala siya magsugo ni bisag kinsa pagbiya sa Diyos. Wala siyay gitugtan pagpaka-sala.

Walay kalipay alang sa makasasala

16 ¹ Ayaw pangandoy ug kaliwat sa walay pulos nga kabataan. Ayaw kalipay sa anak nga dili motoong Diyos.

² Bisag pila pa sila ayaw silag kahimut-i kon dili sila mahadlok sa Diyos.

³ Ayaw pagsalig sa ilang pagkadunay taas nga kinabuhi ni sa ilang gidaghanon. Mas maayo pa ang usa kay sa usa ka libo ug palabihon pa ang ilang kamatayon kay sa ilang pagkawalay Diyos.

⁴ Makabarog ang usa ka syudad gumikan sa usa ka maalamon. Apan, bisan pa kon ang daotan mahimong bantogang tribu, malaglag gihapon sila. ⁵ Nakita ko ang maong butang sa kaugalingon kong mata ug ang akong dalunggan nakadungog og mas dagko pang mga butang.

⁶ Ang kalayo miabot sa tigom sa makasasala; ug ang kasuko sa Ginoo giduslitan batok sa masupilon nga katawhan.

• **15.11** Kining balak klarong namahayag nga ang tawo, gawasnon ug kasaligan. Sa sulat ni Jaime (1:13), iyang gihinumdoman ang unang tudling ining tekstoha. Sa Dt 30:15-20, gisultihan ni Moises ang katawhan: *Ang kinabuhi ug kamatayon naa uban nimo; unsay imong pilion?*

May mga higayon, diin morag giingon sa Biblia nga gitukmod sa Diyos ang tawo sa pagpakasala aron silotan sa kaulahian. (Ex 10:27; 2

S 24:1); apan walay duhaduha nga ang tawo gawasnon. Alang sa mga Israelita, walay mahitabo o buhaton sa tawo, nga dili gikan sa Diyos busa, maglisod sila pagpasabot unsaon sa tawo pagpakasala nga dili pagbuot sa Diyos. Apan bisag kulang sila sa mga pulong aron pagpatin-aw ini, klaro kaayo sa ilang salabotan nga ang matag tawo dunay tulubagon sa ilang mga lihok.

⁷ Ang Diyos wala mopasaylo sa kaugalingong mga pangulo nga misukol tungod sa garbo sa ilang kusog.

⁸ Wala niya palingkawasa ang syudad nga gipuy-an ni Lot. Nasilag siya sa ilang garbo.

⁹ Wala siya magpakitag kaluoy sa gisilotan sa kadaotan. Laglagon sila tungod sa ilang sala.

¹⁰ Mao pod ni ang iyang gibuhat sa 6,000 ka tawo nga nakigbatok niya sa katig-a sa ilang kasingkasing.

¹¹ Kon usa pa lang ka tawo ang badlongon, makapahibulong kaayo kon nakai-kyas pa siya nga walay silot. Kay ang kasuko ug kaluoy iya sa Ginoo nga samag gahom sa pagpasaylo ug sa pagsilot.

¹² Ang iyang hustisya ingon kadako sa iyang kaluoy; hukman niya ang tawo sa iyang binuhatan.

¹³ Sama nga ang makasasala dili makalighot dala ang iyang inilog, ang pailob sa tarong dili mahitabo nga dili gantihan.

¹⁴ Ang Diyos moganti sa matag buhat sa kaluoy. Ang kada tawo iyang tratahon sumala sa iyang binuhatan.

¹⁷ Ayawg ingon: “Tago sa Ginoo, kinsay mahinumdom nako sa taas? Dili ko mailhan taliwala sa daghang katawhan. Unsa god ko sa gidak-on sa tibuk binuhat sa Diyos?”

¹⁸ Tan-awa: ang kapunawpunawan ug kalangitan ibabaw sa kalangitan, ang dagat ug ang kalibotan mokurog sa iyang pag-abot.

¹⁹ Ang kabukiran ug ang sukaranan sa kalibotan malukop sa kalisang sa iya lang nga tinan-awan.

²⁰ Apan walay naghunahuna ining mga butanga. Kinsay interesado sa pamaagi sa Diyos?

²¹ Kasagaran sa iyang gihimo wala matematikdi. Ang tawo dili makakita diin maggikan ang bagyo.

²² Kinsay moasoy kanato sa mga gibuhat sa Diyos alang nato? “Kinsay nagpaabot ini? Layo na kaayo ang Kasabotan.”

²³ Mao ni ang pagtoo sa tawong dyotayg kabuot, ang buang, ang tampalasan nga nahigugma sa iyang mga damgo.

²⁴ Mga anak, pamati nako: Pagbatog kahibalo. Hupti sa inyong kasingkasing ang akong mga pulong. ²⁵ Akong ipasabot ang pagtulun-an sa matag lakang ug sa dakong kakugi ipambit ko ang akong kahibalo.

Ang Diyos nga Magbubuhat

• ²⁶ Gihimo sa Diyos ang Iyang mga buhat gikan sa sinugdan. Paghimo Niya ining tanan, Iyang gipahimutang ang matag usa sa iyang lugar. ²⁷ Iyang gihan-ay ang tanan alang sa tanang panahon: Ang ilang pagsugod ug ang ilang pagpakli. Dili sila gutomon ug malaayan; dili sila mohunong sa ilang trabaho. ²⁸ Dili sila magbangaanay sa ilang mga silingan. Dili sila mosupak sa Iyang mga sugo.

²⁹ Pagkahuman, mitan-aw ang Ginoo sa kalibotan ug iya ning gipuno sa bahandi. ³⁰ Iyang gilukop ang nawong sa yuta og buhing mga binuhat, ug ang tanan mobalik sa yuta.

17 ¹ Gihimo sa Diyos ang tawo gikan sa yuta, ug gipabalik sab sa yuta. ² Gitakda Niya ang panahon sa kinabuhi sa usag-usa ug ang gidaghanon sa iyang mga adlaw. Ila siyang gihatagan og gahom sa tanang butang ibabaw sa kalibotan ug ³ gitugyan kanila ang kusog nga pupareho sa Iyaha sa paghimo niya sa tawo sa kaugalingong dagway.

⁴ Iyang gihatagan og kahadlok sa katawhan ang tanang buhi nga binuhat. Busa, nagmando sila sa mananap ug sa langgam. ⁶ Gihatagan niya ang tawo og kahibalo, dila ug mata, dalunggan ug salabotan paghunahuna.

⁷ Iya silang gipuno sa kaalam ug kahibalo ug gitudloan sa maayo ug sa daotan. ⁸ Gipahimutang Niya ang kaugalingon Niyang mata sa ilang kasingkasing aron masabtan nila ang kabantogan sa iyang binuhatan. ¹⁰ Dayegon nila ang balaan Niyang ngalan ug ibutyag ang kadako ug ⁹ kaulosahon sa iyang gibuhat.

• **16.26** Nasulat dinhi ang klarong panglantaw bahin sa tawo. Gihatagan sa Diyos ang tawo og gahom aron pagdumala sa tanang butang sa kalibotan. Busa, dili siya angay magpadala sa daotan.

Ang Mata sa Tanlag o konsyensya sa pag-ila sa mga buhat sa Diyos. Ang labing dakong gasa sa tawo dili ang pagpangatarongan, apan ang pagpangandoy sa kamatuoran, ang diosnong

katakos nga modala nato sa matuod nga kaalam. Matod pa sa tagsulat, naa kini sa matag tawo.

Mao nga ang Diyos nagpadayag sa iyang kaugalingon dinhi nato, aron nga kining abilidad pagpangita sa kamatuoran mohatod sa insaktong padulngan sa atong kinabuhi: sa tudling 11 ngatod sa 14, ang tagsulat naghisgot sa gasa sa Balaod sa Israel pinaagi ni Moises.

¹¹ Gawas pa, gihatagan silag linamdagang kahibalo ug gitugyan kanila ang Balaod sa kinabuhi. ¹² Nagmugna siya og walay kataposang kasabotan uban nila ug iya silang gipahibalo sa iyang mga hukom.

¹³ Nakit-an sa tawhanong mata ang kahalangdon sa himaya sa Diyos. Ang ilang dalunggan nakadungog sa kabantogan sa iyang tingog. ¹⁴ Miingon siya: “Pahilayo mo sa tanang sayop nga binuhatan.” Gihatagan Niya ang matag-usa nila sa kasugoan kabahin sa iyang silingan.

¹⁵ Ang ilang batasan kanunayng makita sa Ginoo. Dili sila makaligot sa iyang panan-aw.

¹⁷ Iyang gibutangag pangulo ang matag nasod, apan ang Israel kaugalingong bahin sa Ginoo.

¹⁹ Alang niya ang ilang binuhatan sama kaklaro sa adlaw. Kanunay siyang naniid sa ilang paagi.

²⁰ Ang sayop nilang binuhatan dili malilong kaniya. Ang tanan nilang sala gihikyad atubangan sa Ginoo.

²² Bililhon nga walay sama alang niya ang paghatag og limos sa usa ka tawo; sama ni sa singsing nga mahal kaayo. Iyang gimahal ang maayong binuhatan ingon nga nahupngan sa iyang pagbati.

²³ Sa usa ana ka adlaw mobarog siya ug iya silang gantihan. Iyang ibutang ang ilang premyo sa ilang ulo.

²⁴ Nagtugot siya sa naghinulsol pagbalik. Iyang gilipay ang tanan kansang paglaom nagkaawop.

²⁵ Balik sa Ginoo ug biyai ang inyong kasal-anan. Hangyos siya pagpagaangan sa inyong kalapasan.

²⁶ Balik mo sa Labing Gamhanan, ihiklin ang inyong sayop nga binuhatan ug isalikway sa hingpit ang daotan.

²⁷ Kay kinsa may naa sa lubnganan nga nakadayeg sa Labing Gamhanan kon ang mga buhi wala magpasidungog niya?

²⁸ Ang patay maingon nato nga sama ra nga wala siya buhii ug dili makadayeg; ang duna lay kinabuhi ug maayong panglawas ang makadayeg sa Ginoo.

²⁹ Pagkadako sa kaluoy ug pasaylo sa Ginoo alang sa tanan nga modangop niya.

³⁰ Ang tawo dili makapanag-ya sa tanan niyang gahom kay mamatay siya.

³¹ Unsay mas hayag pa kay sa adlaw? Gani mahanaw man ni. Ang tawo karne lang ug dugo, apan bisan pa ini naghunahuna siya

pagbuhat og daotan. ³² Samtang gisundan sa adlaw ang mga bitoon sa habog nga kalangitan, ang tanang tawo nagpabilin nga abog ug abo.

Ang kabantogan sa Diyos

18 ¹ Ang tunhayng Diyos nagbuhat sa tanan; walay wala niya buhata. ² Siya lang ang tarong.

⁴ Wala siya maghimo bisag usa nga may igong gahom pagpahayag sa iyang binuhatan. Kinsay makabutyag sa iyang mga katingalahan?

⁵ Kinsay makabanabana sa gahom sa iyang pagkahari ug kinsay makaasoy sa iyang kaayo nga nabantog?

⁶ Walay ikadugang ug wala poy makuha niya. Walay makatugkad sa mga katingalahan sa Ginoo.

⁷ Kon ang usa ka tawo nagtoo nga natapos na niya ang tanan, nan, naa pa lang siya sa sinugdan; inihunong niya, maglibog siya ining tanan.

⁸ Unsa ba ang tawo? Unsay iyang katuyoan? Unsay maayo ug unsay daotan diha niya?

⁹ Tan-awa ang gitag-on sa iyang kinabuhi. Taas na ang 100 ka tuig. ¹⁰ Apan sama lang na sa usa ka tolo sa tubig gikan sa dagat, usa ka lugas sa balas. Mao ni ang pipila niya ka katuigan kon itandi sa pagka-walay kataposan.

¹¹ Tungod ini, ang Ginoo mapailobon nila. Iyang ibubo nila ang iyang kaluoy.

¹² Nakita ug naamgohan niya unsa kalisod ang ilang kataposan. Busa, gitumpitumpi niya ang iyang pasaylo diha nila.

¹³ Ang kaluoy sa tawo alang lang sa iyang silingan, apan ang pagbati sa Diyos alang sa tanan niyang katawhan. Mobadlong, motulid, motudlo siya ug dad-on niya pagbalik ang iyang kamero sa toril sama sa maayong magbalantay. ¹⁴ Maluoy siya sa midawat sa iyang pahimatngon ug naningkamot pagpangita sa iyang kabubut-on.

¹⁵ Anak, ayawg sagola ang imong kaluoy ug ang sakit mong sinultihan; ni ang imong mga gasa sa pait mong mga pulong.

¹⁶ Dili ba, ang yamog mamala man sa kainit? Mao sab ang mabinationg pulong, mas maayo ni kay sa gasa.

¹⁷ Ang gasa dili sama kabililhon sa mga pulong nga nag-uban ini. Apan ang manggihatagon naa niya ang duha.

¹⁸ Ang tuyo sa buang mao ang paglingaw, apan nanginsulto siya. Ang gasa sa tawong may kaligutgot makapaig sa mata.

¹⁹ Susiha ang panghitabo sa dili ka pa mosulti. Atimana ang kaugalingon sa dili ka pa masakit.

²⁰ Eksamina ang kaugalingon sa dili ka moabot ang hukom, ug sa adlaw nga moduaw nimo ang Diyos, pasaylon ka.

²¹ Magpaubos ka sa imong kaugalingon samtang wala ka pa masakit. Ipakita nga nagbasol ka sa imong mga sala.

²² Ayaw pagtugot nga may makapugong nimo pagtuman sa imong gipanumpaang sa gitakdang panahon. Ayawg paabot sa kamatayon aron pagpahimutang sa tanang butang sa ilang tagsa-tagsa ka lugar.

²³ Andama ang kaugalingon sa dili ka pa mangadye ug ayaw pagpadala sa nagtintal sa Ginoo.

²⁴ Hinumdomi ang hustisya sa kataposang mga adlaw. Molingiw nimo ang Diyos sa adlaw sa panudya.

²⁵ Kon makatilaw kag kabuhong, hinumdomi ang mga adlaw sa gutom; kon nakapahimulos ka sa bahandi, hunahunaa ang kawad-on ug kalisod.

²⁶ Ang panahon tali sa kabuntagon ug kagabhion molabay lang; ang tanang butang kalit nga mangagi atubangan sa Ginoo.

²⁷ Ang maalamon, mabinantayon sa tanang butang. Kon naghingapin ang sala, iyang likayan ang pagbuhat og daotan.

²⁸ Ang mabination moila sa kaalam ug motahod sa naghupot ini.

²⁹ Ang mabuot og sinulatihan, maalamon, ug ang katingalahang mga panulihon maggikan nila.

³⁰ Ayaw padala sa imong kaulag; santaa ang imong mga tinguha.

³¹ Kon tagbawon nimo ang imong biga, naghimo ka sa kaugalingon nga kataw-anan sa imong mga kaaway.

³² Ayawg kalipay gumikan sa dakong kaluho basig mamiserabli ka tungod ini.

³³ Ayaw himoa ang kaugalingon nga miserabli sa paghimo kombira sa kwartang hinulaman kay walay sulod ang imong bolsa.

19 ¹ Ang mamumuong palahubog dili madato. Ang mga danghag sa gagmaing butang sa dili madugay mapukan.

² Ang alak ug babaye makadangan sa labing maayo sa mga lalaki. Ang kanunayang mamuta mawad-an sa kaulaw. ³ Mabiktima siya sa mga wati ug ulod ug mawad-an sa kinabuhi gumikan sa kahungog.

Kanus-a mosulti, kanus-a mohilom

⁴ Ang dali kaayong mosalig sa uban, nagpakita sa kataphaw sa iyang pangutok. Ang nakasala, nagsamad sa kaugalingon.

⁵ Ang sabaan nga magsaulog sa kalingawan silotan. ⁶ Ang naligutgot sa libak makalingkawas sa kadaot.

⁷ Ayaw ipanugilon ang imong ma-

dunggan aron dili ka mahiagom sa kadaot.

⁸ Ayawg taho bisag unsa sa imong higala o kaaway. Ayaw ni isulti ni bisag kinsa gawas kon mahimong sala ang pagpakahilom. ⁹ Maminaw sila, duhaduhaan ka, sa kaulahian kasilagan ka.

¹⁰ Duna ka bay nadunggan? Pahunonga ni diha nimo. Pabiling kalma, dili ka mobuto tungod ini.

¹¹ Ang buang mag-antos ingog babayeng nanganak tungod sa iyang nadungog. ¹² Ang tinagoan sulod sa buang sama sa pana nga mitaroy sa iyang paa.

¹³ Pakigsulti sa imong higala: tingalig wala siyay nabuhat; kon duna man gani, dili na ni niya usbon.

¹⁴ Pakigsulti sa imong higala: tingalig wala gyod siyay gisulti; kon duna man ugaling, dili na niya usbon; ¹⁵ pakigsulti sa imong higala kay dunay daghang pagbutangbutang. Ayaw toohi ang tanan nga imong nadungog.

¹⁶ Kasagaran mahitabo ang dili tinuyo nga mga sipyat, kay kinsa ba ang wala makasala sa iyang gipanulti? ¹⁷ Pakigsulti sa imong silingan sa dili ka pa magtapok og mga pasangil batok niya. Unya, binlig lugar ang Balaod sa Labawng Makagagahom.

²⁰ Ang tanang kaalam naa sa kahadlok sa Ginoo. Diha sa kaalam naa ang katumanan sa Balaod.

²² Ang kahibalo sa daotan dili kaalam ug dili ta makakaplag ini sa tambag sa makasasala.

²³ May kaabtik nga makapalagot: Ang kaabtik sa nagbuhat og daotan nga walay kaalam.

²⁴ Mas maayo pa nga makulangan sa buot, apan puno sa kahadlok sa Ginoo, kay sa masobrahan sa kaabtik sa pagsupak sa Balaod.

²⁵ Dunay tinuoray nga kaigmat nga nang-lupig; ²⁶ arte ni sa pagtakoban aron makabuhat og daotan. Ang usa ka tawo magpakaron-ingnon nga gipasipad-an ug gibug-atan sa dagkong problema, apan sa iyang kasingkasing naa ang kamaliputan. ²⁷ Tagoan niya ang iyang nawong, magpasumangil siya nga bungol, apan inigkalipat nimo iya dayon kang pahimuslan.

²⁸ Ang usa ka tawo dili makasala kon makulangan siya sa pamaagi. Sa unang kahigayonan, buhaton niya gilayan ang sayop.

²⁹ Mailhan nimo ang tawo sa iya lang hitsura. Ang maakohon mailhan sa iyang nawong.

³⁰ Ang binistihan sa tawo nagpaila kinsa siya, ingon man ang iyang kinataw-an ug linaktan.

Ang gago ug ang buangbuang

20 ¹ Dunay pagbadlong nga gihimo sa dili maayong higayon. May kahilom ang tawong mabuot.

² Mas maayo pang mobadlong kay sa maghambin og kasuko. Ang miila sa iyang sayop, nagpamenos sa mga sangpotanan ini.

⁴ Ang naggamit sa kusog ug nagtoo nga makataronganon siya, sama sa lalaking kinapon nga buot molugos og babaye. ⁵ Ang usa ka tawo nagpakahilom ug gitoohang maalamon. Ang lain naghimo sa iyang kaugalingon nga kasilagan gumikan sa iyang panglibak.

⁶ Duna poy magpabiling hilomon kay dili maantigong motubag. Ang uban nagpakahilom, nagpaabot kay sa hustong higayon.

⁷ Ang maalamon magpakahilom hangtod sa insaktong panahon. Ang tabian ug ang boangboang mag-ilogay pag-istoriya.

⁸ Ang tawo nga daghan kaayog sulti nangita lang sa kapungot sa uban. Ang buot mopugos sa iyang kaugalingon diha sa uban nag-aghat lang sa daotang kabubut-on.

⁹ Kapahimuslan sa tawo ang iyang dimalas. Ang dibwenas makadala niya sa kapidihan.

¹⁰ Dunay matang sa kamanggihatong nga dili moganti nimo; ug duna poy uban nga mobalos nimog doble.

¹¹ May tawo nga pakaulawan gumikan sa naangkon niyang dungog. Duna poy pakaulawan ug unya pasidunggan.

¹² May makapalit og daghan sa dyotayng kuwarta. Ang uban mobayad og pito ka pilo sa kantidad ini.

¹³ Himoon sa maalamon ang iyang kaugalingon nga angayang higugmaon pinaagi lang sa pulong, samtang, ang mga pabor sa boangboang mangahanaw.

¹⁴ Ang gasa sa boangboang dili magpulos kanimo. Inighatag, sa gasa ang kahakog naa sa iyang mata. ¹⁵ Gamay ra ang iyang gihtag, apan magpagawal sa gawas ug magsingitsinggit aron madungog sa tanan. Magpahulam siya karon, pagkaugma, bawion na niya ang gipahulaman. Tawo siyang salawayon.

¹⁶ Ang buangbuang moingon: "Wala koy mga higala, walay midawat sa akong pabor. ¹⁷ Ang mikaon sa akong pan daotag dila."

Makapila bugalbugali nila ang buang; pila sila nga nagbugalbugali niya?

¹⁸ Mas maayo pang masukamod sa yuta kay sa masipyat ang dila. Ingon ini kadali nga mahulog ang mga daotan.

¹⁹ Ang daotan og kinaiya pareho sa yabag nga sugilanon.

²⁰ Ang mga panulihon sa walay buot mapakyas, kay wala ni niya isulti sa hustong panahon.

²¹ Ang usa ka tawo maglikay sa pagpakasala kay wala niya ang gikinahanglan pagbuhat og sala. Kon makakita siyang higayon, dili siya magbasol sa sala nga iyang nabuhat.

²² Mapildi ang kalag sa tawo gumikan sa sayop nga kaulaw. Napildi niya ang kaugalingon tungod sa kahadlok sa gihunahuna sa buang. ²³ Sa sayop nga kaulaw buot siyang makaangkon og higala. Sa pagkatinuod, makakita siyang kaaway sa wala gyoy hinungdan.

²⁴ Ang pagpamakak makaulaw nga sayop sa tawo. Naanad ini ang mga buang.

²⁵ Mas maayo ang kawatan kay sa bakakon. Apan nagpaingon ang duha sa kadaotan.

²⁶ Ang naanad pagpamakak, salawayon. Ang bakakon dili talikdan sa disgrasya.

²⁷ Ang mga pulong sa maalamon makatabang sa iyang katuyoan. Ang tawong alisto mauyonan sa may gahom.

²⁸ Ang nagtikad sa yuta, mopadaghan sa abot. Ang nakapahimuot sa bantogan, gipasaylo sa iyang kadaotan.

²⁹ Ang mga hatag ug gasa makabuta sa mata sa maalamon. Sama sa bosal, nakapahilom sila sa nagtamod sa ilang tanlag.

³⁰ Ang tinakpan nga kaalam ug ang tinagoang katigayonan: unsay ilang pulos?

³¹ Ang tawong motabon sa iyang kagago mas maayo pa kay sa motago sa kaalam.

21 ¹ Anak, nakasala ka ba? Ayaw nag usba. Pangayog pasaylo sa miagi mong mga sala.

² Likay sa sala sama sa paglikay mo sa bitin. Kon magpaduol ka, ikaw ang paakon. Ang iyang ngipon sama sa ngipon sa liyon: mopatay og tawo.

³ Ang tanang daotan sama sa espadang duhay solab: mosamad nga wala nay pagkaayo.

⁴ Ang kapintas ug ang garbo makapukan sa dato. Ang balay sa garboso ipaubos.

⁵ Ang pag-ampo sa kabos madunggan sa Ginoo. Dili magdugay ang iyang hukom.

⁶ Ang masuko nga badlongon, mosabay sa dalan sa makasasala. Ang mahadlok sa Ginoo modangop kaniya sa iyang kasingkasing.

• **20.1** Duha ka sayop ang angayng likayan: ang pagbadlong, samtang naa pa sa kapungot aron dili masobrahan, ug ang pagluom sa kasuko nga dili makapahungaw.

⁷ Ang tabian mailhan bisag asa, apan ang maalamon makaila sa iyang kahuyang.

⁸ Ang pagtukod og balay sa kwartang inutang, pareho sa pagtigom og mga bato alang sa kaugalingong lubnganan.

⁹ Ang tigom sa makasasala ingon sa tumpi sa pisi nga masunog ug mosilaob.

¹⁰ Ang dalan sa makasasala maayong pagkabakbak, apan mosangko ni sa nagdilaab nga bung-aw.

¹¹ Ang nagtuman sa balaod nagdumala sa iyang hunahuna; ang kahadlok sa Ginoo nagdalag kaalam.

¹² Ang dili alisto, dili matudloan; apan dunay kaalisto nga magdalag kapaitan.

¹³ Ang kahibalo sa maalamon mokuyang-ang sama sa baha, ug ang iyang tambag sama sa tinubdan.

¹⁴ Ang kasingkasing sa buang sama sa bildong buak nga dili makahawid sa pagtulan.

¹⁵ Kon ang edukado makadungog sa maalamong panultihon, iya kining mahalon ug pun-an. Kon ang tawong walay hinungdan ang makadungog, mahasol siya ug iya lang ipanglabay.

¹⁶ Ang sinultihan sa buang sama sa bug-at nga karga, samtang ang mga pulong sa maalamon naghatag og pahulay.

¹⁷ Ang asembleya magpaabot sa mga pulong sa maalamon. Ang matag kinasingkasing, pagdawat sa iyang isulti.

¹⁸ Ang buang nagtoo nga ang kaalam ingog balay nga nagun-ob, apan ang kahibalo sa buang mahisama sa butang nga walay bili.

Ang gago ug ang buang

• ¹⁹ Alang sa buang ang pagtulun-an sama sa mga posas ug kadena. ²⁰ Ang borigong mokatawag kusog samtang ang utokan igo lang mopahiyom sa hilom.

²¹ Ang pagtulun-an sama sa bulawang dayandayan alang sa but-an, sama sa pulse-ras sa iyang tuong kamot.

²² Ang buang mosulod gilayon sa balay. Ang may kasinatian managana. ²³ Ang buang molili sa pultahan, ang matinahoron magpabilin sa gawas. ²⁴ Ang pagpaminaw gawas sa pultahan nagpakita sa dili maayong pagmatoto. Ang tarong mahadlok pagbuhat sa ingon.

²⁵ Ang mga langyaw mosulti bahin sa tanan sa walay paghunahuna. Samtang ang mga pulong sa maalamon gitimbangtimbang pag-ayo. ²⁶ Ang kasingkasing sa mga buang naa sa ilang baba, apan ang baba sa maalamon naa sa ilang kasingkasing.

²⁷ Kon ang wala magtoog Diyos manunglo

sa iyang kaatbang, ang tunglo mosumbalik niya. ²⁸ Ang mabutangbutangon nagdaot sa kaugalingon; ug naghimo nga kasilagan siya sa tanang nag-alirong niya.

22 ¹ Ang walay trabaho ingog hugawng bato; gikataw-an ang iyang pagkainayran.

² Ang tapolan pareho sa pundok sa tai. Ang tanang makahikap ini mosawilik sa ilang kamot.

³ Kaulawan sa ilang amahan ang mga anak nga lalaki nga wala matarong pagkada-la ug ang mga babaye makapahiubos niya.

⁴ Ang but-an nga anak nga babaye bahandi sa iyang bana, apan ang salawayon sa iyang amahan bug-at nga karga.

⁵ Ang anak nga babaye nga walay ulaw, kaulawan sa iyang amahan ingon man sa iyang bana. Masilag niya ang duha.

⁶ Ang pulong nga wala sa panahon sama sa sonata sa lubong, apan ang pagbunal ug pangasaba giniyahan sa kaalam kapahimuslan.

⁹ Ang pagtudlo sa buang sama ra sa patapot sa banga nga buak. Mas sayon nga pukawon ang nahinanok. ¹⁰ Kon mangatarongan ka sa buang sama rang nangatarongan ka sa nagduka. Inigkatapos, mangutana siya: “Unsa diay to?”

¹¹ Hilak alang sa namatay kay ang kaha-yag mibiya na niya. Hilak alang sa buang kay gibiyaan siya sa panabot.

Ayaw hilakig maayo ang patay. Nakakaplag na siya sa pahulayan, apan ang kinabuhi sa buang mas grabi pa kay sa kamatayan.

¹² Ang pagbangotan sa minatay molung-tad og pito ka adlaw; apan molung-tad sa tibook nilang kinabuhi alang sa mga buang ug sa wala motoo sa Diyos.

¹³ Ayaw pag-usik og mga pulong alang sa buang ni mokuyog ka sa hungog. Pagbantay niya basig hasolon ug takdan ka tungod sa inyong kasuod. Palayo niya kon buot kang mopahulay ug dili ganahang kapoyon sa iyang mga hangyo.

¹⁴ Unsay mas bug-at pa kay sa tingga? Dili ba, buang man ang iyang ngalan?

¹⁵ Ang balas, asin ug karga nga puthaw mas sayon dad-on kay sa buang.

¹⁶ Ang takdoanan sa usa ka balay matang-tang sa linog; ang lig-on nga kasingkasing human sa mainampingong pamalandong, dili matarog pag-abot sa kalisod.

¹⁷ Ang hukom pinasikad sa ligdong nga pamalandong mopilit samag implasto sa ligong bungbong.

¹⁸ Ang mga haligi nga giugbok sa taas nga dapit dili makaagwanta sa hangin. Ang ka-

• 19. Ang kabuotan sa mga edukado, magpakita sa ilang kahamili. Kon matuod tang maalamon, dili lisod nga madiskobre ang mga lagda sa

maayong edukasyon. Matud pa ni San Francisco de Sales: “ang pagtahod, bililihong bulak sa gugma.”

singkasing sa buang nga nalisang sa kaugalingong panghunahuna, dili makaagwanta sa kahadlok.

¹⁹ Ang paghampak sa mata makadalag mga luha. Kon imong hampakon ang kasingkasing, mogawas ang kasanag.

²⁰ Ang molabayg bato sa mga langgam nag-abog nila. Badlonga ang usa mo ka higala ug imong maputol ang inyong panag-higalaay.

²¹ Kon milanit ka sa imong espada batok sa imong higala, ayawg kabalaka, ikabalik ni nimo sa sakoban. ²² Kon nakasulti kag hait, ayawg kahadlok, mahimo ra ang panag-uli, apan sa higayon nga manginsulto ka, magbiaybiay, magbudhi sa pagsalig o manglipot, bisag kinsang higalaa, motalikod nimo.

²³ Dag-a ang pagsalig sa imong silingan nga kabos, sa ingon makapahimulos ka sa iyang kabtangan. Kuyog niya kon madato na siya. Unongi siya sa oras sa kalisod ug modaog ka sa kataposan. Makaambit ka ug bahin sa iyang kabilin.

²⁴ Ang aso ug alisngaw mag-una sa kala-ya: mao pod ang pulong, mag-una sa tamparos.

²⁵ Dili ko maulaw nga manalipod og higala, ug dili ko siya likayan. ²⁶ Kon madaot ko tungod niya, bantayan siya sa tanang makadungog bahin ini.

²⁷ Kinsay magbutang og gwardya sa akong baba ug motrangka pag-ayo sa akong mga ngabil aron pagbabag sa akong pagpakasala, ug pagpugong nga ang akong dila dili magdali pagdato nako?

23 * ¹ O, Ginoo, Amahan, tag-iya sa akong kinabuhi; ayaw kog itugyan sa mga kapritso sa akong ngabil ug ayaw itugot nga mahulog ko tungod nila.

² Kinsay mosilot sa akong hunahuna ug modisiplina sa akong kasingkasing

daha sa kaalam?³ Ayaw itugot nga patuyangan nila ang akong sala o ang kasaypanan sa akong salabotan, tingali unyag modaghan ang akong kalapasan. Mapilipilo ang akong mga sala ug mahulog ko sa kamot sa akong mga kaaway. Makapahimuot ni sa mga supak nako.

⁴ Ginoo, Amahan, ug Diyos sa akong kinabuhi, ayawg itugot nga magarboso ko. ⁵ Ipahilayo nako ang kahakog.

⁶ Ayaw itugot nga hawiran ko sa lawasong kahakog ug sa kaulag. Ayaw kog itugyan sa bigaon kong mga pagbati.

⁷ Mga bata, tun-i unsaon pagpugong ang inyong sinultihan. Kon inyo ning mabantayan, dili mo mahulog sa mga laang.

⁸ Ang makasasala madaplan sa kaugalingong mga pulong; mao sab ni ang nahitabo sa garboso ug sa nanunglo.

⁹ Ayaw anara ang kaugalingon sa pagpanumpa, ginamit ang ngalan sa Balaan.

¹⁰ Sama nga ang ulipon nga kanunayng gibantayan dili makaipsot sa latos, ikaw sab, makitang sad-an human sa pagsangpit sa iyang ngalan.

¹¹ Ang manumpa sa tanang higayon mapalغان sa kasal-anan ug ang disgrasya dili mobiya sa iyang balay. Kon mapakyas siya sa iyang saad gumikan sa kadanghag silotan siya. Kon nasayod siya sa iyang pagkapakyas dobli ang iyang sala. Kon nanumpa siyag bakak, dili siya mapasaylo. Niining tanan, ang iyang balay mapuno sa kadaot.

Bahin sa kalingawan ug sa panapaw

* ¹² Dunay paagi sa pagsulti nga angay sa kamatayon. Ayaw nig ipagamit sa mga kaliwat ni Jacob. Likayan ni sa mahiyason ug dili siya maglungang sa sala.

¹³ Ayaw anara ang imong baba sa ngil-ad nga pinulongan; makasala lang ka tungod ini.

• **23.1** Naghisgot ni labi na gyod sa:
– Pag-ampo sa batan-on nga nakadiskobre sa iyang kahuyang panahon sa dagkong tintasyon sa iyang kinabuhi.
– Pag-ampo sa tawong hamtong, kinsa nakasinati nga ang daotan nakagamot na sa iyang kasingkasing.
– Ang awhag sa ginikanan nga magpakabana sa pagpamatuto sa ilang mga anak.
... *unsaon pagpugong* ... (b. 7). nagpasabot, una sa tanan, sa mapahitas-hung mga pulong ug sa hinambog nga proyekto. Mao ni ang mahimo kanunayng sinugdang sa daghang sala.

• 12. Gihisgotan dinhi ni Ben Sirac ang sala batok sa kaputli.
– Ang b. 12-15, naghisgot bahin sa hugaw nga panulti ug law-ay nga mga istorya. Matud pa ni Jesus sa Mt 12:34, *ang ang naanad na sa law-ay nga sinultihan dili mausab sa tibuok niyang kinabuhi*.
– Ang mga tudling 16-21 naghisgot sa pakighilawas gawas sa kaminyoon.
– Ang 23:22-23 naghisgot sa babayeng mananapaw, apan mahimo sab ning gamiton alang sa lalaking mananapaw: 1) kini batok sa Diyos; 2) sala batok sa kapikas; 3) sala batok sa dungog sa pamilya.

¹⁴ Hinumdomi ang imong amahan ug inahan iniglingkod nimo uban sa kadagkoan, tingali unyag makalimot ka sa kaugalingon sa ilang atubangan, ug ang imong linihokan mahisama sa linihokan sa buang. Unya, mangandoy ka nga wala ka matawo. Tunglohon mo ang adlaw nga ikaw nahimugso.

¹⁵ Ang naanad sa law-ay nga sinultihan dili mausab sa tibuok niyang kinabuhi.

¹⁶ May duha ka tipo sa tawo nga magpilupilo sa sala, ug ang ikatulo magdani sa kasuko sa Ginoo:

¹⁷ Ang nagdilaab nga kaulag nga misilaob sama sa kalayo dili mapalongo hangtod nga maugdaw.

Ang maglulo sa kaugalingon dili mohunong hangtod sa pagkabuang. Alang sa hilas ug law-ayg kinabuhi ang tanang pagkaon tam-is; walay makatagbaw niya hangtod nga mamatay siya.

¹⁸ Ang tawo nga nagluib sa katre sa kaminyoon maghunahuna: “Kinsay nakakita nako? Gilibotan ko sa kangitngit. Ang bungbong nagtago nako. Walay nakakita. Nganong mabalaka man ko? Ang Labing Gamhanan dili motimaan sa akong mga sayop.”

¹⁹ Nahadlok siya sa pag-usisa sa mga tawo. Wala siya makaamgo nga ang mata sa Ginoo mas sanag kay sa adlaw sa libo ka libo ka pilo. Nagban-

tay sila sa batasan sa tanang tawo ug nakasuot sa labing sikretong suok.

²⁰ Diha na sa Diyos ang tanang butang bisag wala pa sila himoa. Anha sab ni niya kon matapos na ang tanan.

²¹ Ang maong tawo silotan atubangan sa tibuok syudad. Madakpan siya sa panahon nga wala niya damha.

²² Sa ingon nga paagi, ang babaye nga nagluib sa iyang bana ug naghatag kaniyang anak sa laing lalaki, silotan.

²³ Una, nakalapas siya sa Balaod sa Labing Gamhanan. Ikaduha, nakasala siya batok sa iyang bana, ug ikatulo, nabulingan ang iyang dungog sa panapaw, kay duna man siyay anak sa laing lalaki.

²⁴ Taralon siya atubangan sa asembleya ug pangutan-on bahin sa iyang mga anak. ²⁵ Dili makagamot ang mga anak. Ang ilang sanga dili mamunga.

²⁶ Magbilin siyag tinunglo nga handomanan ug ang iyang kaulaw dili na mapala.

²⁷ Ang nakakita niya nasayod nga walay molabaw sa kahadlok sa Ginoo ug walay mas tam-is kay sa pagtuman sa iyang mga sugo.

Ang himno sa kaalam

24 ¹ Pamatia ang kaalam nga nagawit sa iyang awit sa pagdayeg ug nagpasidungog sa kaugalingon taliwala sa iyang katawhan. ² Tan-awa, gi-

• **24.1** Kining balak gipahinungod sa Kaalam sa Diyos, susama sa Pan 8 ug Klm 7. Ang gihatagan dinhig gibug-aton mao ang kaanaa sa Kaalam taliwala sa Katawhan sa Diyos.

Duha ka hitabo sa balaang kasaysayan ang makatabang nato pagsabot ining kaanaa sa Diyos mismo pinaagi sa iyang Kaalam:

– Ang *panganod* nga miuban sa mga Hebreo sa kamingawan (Ex 13:21).

– Ang *tolda* nga silbing alampoonan sa kamingawan (Ex 25).

Ang unang talan-awon nagtudlo nato nga ang himaya sa Diyos mas molabaw pa kay sa tawo; nga makaila lang ta sa Diyos diha nga ang iyang gahom tagoan niya sa panganod. Ang ikaduhang talan-awon nagtudlo nato nga ang matuod nga pinuy-anan sa Diyos dili butang materyal nga gitawag natog “langit”, ang presensya sa Diyos ining kalibotana maoy butang tinago ug inamdang dayon, butang nga sama sa tolda.

Ang Kaalam sa Diyos nagmando sa uniberso ug sa tanang kanasoran, miabot ni sa Israel sa talagsaong paagi. Mao ni ang iyang pinuy-anan ug kabilin. Mao ni ang moandam nato sumala sa gipamulong ni Juan sa 1:3 ug 1:9; ang Kaalam sa Diyos mao si Cristo ug ang katawhan nga naa sa Simbahan.

Ang liturhiya sa Simbahan naggamit ining balaka sa pangilina sa Birhen Maria, kay ang mga pulong ini haom man sa papel nga gihatag sa Diyos kaniya sa Simbahan. Sa adlaw sa Pagpahibalo ni Maria, iyang gidawat si Jesus sa ngalan sa tanan. Maoy hinungdan nga nahimo siyang una sa katawhan sa Diyos ug inahan sa tanang katawhan.

Ang kataposang mga tudling, mibalik paghisgot sa naandang mga butang sa kinabuhi: ang kaalam sa Diyos makita labi na sa Balaod, sa ato pa, sa basahan sa iyang mga pulong.

bukas niya ang iyang baba sa asembleya sa Labing Halangdon ug gihimaya ang kaugalingon atubangan sa Labing Gamhanan.

³ Migula ko sa baba sa Diyos ug gitabonan ang nawong sa kalibotan sama sa yamog. ⁴ Bisag ang akong pinuy-anan tua sa taas nga kalangitan, ang akong trono naa sulod sa haligi sa mga pangandod.

⁵ Ako ra ang nakakita og nakasabot sa arko sa langit ug nakalakaw ilalom sa kinailadman; ⁶ ang nanag-iy sa nag-alintabo nga dagat, ingon man sa kalibotan, lakip ang iyang katawhan ug kanasoran.

⁷ Niining tanan, nangita kog lugar nga kapahulayan. Diin man nako ibutang ang akong balay?

⁸ Unya, ang magbubuhat sa kalibotan nagsugo nako. Ang nagbuhat nako nagtakda sa luna nga akong pahulayan: “Iugbok ang imong tolda diha ni Jacob. Ang Israel maoy imong puluy-anan.”

⁹ Iya kong gibuhat sukad sa sinugdang, sa wala pa ang panahon ug dili ko moundang sa akong pagkaako. ¹⁰ Mag-alagad ko niya sa iyang Balaang Tolda sa iyang atubangan. Apan, Iya kong gipahimutang sa Sion.

¹¹ Gipapahulay ko sa Diyos sa iyang pinanggang syudad, ug ang Jerusalem maoy kasingkasing sa akong gingharian. ¹² Migamot ko sa katawhan nga gipalabi sa Diyos; sa yuta sa Ginoo, nga ilang kabilin.

¹³ Mitubo ko sama sa lunhaw nga kahoy sa Lebanon, ingon og sipres sa bukid sa Hermon.

¹⁴ Mitubo ko sama sa palmera sa Engedi ug sa mga biyuos sa rosas sa Jeriko; sama sa halangdong olibo sa kapatagan ug sama sa planong kahoy mitaas ko.

¹⁵ Gibubo ko ang akong agwa sama sa humot nga bulak, sama sa bililhon

nga mira nga akong gihatagag talagsaong alimyon; sama sa tanom nga may tam-is nga kahumot ug sa aso sa insenso nga gisunog sa pinuy-anan sa Diyos.

¹⁶ Gikatag ko ang akong mga sanga ingon sa paras. Mao ni ang Himaya ug ang Grasya. ¹⁷ Sama sa balagon, gipakita ko ang nindot nga mga salingsing ug ang akong mga bulak, bahan-di ug himaya.

¹⁹ Duol nako, kamo nga nangandoy nako ug pagbusog mo sa akong mga bunga. ²⁰ Ang pagtilaw nako mas tam-is pa kay sa dugus ug ang pagpanag-iy nako mas tam-is pa kay sa balay sa putyokan. ²¹ Ang mokaon nako, gutomon nako; ang moinom nako, uhawon gihapon nako. ²² Ang nagsunod nako dili maulaw; ug ang nag-alagad nako dili mahulog sa sala.

²³⁻²⁴ Kining tanan nasabtan diha sa Biblia, ang testamento sa Labawng Halangdong nga Ginoo. Ang libro sa Balaod nga gitugyan ni Moises kanato. Ang kabilin sa katawhan sa Israel.

²⁵ Ang maong Balaod nagdugang og tubig sa mga tubod sa kaalam, sama sa gibuhat sa Pison o Tigris sa panahon sa tingbunga. ²⁶ Ang katubigan nga nag-awas sa maayong panabot naggikan ini, gikan sa Eufrates ug Jordan sa ting-ani. ²⁷ Ang mga baha sa pagtulunan nagsulog sama sa Nilo o sa Gihon sa ting-ani sa paras.

²⁸ Ang unang moabot, dili nila masabtan sa hingpit ang kaalam. Ang ulahi dili makahaw-as sa tanan niyang kahu-logan. ²⁹ Kay ang iyang hunahuna mas lapad pa kay sa dagat ug ang iyang laraw mas lalom pa kay sa kailadman.

Wala ko magbudlay alang sa akong kaugalingon

• ³⁰ Ako, sa akong bahin, mora lang og sapa-sapa gikan sa suba, gamayng sapa nga gipasimang sa makalipayng

• 30. Si Ben Siracc usa ka manggialamon. Ang tanang kasinatian nga iyang gipaambit nato naggikan ining talagsaong kaalam. Nangangha siya sa tanang butang nga iyang nadawat sa

Diyos nga karon nakahimo niya pagtudlo ug pagtultol sa daghang tawo. “*Ang Makagagahom naghimog dagkong butang dinhi nako*” (Lc 1:49).

tanaman. ³¹ “Patubiga ko sa akong prutasan ug kabulakan,” nakahunahuna ko. Apan karon ang sapa-sapa nahimong suba ug ang suba mahimong dagat.

³² Mosidlak unta ang akong pagtulunan sama sa banagbanag sa pagdlawon. Makadala unta ko sa iyang kahayag sa layong mga dapit. ³³ Ipakaylap ko ang akong pagtulunan sama sa panagna, ug ibilin ko kini sa umaabot nga kaliwatan.

³⁴ Tan-aw, kamong tanan, wala ko magbudlay alang lang sa kaugalingon, hinuon, alang sa tanan nga nangita sa kaalam.

25 ¹ Dunay tulo ka butang nga makalipay nako ug makalipay sab sa Diyos ug sa katawhan: ang kasabotan sa managsoon; ang panahigigala tali sa kasilinganan ug ang hingpit nga pagsinabtanay sa bana ug sa asawa.

² Dunay tulo ka matang sa tawo nga akong giayran kansang kinabuhi akong gisalikway: ang tanang kabos nga puno sa garbo; ang adunahan nga bakakon, ang mananapawng tigulang lalaki nga buang.

³ Kon wala kay natigom sa imong kabatan-on, unsay imong maangkon sa katigulangon?

⁴ Pagkadakong butang ang pagkatigulang nga maantigong motambag, ang tigulang nga makahukom!

⁵ Pagkadakong butang ang kaalam alang sa mga tigulang. Ang ilang panabot ug kamaalamon dako kaayo.

⁶ Ang kapuno sa kasinatian purong-purong sa mga tigulang. Ilang garbo ang kamahadlok sa Ginoo.

⁷ Naghunahuna kog siyam ka butang nga akong giisip nga malipayon ug ang ika-10 nga kanunay kong gipunting. Ang nakakitag kalipay sa anak; ang nakakita sa pagkahunlak sa mga kaaway samtang buhi pa siya.

⁸ Malipayon ang tawo nga nagpuyo uban sa mabinatong asawa. Ang wala magdaro ginamit ang asno o toro; ang wala makahimo og sayop sa iyang sinultihan; ang wala mag-alagad sa dili angayan nga agalon. ⁹ Malipayon ang tawo nga makaangkon og maayong kabubut-on ug makasulti atubangan sa mga tawo nga maminaw sa iyang gisulti. ¹⁰ Ban-

togan siya nga may kaalam, apan walay makalabaw sa mahadlok sa Ginoo.

¹¹ Kay ang kahadlok sa Ginoo molabaw sa tanang butang. Kinsay ikaindig sa may kahadlok sa Ginoo?

¹³ Bisag unsang samara gawas sa samad sa kasingkasing; bisag unsang kangil-ad gawas sa kangil-ad sa babaye; ¹⁴ bisag unsang kaguol gawas sa kasakit gikan sa kaaway; bisag unsang panimalos gawas sa panimalos sa kaaway.

¹⁵ Walay hilo nga mas grabi kay sa lala sa halas; walay kapungot nga labaw kay sa kapungot sa kaaway. ¹⁶ Mas maayo pang magkig-ipon sa liyon ug sa bitin kay sa pagpuyo sa balay uban sa babayeng daotan.

¹⁷ Ang kangil-ad makadaot sa hitsura sa babaye; makapasubo sa nawong, mora siyag sa oso.

¹⁸ Kon ang iyang bana makigsalo sa silingan, bisag sa kaugalingon pait ang iyang panghupaw.

¹⁹ Ang tanang makadaot dili makatumbas sa babayeng daotan. Ibutang siya sa dapit sa makasasala!

²⁰ Unsa gani ang bungdo sa balas alang sa tiil sa tigulang, mao sab ang tabiang asawa alang sa hilomong bana. ²¹ Ayaw patunto sa kaanyag sa babaye ug ayaw siyag higug-maa.

²² Makapaabot kag kasuko, kasaba ug daghang kaulawan, kon ang bana daog sa iyang asawa.

²³ Ang pagbati sa kahiubos, ang masulobong nawong ug ang dili makitang samad binuhatan sa babayeng daotan. Magkaot nga walay lingaw, mga tuhod nga nagkurog, maoy makita kon ang asawa magdala sa iyang bana og kaguol.

²⁴ Kay ang babaye, hinungdan sa sala: mamatay tang tanan tungod niya.

²⁵ Ayaw pahunoba ang tubig ug ayaw patuyangi ang daotang babaye. Kon dili niya sundon ang imong gisulti, papahawaa siya.

26 ¹ Malipayon ang bana sa maa-
yong asawa. Doblion ang iyang mga adlaw. ² Ang asawa nga maayog pamatasan, kalipay sa iyang bana. Magpuyo siyang malipayon sa tanang ka-tuigan sa iyang kinabuhi.

³ Ang maayong asawa labing nindot sa mga gasa nga gitagana alang sa

• **26.1** Gidayeg ni Ben Siracc ang babayeng hingpit pinasikad sa iyang katarong ug katahom. Kining pagdayeg sa hiyas sa pagkababaye sa usa ka asawa magtukmod nato pagsalikway sa duha ka kadaotan nga nakasamok sa daghang kaminyoon:

– ang kahimtang sa kinabuhi sa mga babaye

sa kabukiran nakawala sa ilang kamadanihon ug hiyas sulod ra sa mubong panahon.

– ang kakulang sa pagsinultihay ug sa manag-samang interes tali sa magtiayon nag-aghat sa mga babaye paggahin na lang sa ilang panahon sa mga anak hangtod nga nawala na hinuon ang pagtagad sa ilang bana.

mahadlokon sa Ginoo. ⁴ Kabos siya o dato, makabaton siyag malinawon nga kasingkasing, ug malipayon ang iyang nawong.

⁵ Tulo ka butang ang makasamok nako, ug ang ikaupat, makalisang; ang panglibak sa silingan, ang nagkagubot nga katawhan, ug ang pasangil nga bakak. Kining tanan mas grabi pa kay sa kamatayon. ⁶ Apan ang babaye nga nangabubho sa laing babaye nakapasakit sa kasingkasing. Ang iyang dila naglatos sa tanan.

⁷ Ang daotang asawa sama sa dili maayong pagkataod nga yugo. Ang mokuha niya pareho ra sa nagdakop og tanga.

⁸ Ang asawang palahubog nanghimog iskandalo. Ang iyang pagpakaulaw dili matagoan.

⁹ Ang babayeng bigaon mamatikdan sa sikretong tinan-awan ug mailhan sa mada-nihong mata. ¹⁰ Tutoki ang babayeng masu-pilon, sa ingon dili siya makapahimulos sa higayon.

¹¹ Bantayi ang babayeng maunaunahon; ayawg katingala kon aghaton ka niya sa kaulawan.

¹² Mobinganga siya sama sa giuhaw nga byahero aron moinom sa bisag unsang tubig nga iyang makaplagan. Moyaka siya sa bisag unsang tukon ug bilangkaron niya ang udyongan alang sa tanang pana.

¹³ Ang grasya sa asawa makalipay sa bana ug ang iyang kamabination, makabugnaw sa iyang lawas. ¹⁴ Ang asawa nga mahibalog unsaon pagpakahilom gasa gikan sa Ginoo. Ang asawa nga maayong pagkabansay hilabihan ka bililhon. ¹⁵ Ang asawa nga ligdong hatag sa tanang hatag. Ang putli nga asawa dili mapalit.

¹⁶ Ingon sa adlaw nga nagsiga ibabaw sa kabungtoran sa Ginoo, mao sab ang kamadanihon sa buotang asawa sa maayong pagkaatiman nga panimalay.

¹⁷ Sama sa siga nga midan-ag gikan sa sagradong lamparahan, mao sab ang anyag nga nawong sa sapak nga lawas.

¹⁸ Sama sa mga haligi nga bulawan sa mga plorera nga deplata mao sab ang nindot nga bitiis sa himsog nga tiil.

²⁸ May duha ka butang nga makapaubos, ug ang ikatulo makapalagot: ang manggugubat nga nag-antos sa panginahanglan; ang tawong utokan nga gitamay; ang mibali gikan sa katarong ngadto sa kadaotan. Silotan kining tawhana sa Diyos. Patyon siya.

²⁹ Ang negosyanti maglisod paglikay sa kahayag. Ang nagbantay sa tindahan dili makapabilin nga walay sala.

27 ¹ Daghang tawo nakasala tungod sa gugma sa ganansya. Ang nagtinguha og bahandi mopahilom sa iyang konsensya.

² Sama nga ang usgok gipahimutang taliwala sa duha ka bato, ang sala pod nagsuksok taliwala sa pamaligya ug sa pamalit. ³ Ang balay sa tawo nga dili makapabiling lig-on sa kahadlok sa Ginoo, sa dili madugay malup-og sa yuta.

⁴ Inig-uyog sa salahang ang hugaw molusot, mao sab ang mga depikto sa tawo, makit-an inigsugod niyag sulti.

⁵ Ang sunoganan nagsulay sa trabaho sa mangungulon. Ang tawo masulayan sa iyang inistoryahan.

⁶ Ang kahoyng maayong pagkaatiman mailhan sa bunga; mailhan sab ang pagbati sa gisulti.

⁷ Ayaw dayega si bisag kinsa sa wala pa makasulti, kay mao ni ang tinud-anay nga pagsulay.

⁸ Kon imong gisunodsunod ang katarong, makakab-ot ka ni unya, imo ning isul-ob sama sa sapot alang sa pyesta.

⁹ Ang mga langgam makig-uban sa parehas nilag matang. Ang kamatuoran sab mangumosta sa matinud-anon.

¹⁰ Ang liyon nag-ukoy nga nagpaabot sa tukbonon. Ang sala sab nagpaabot sa pagbuhat og daotan.

¹¹ Ang inistoryahan sa maalamon magsunod sa kaalam sa tanang higayon. Sa laing bahin, ang buang mag-usab-usab sama sa bulan.

¹² Kon naa ka taliwala sa mga buang, ayawg usiki ang imong panahon; kon sa mga manggihunahunaon, makaistar ka og dugay uban nila. ¹³ Ang sinultihan sa mga buang madumtanon. Ang ilang katawa bastos ug basag.

¹⁴ Walay makaagwanta sa magsigig panumpa. Tungod sa ilang mga away makapanamong ka sa imong dalunggan.

¹⁵ Motuasik ang dugo kon mag-away na ang mga garboso. Ang ilang mga insulto sakit nga paminawon.

¹⁶ Ang nagbutyag sa sikreto dili kasaligan. Dili siya makakita og kasaligan nga higala.

¹⁷ Higugmaa ang imong higala ug pagmaunongon niya. Ayawg uban niya kon gibutyag mo ang iyang mga sikreto. ¹⁸ Sama sa tawo nga namatyag paryenti, ikaw sab nawad-an ining paghigalaay.

¹⁹ Ingon ini ang mahitabo sa imong higala. Dili na nimo siya makuha pagbalik. Kon bukharon mo ang imong kamot, ang langgam molupad. ²⁰ Ayaw siyag gukda. Layo na siya kaayo sama sa osa nga naglikay sa lit-ag. ²¹ Ang samad mabugkosan, ang insulto mapasaylo, apan kon gibudhian mo ang usa ka sikreto, wala nay paglaom.

²² Ang tawo nga mangidhat, naghunahu-nag daotan. Walay makadani niya aron mag-usab. ²³ Tam-is kaayo siya sa imong atubangan; nagdayeg siya sa imong mga pulong. Apan sa imong luyo, lain ang iyang ipanulti ug tuison niya ang imong mga pulong.

²⁴ Daghan kog gikasilagan nga mga butang, apan wala nay makalabaw pa ining tawhana; ang Ginoo sab masilag ug manunglo niya.

²⁵ Ang nag-itsag bato sa hangin maigo ra pod ini sa iyang ulo. Ang naglipot nagsamad sa kaugalingon.

²⁶ Ang nagkalot og lungag mahulog ini. Ang nagbutang og lit-ag makuha ini.

²⁷ Kon magbuhat kag daotan, daotan ang modangat nimo; dili ka masayod diin ni gikan.

²⁸ Ang garboso magbugalbugal ug manginsulto, apan ang panimalos magpaabot niya sama sa liyon.

²⁹ Ang nagpasiatab sa pagkapukan sa maayong tawo mahulog sa lit-ag; ang pag-antos mout-ot nila sa dili pa sila mamatay.

³⁰ Daotan ang pagdumot ug kasuko; maayo kaayo ini ang makasasala.

Ayaw paghambin og kayugot

28 ¹ Ang buot panimalos mag-antos sa panimalos sa Ginoo nga nagtimaan sa iyang mga sala. ² Pasayloa ang mga sala sa imong silingan ug makapangayo pod ka og pasaylo sa imong mga sala.

³ Kon ang usa ka tawo naghambin og kaligutgot batok sa lain, unsaon niya pagpangayo sa Diyos nga ayohon siya? ⁴ Kon wala siyay kaluoy alang sa uban unsaon niya pag-ampo nga pasayloon ang iyang mga sala? ⁵ Samtang siya nga karne ug dugo lang magpabilin nga may kaligutgot unsaon man siya pagpasaylo?

⁶ Hinumdomi ang imong kataposan ug biyai ang imong kasilag. Itanom sa imong hunahuna ang kataposan mong pagkadunot sa lubnganan ug tumana ang kasugoan. ⁷ Hinumdomi ang mga sugo ug ayawg baton og daotang buot sa imong silingan. Hinumdomi ang kasabotan sa Labing Halangdon ug ayaw panumbalinga ang daotan nga nahimo.

⁸ Pagpalayo sa away ug likayi ang sala. Ang init og ulo makaduslit og lalis.

⁹ Ang makasasala hinungdan sa samok tali sa managhigala. Magtisok siya og panagbingkil sa mga malinawon.

¹⁰ Ang kalayo mosilaob kon dungagan og sugnod. Ang kagahig ulo makabalda sa kukabilido.

¹¹ Ang kalit nga away makakadlit og kalayo. Ang daling lantugi mosangko sa pagpabanaw og dugo.

¹² Tayhopa ang aligato ug modilaab ni; lud-i ug mamatay ra pod: ang duha pareho nga naggikan sa imong baba. ¹³ Gipanghimaraot ang tabian nga may dilang madumantan. Nakadaot siya og daghan nga nanimuyo nga malinawon. ¹⁴ Ang dila nga daotan makapaalibwag sa daghang tawo ug naggukod nila gikan sa usa ka nasod paingon sa lain. Giguba niya ang gamhanang mga syudad ug gipaus-os ang mga dungganang panimalay.

¹⁵ Ang daotang dila mipalayas sa mga asawa batok kang kinsa walay bisag unsang ikapasangil; naghikaw nila sa bunga sa ilang trabaho. ¹⁶ Ang mamati ni dili makapahulay o makapuyo sa kalinaw.

¹⁷ Ang lapdos sa latigo nagbilin og labod, apan ang lapdos sa dila nagdugmok sa mga bukog.

¹⁸ Daghan ang nangamatay sa espada, apan mas daghan ang nangalaglag sa kapintas sa dila. ¹⁹ Malipayon ang nakalingkawas ini ug wala maapupa sa iyang kabangis; ang wala mabug-ati sa iyang yugo o mahikti sa iyang mga kadena.

²⁰ Kay yugo ni nga puthaw ug higot nga bronse nga ²¹ nagdalag makaluluoy ug laygay nga kamatayon. Mas maayo pa nga mamatay dihadihal! ²² Apan dili ni modaugdaog sa naghupot og pagtoo, dili ni mohurot sa ilang kalag.

²³ Ang motalikod sa Diyos maoy iyang biktima. Mosunog ni nila, apan kini mismo dili masunog. Modasmag ni kanila sama sa liyon ug mokuniskunis sama sa tigre.

²⁴ Tan-awa, pagbuhat og koral libot sa imong kabtangan ug panalipdi ang imong bulawan ug plata. ²⁵ Sa samang paagi paghimog mga timbangan ug mga sukdanan para sa imong mga pulong ug butangig perno ang pultahan sa imong baba.

²⁶ Bantayi ang bikil sa imong dila kon mosulti ka, tingali unyag mahulog ka atubangan sa nagpahipi nga nagpaabot nimo.

29 ¹ Ang pagpahulam sa silingan buhat sa kaluoy. Ang pagtabang niya pagtuman sa kasugoan.

• **29.1** 29:2-6. Naghisgot ni sa kusog manghulam ug dili mobayad.

Ang paghatag og limos ug ang bisag unsang

gibuhat alang sa uban nga walay bayad, sigurong pasalig batok sa daotang kapalaran. Basaha ang samang tema sa Tb 4:9 ug Lc 16:9.

² Kat-oni ang pagpahulam sa silingan kon manginahanglan siya; sa imong bahin, bayri ang imong nahulaman sa hustong panahon.

³ Barogi ang imong pulong; pagpabiling matinud-anon. Makit-an nimo ang imong gikinahanglan sa tanang higayon.

⁴ Daghan ang nagtoo nga ang hulam dali nga sabutsabot. Apan ang nahulaman maa-alang-alangan.

⁵ Inigkadawat nila sa gihulaman, hagkan nila ang kamot sa nagpahulam. Magpaubos sila sa kaugalingon agig katahoran sa iyang katigayonan. Apan pag-abot sa adlaw sa pagbayad, ilang iuswag ang panahon; mobayad man gani, apan paubanan ug kasaba unya, pasanginlan ang nagpahulam sa nahitabo.

⁶ Kon makabayad sila, maglisod silag hatag sa katunga. Ang nagpahulam magpa-salamat pa anang kantidara. Ila siyang gitulis sa kaugalingong kwarta. Gawas pa gyod, makakita siyag kaaway kay ang pagbayad paubanan man ug insulto, panghimaraot ug bagulbol inay utang-buot.

⁷ May daghan nga maayong tawo nga dili magpahulam, dili tungod sa bisag unsang katarangan: kondili, mahadlok silang limbongan nga walay katarangan.

⁸ Bisan pa ana, kaluy-i ang nagkalisud-lisod. Ayaw silag pahulata sa imong hina-bang.

⁹ Alang ug tungod sa kasugoan, tabangi ang kabos. Tan-awa ang iyang pangina-hanglan. Ayaw siyag patalikda nga walay dala.

¹⁰ Mas maayo pa nga gastohon ang imong kwarta sa imong igsoon o higala kay sa patay-an ni ilalom sa bato. Maulawan ka lang.

¹¹ Gamita ang kwarta sumala sa kasu-goan sa Labawng Halangdon. Mahibaloan mo nga labaw pa ni kabilihon kay sa bula-wan.

¹² Pun-a ang imong kamalig sa mga maayong buhat. Malingkawas ka sa dimalas.

¹³ Manalipod sila nimo batok sa imong kaa-way labaw kay sa lig-ong taming ug bantog-gang hinagiban.

¹⁴ Ang maayong tawo mopyansa sa iyang silingan. Ang salbahis mobiya niya sa iyang kapalaran.

¹⁵ Ayaw kalimti ang mga pabor sa nag-pyansa nimo. Iyang gisugal ang kinabuhi alang nimo.

¹⁶ Ang makasala nag-usik sa kwarta sa nagpyansa niya. Ang walay igabalos mali-mot sa nagluwas niya. ¹⁷ Ang pagsalig naka-pukan sa daghan nga maayong tawo, ug sama sa balod sa dagat, moanod nila. ¹⁸ Nakahingilin nig mga gamhanan. Naka-paaghat paglatagaw sa laing kanasoran.

¹⁹ Ang makasasala ganahang mopyansa, apan kondenahon siya tungod sa tantong dagko kaayo.

²⁰ Tabangi ang imong silingan kutob sa imong mahimo, apan pagbantay nga dili ka matumpawak sa samang kapalaran.

²¹ Adunay mga butang nga dili mahimong mawala sa imong kinabuhi: tubig, pagkaon, bisti ug balay nga kapasilongan.

²² Mas maayo pa ang kinabuhi sa kabos sa iyang payag nga kahoy, kay sa naghinobra nga kombira sa balay sa laing tawo.

²³ Kahimut-i unsay naa nimo, daghan ug dyotay. Mas maayo na kay sa maabot ka bisag asa ug makasab-an nga usa ka dumoduong.

²⁴ Lisod ang pag-adto sa nagkalainlaing balay ²⁵ diin wala kay labot. Ayaw pasagad ug sulti. Mokaon ka ug moिनon nga wala abiabiha; labot pa, makadungog kag sakit nga sulti: ²⁶ “Dumoduong dali, andama ang lamesa; unsay naa nimo, ihatag kanako aron akong kan-on!”

²⁷ “Pahawa diha, dumoduong, hatagig lu-gar ang mas importanti kay kanimo. Moanhi ang akong igsoon aron makigkita nako. Nagkinahanglan ko sa balay!”

²⁸ Lisod alang sa maayong tawo nga hi-kawan sa pagtagad o tagdon sama sa usa ka palautang.

Badlonga ang imong anak

30 ¹ Ang nagmahal sa iyang anak, mogamit sa latigo; sa kaulhian iya ning ikapasigarbo. ² Ang moad-long sa iyang anak mabulahan ug makapasigarbo niya sa iyang mga

• **30.1** Ang gihisgotan dinhi ni Ben Sirac may kalabotan sa butang nga gisukuran ang kaugmaon sa katawhan. Daghan ang more-klamo nga pipila ra ang kasaligan. Bisag hapsay tan-awon ang palibot, sa pagkatinuod dyotay ra ang mga tawong nagpakitang kasibot sa paglihok ug sa pagkab-ot sa mga maayong katuyoan. Ang dakong hinungdan ngano nga kulang tag mga tawong hingkod nagsukad sa ginikanan nga kulang sa awtoridad sa pagtudlo ug pag-agak. Ang batang nagpanuigon ug tulo pa ka bulan nasayod nga kon magpadayon siya sa paghilak, mapugos pagkugos niya ang iyang nanay. Pag-abot niya sa duha ka tuig, nasayod na siya

unsano paghulga sa iyang ginikanan pinaagi sa paghilak taman sa ginhawa hangtod nga moyoun sila sa iyang gusto. “Unsa may atong buhaton? Wala makagusto ana ang bata?”

Nasayod ni Ben Sirac nga kadto rang mga batang pinanton ug dili pinatuyangan sa gusto ang motubo nga gawasnon kay nakalahutay man sila pagbuhat sa maayo.

Ang pagkakristyanos wala magsukad sa pagtuman sa balaod apan bisag makasinati kitag kagawasan pinaagi sa pagtuman sa “diwa” sa balaod, maglisod gihapon ta pagkab-ot ini kon dili ta disiplinado.

kaila. ³ Sa pagtudlo niya sa iyang anak kasintahan siya sa mga kaaway. Mahimot siya sa iyang anak uban sa iyang kahigalaan.

⁴ Kon ang samang amahan mamatay, ingon ra nga siya wala mamatay kay nagbilin siyag sama niya. ⁵ Samtang buhi malipayon siya sa ilang panag-uban; dili siya magmasulob-on kon moabot na ang kamatayon.

⁶ Iya siyang ibilin sa iyang pamilya aron manimalos sa iyang mga kaaway ug makahatag og mga gasa sa iyang kahigalaan.

⁷ Ang magpatuyang sa iyang anak kanunayng nagbaat sa iyang samad. Sa matag hilak sa bata, maproblemanhan siya.

⁸ Ingon nga ang kabayo nga dili maayong pagkamanso dili maangkasan, mao sab ang anak nga pinatuyangan.

⁹ Patuyangi ang bata, sa kadugayan lisangon ka. Pakigdula niya ug hatagan ka niyag kaguol.

¹⁰ Ayaw siyag kataw-i, tingali unyag mag-antos ug magkagot ka sa imong ngipon. ¹¹ Samtang bata pa ayaw siyag pasagdi nga magkinaugalingon. ¹² Pangosa hinuon ang iyang gusok samtang bata pa siya, aron dili magtubo nga gahig ulo ug masupilon.

¹³ Pig-otig dyotay ang imong anak ug agwantaha ni, aron dili ka unya mag-antos sa ngil-ad niyang batasan.

¹⁴ Mas maayo pa ang kabos nga maayog lawas kay sa adunahan nga nag-antos sa iyang lawas.

¹⁵ Ang maayong panglawas ug kalagsik labaw kabilihon kay sa bulawan. Ang bas-kog nga lawas, kay sa dakong katigayonan.

¹⁶ Walay bahandi nga palabihon sa kabaskog ug maayong panglawas, ug walay makalabaw sa kalipay sa kasingkasing nga nagmaya.

¹⁷ Ang kamatayon mas maayo pa kay sa kinabuhing alaot, ug palabihon ang pahulayng dayon sa nalaygay nga sakit.

¹⁸ Ang mga putahi nga gidalit sa walay sulod nga lubong nahisama sa mga lamiang butang nga gidalit sa tawo nga dili makakaon.

¹⁹ Unsay kapuslanan sa sakripisyo nga gihalad sa diosdios? Dili ni makatimaho ni

makakaon. Ingon ini ang mahitabo sa gisolotan sa Diyos. ²⁰ Nagtan-aw siya sa iyang mata ug nagdaghong ingog lalaking kinapon nga naggakos sa usa ka ulay ug nangagho.

²¹ Ayaw itugyan ang kaugalingon sa kaguol ni sakita sa kabalaka.

²² Ang kamaya sa kasingkasing kinabuhi sa tawo. Ang kamalipayon mopalungtad sa iyang mga adlaw.

²³ Tagbawa ang imong kalag ug lingawa ang imong kasingkasing. Ipalayo ang kaguol, kay ang kaguol nakadaot sa kadaghanan. Wala ni gikahatag nga kaayohan ni bisag kinsa.

²⁴ Ang kamasinahon ug kasuko makapamubo sa kinabuhi; ang kabalaka makapatigulang sa dili pa ang panahon.

²⁵ Ang maya ug maayong tawo ganahang mokaon ug malingaw sa iyang pagkaon.

31 ¹ Ang pagpulaw tungod sa katigayonan makaniwang sa tawo. Ang iyang kabalaka makawala sa iyang katulogon.

² Ang kahingawa sa tibuk adlaw makapugong sa katulogon. Sa samang paagi, wala gyoy pahulay alang sa may grabing balatian.

Bulahan ang wala mag-apas sa bulawan

³ Ang dato motrabaho aron dugangan ang iyang bahandi unya, magharagharag na lang siya sa lingkoranan ug magpuyo sa kabuhong. ⁴ Ang kabos magtrabaho aron mabuhi; inigbiya niya sa trabaho may mga panginahanglan na pod siya.

⁵ Ang nahigugma sa bulawan dili makakab-ot sa katarong. Ang mag-apas sa ganansya mahisalaag. ⁶ Daghan ang nangahapay tungod sa bulawan. Sugaton sila sa disgrasya.

⁷ Ang bulawan lit-ag alang sa giya-waan tungod sa paghigugma ini. Ang walay buot mabitik.

⁸ Bulahan ang adunahan nga wala makasala ining paagiha ug wala mag-apas sa bulawan. ⁹ Kinsa siya? Atong maingon: ang tawong bulahan! Nakahatag siyag maayong panig-ingnan.

¹⁰ Kinsay gisulayan ug nakit-ang hingpit? May katarongan siya pagpasigarbo. Kinsay makasala unta, apan wala magpadala? Kinsay makahimo unta og sayop, apan wala magbuhat? ¹¹ Maayong pagkapahimutang ang iyang bahandi. Ang asembleya miila sa iyang kamanggihatagon.

Sa salosalo

• ¹² Naglingkod ka ba sa makabuhong nga kombira? Ayaw palabig hinangol ug ayaw pag-ingon: "Pagkalami sa kalan-on."

¹³ Hinumdomi nga ang laog ug panan-aw daotan. Unsay mas grabi pa kay sa maong panan-aw? Mao ni ang hinungdan nga ang mata gikondenar sa paghilak.

¹⁴ Ayawg ikawhat ang imong kamot sa tanan nga imong makita; unya, ayaw pagdalig kuha sa usa ka putahi. ¹⁵ Tan-awa ang gikinahanglan sa imong kauban nga dinapit. Sumala sa kaugalingon nimong kinahanglan, pagbaton og kaalam sa tanan mong buhaton.

¹⁶ Kan-a ang naa sa imong atubangan ingon nga edukadong tawo, ug ayaw pagli-naog, tingali unyag kasilagan ka.

¹⁷ Sama sa dunay pamatasan, pag-unag undang. Ayaw paghinangol kon buot kang molikay sa kalisdanan. ¹⁸ Kon may impo-rtanting mga tawo, ayaw pag-unaunag silbi sa kaugalingon.

¹⁹ Igo na ang dyotay alang sa maayong pagkamatoto. Gawas pa, maayo ang imong pagginhawa inigkatulog nimo. ²⁰ Maayo ang pagkatulog sa hustog pagkaon. Sayo siyang mobangon ug nindot ang iyang pamati! Ang dili makatulog ug salakitag tiyan modahan sa pagpatuyang niya sa iyang pagkaon ug pag-inom. ²¹ Kon mapugos ka og kaog daghan lakaw ug suka, ug mamaayo ang imong paminaw.

²² Higala, pamatia ko. Ayawg kalimti ang akong gisulti. Sa kataposan makit-an ra nimo ang katinuod ini. Pagbaton kanunay og kaalam sa tanan mong buhaton ug dili ka masakit.

²³ Ang tagbalay nga manggihatagon dala-yegon ug angayan gyod sa pagdayeg. ²⁴ Apan ang tanan moreklamo sa tagbalay nga hakog, ug mamatud-an ra ang ilang mga reklamo.

²⁵ Ayaw pagpasiatab sa gidaghanon sa bino nga imong nahurot; daghan ang naamong sa bino. ²⁶ Sama nga sulayan sa hudno ang kalig-on sa puthaw, ang bino sab motino sa mga kasingkasing ug maka-paaway sa mga tawo nga tag-as og garbo.

²⁷ Ang alak, kinabuhi alang sa tawo kon imnon sa kasarangan. Unsa man ang kinabuhi kon walay alak? ²⁸ Ang alak makalipay sa kasingkasing ug makadasig sa hunahuna, kon igoigon paggamit ug sa hustong panahon. ²⁹ Apan kon ang pag-inom masobrahan, makahatag og kapaitan

sa kalag, makaukyab sa balatian, ug makasapinday sa linaktan.

³⁰ Ang pagkahinginom makasilaob sa kasuko sa gago hangtod nga makahimog iskandalo. Maluya siya ug matumba. ³¹ Ayaw kasab-i ang tawo sa panahon sa inom ug ayawg bugalbugali kon naa sa hudyaka. Ayaw siyang binastosi ug ayawg samoka sa pagpabayad sa utang.

32 ¹ Napili ka ba pagpangulo sa kasa-ulogan? Ayaw panghambog, Parehaa ang kaugalingon sa uban nga naa sa grupo. Atimana ang ilang gikinahanglan; unya ra lingkod. ² Kon nakahimo ka na sa angayang buhaton, pagpilig imong lugar ug paglingaw-lingaw uban sa nagsaulog. Ila kang pahali-payan sa trabaho nga maayong pagkahimo.

³ Kon idad-idaran ka na, pakigsulti tukma sa imong pangidaron. Apan ayaw kalimti ang imong gipanulti ug ayaw putla ang honi.

⁴ Kon naay konsyerto, ayawg sulti. Dili ni panahon nga makigsulti ang maalamon.

⁵ Ang konsyerto sa musika panahon sa inom, sama sa mahalong bato nga gisalsal sa bulawan.

⁶ Daw esmeraldang selyo nga gipahimutang sa alahas nga bulawan ang honi uban sa maayong bino.

⁷ Kon batan-on ka pa, sulti kon gikina-hanglang mosulti, apan ayaw pasobrahi sa makaduha, gawas kon gihangyo ka.

⁸ Likayi ang mga pansangil ug isulti ang imong punto sa pipila lang ka pulong. Ipakita nga daghan kag nahibaloan, apan dili ingog wala ka mahimutang sa imong lugar kon dili makasulti.

⁹ Ayaw pakigtupong sa mga halangdon. Ayawg tabi kon may laing nagsulti.

¹⁰ Ingon nga ang kilat mag-una sa dalug-dog, ang dungog sa mapaubsanon mag-una niya.

¹¹ Ayaw paglangaylangay bahin ini. Biyay ang salusalo sa hustong panahon. Ayaw paghapithapit; diretsog pauli sa inyo.

¹² Didto makapahulay ka na ug makahimo sa imong ganahan, apan ayaw pagpakasala pinaagi sa panghambog.

¹³ Pasalamatni ang imong magbubuhay kay nakapahimulos ka sa tanan nga maayong butang.

¹⁴ Ang mahadlok sa Diyos modawat sa iyang pagbuyag, ug ang momatag sayo, iyang kahimut-an.

¹⁵ Ang tawo nga mosunod sa iyang balaod, mahimsog. Apan ang maot motan-aw ini isip usa ka babag.

• **31.12** Wala idili sa Biblia ang bino: gibuhay ni alang sa atong kalipay (tan-awa ang Slim 104:15. Kadto lang nga mga nazir ang dili moinom. Wala sab idili sa Bag-ong Kasabotan ang bino. Basaha ang unang milagro ni Jesus sa

Cana (Jn 2). Apan bisan pa ini, ang mga basahon sa kaalam nagpahimangno sa makadaghan batok sa paghuboghubog. Basaha ang gisulti ni Pablo sa Ef 4:18 ug 1 Cor 5:11.

¹⁶ Ang mahadlokon sa Diyos, mopahimut niya ug ang maayo nilang binuhatan mosidlak ingog siga.

¹⁷ Ang makasasala mosalikway sa mga pahimatngon; hatagan niyag katarongan ang kaugalingon pagbuhat sa buot niyang buhaton.

¹⁸ Ayawg buhat bisag unsa nga dili una mamalandong aron wala kay basolan.

¹⁹ Ang tawo nga maghimog desisyon mamalandong sa wala pa moabot ang panahon. Ang langyaw ug ang garboso walay gikahadlok.

²⁰ Ayaw paglakat sa libaongon nga dalan bisag masukamod ka. ²¹ Ayaw kaayog paniguro sa imong lakang sa hapsay nga dalan. ²² Pagbantay bisag sa kaugalingon mong anak.

²³ Pag-amping sa bisag unsang gimbuhaton. Pagbuhat nimo sa ingon, imong gituman ang kasugao.

²⁴ Ang may pagsalig sa Balaod mosunod sa kasugao. Ang masinugtanon sa Diyos dili aboton og kadaot.

33 ¹ Ang daotan dili makigtagbo sa may kahadlok sa Diyos. Kon naa siya sa kakuyaw luwason siya.

² Ang maalamon dili mobulag sa Balaod. Ang nagpakaaron-ingnon nga naghupot ini pareha ra sa sakayan nga gikusokuso sa unos.

³ Ang utokan nagtoo sab sa Balaod; alang niya kasaligan ni sama sa manalagna.

⁴ Kon gusto kang pamatian sa mga tawo, andama ang imong isulti. Ayoha paggamit ang imong kahibalo sa dili ka pa motubag.

⁵ Ligid sa karomata! Ingon ana ang pagbati sa buangbuang. Ang iyang utok susama sa nagtuyok nga ehe.

⁶ Ang higala nga bugalbugalon ingon og kabayong luog nga mobahihi kon dunay moangkas.

⁷ Nganong mas balaanon man ang usa ka adlaw kay sa uban nga mosilang man unta ang adlaw matag adlaw sa tibuok tuig? ⁸ Ang hukom sa Diyos naghimo kanilang lainlain. Iyang gihan-ay ang nagkalinang panahon sa tuig, ang lainlaing kasaulogan.

⁹ Ang pipila ini iyang gipili nga himoong balaan; ang uban pod iyang gihimo nga kasagaran lang. ¹⁰ Ang tanang tawo nag-gikan sa lapok sama nga si Adan mismo gibuhat gikan ini. ¹¹ Sa kapuno sa iyang kaalam, ang Diyos mihimo sa kada usa nga talagsaon; gilainlain niya ang iyang kahimtang.

¹² Ang uban iyang gihimong balaan, iya silang gipaduol niya. Ang uban iyang gipanghimaarot ug gipakaulawan, iya silang gikuha sa ilang nahimutangan.

¹³ Sama sa kamot sa mamimikpik og kulon nga moporma sa yuta sumala sa iyang

gusto, mao sab kitang tanan sa kamot sa Magbubuhat. Iya tang gihulma sumala sa iyang nakita nga maayo alang nato.

¹⁴ Ang maayo supak sa daotan, ang kinabuhi sa kamatayon ug ang ligdong sa makasasala. ¹⁵ Tan-awa ang mga buhat sa Labing Halangdon ug makita nimo naunsa nga nagkapisparis sila ug nagkatugbang.

¹⁶ Para nako, ako ang kataposang nagtukaw sama sa nanghagdaw nga kanunayng nagsunod sa namupo. ¹⁷ Tungod sa panalangin sa Diyos nakauna ko, ug sama sa namupo sa paras, napuno ko ang sudlanan sa bino. ¹⁸ Timan-i nga wala ko maghago alang sa kaugalingon, apan alang sa tanan nga buot matudloan. ¹⁹ Pamatia ko, kamong nagmando sa katawhan, mga pangulo sa asembleya, pamati!

²⁰ Ayaw pagtugot nga may magbuot nimo sa tibuok mong kinabuhi, ni ang mga anak nga lalaki, ni ang asawa, ni ang igsoon o higala. Ayaw ihatag ang imong kabtangan sa uban basig magbasol ka unya, magpakilooy ka nila nga ila ning iuli nimo.

²¹ Samtang buhi ka pa ug duna pay gininhawa, ayaw paghatag og gahom sa uban labaw sa imoha. ²² Alang sa imong mga anak palabiha nga magsalig sila nimo kay sa mapugos ka pagsalig nila. ²³ Ikaw ang magbuot sa tanan mong mga buhat. Ayawg pasagdi nga daotan ang imong dungog sa uban.

²⁴ Pagpaabot hangtod sa kataposan sa imong mga adlaw, hangtod nga duol na ang kamatayon, aron pag-apod-apod sa imong kabilin.

Ang imong ulipon

²⁵ Ang kompay, ang latigo ug ang karga, alang sa asno. Ang pagkaon, pahimangno ug trabaho, alang sa mga ulipon.

²⁶ Palihoka ang imong ulipon ug magma-linawon ka. Ayaw siyag lisudlisora kon buot siyag magawasnon. ²⁷ Ang yugo ug montora makabawog sa liog. Alang sa kriminal nga ulipon, dunay pagsakit ug pag-ipit sa liog ug sa kamot.

²⁸ Patrabahoa siya kondili, matapolan siya. Ang katapolan magtudlo og daghang binuang. ²⁹ Tagai siyag trabaho nga angay niya. Kon dili siya motuman, kadenahi ang iyang tiil.

³⁰ Ayaw palabig sugo ni bisag kinsa ug ayaw pagbuhat og bisag unsa nga walay pagpaniid sa espiritu.

³¹ Anaa ka bay ulipon? Himoa siyang parehas nimo kay imo siyang gipalit sa dugo.

³² Anaa ka bay ulipon? Tagda siya sama sa igsoon. Imo siyang gikinahanglan sama nga nagkinahanglan ka sa imong kaugalingon. ³³ Kon daotan ang imong pagtagad niya ug makaikapo siya, asa nimo siya pangitaa?

34 • ¹ Ang mga buang gilingla sa kawang ug mini nga paglaom. Ang mga damgo naghatag nila og mga pako.

² Ang pagsalig sa mga damgo pareha ra sa nagkawhat og anino ug paggukod sa hangin. ³ Ang imong nakit-an sa damgo mga anino lang: ang tawo makakita sa kaugalingong larawan.

⁴ May limpyo bang butang nga mogawas sa hugaw? May tinuod ba nga mogawas sa bakak? ⁵ Ang mga tagnata, tilimad-on nga kuyaw ug damgo, haw-ang sama sa mga handuraw sa babayeng nagbati.

⁶ Gawas kon moabot sila isip mensahero sa Labing Halangdon, ayaw silag tagda. ⁷ Kay ang damgo nakapasalag sa daghang tawo. Ang naglaom nila mangapukan.

⁸ Lahi ang Balaod, dili ni mapakyas, kanunayng tinuod nga modangat. Ang kaalam gikan sa matinud-anong ngabil sa Ginoo mao ang labing taas nga kamatuoran.

⁹ Ang nakabiyahi daghan og naantigohan, lapad og kasinatian ug maayong mosulti.

¹⁰ Ang walamakaagi og mga pagsulay, gamay ra kaayog nahibaloan. Apan ang tigbiyahi hanas sa daghang paagi. ¹¹ Daghan kog nasayran sa akong pagbiyahi, ug nakasabot ko labaw kay sa akong ikasulti. ¹² Kanunay ko nga nag-ungaw sa kamatayon, apan naluwas ko, salamat sa akong kasinatian.

¹³ Ang diwa adtong nahadlok sa Diyos mabuhi. Ang ilang paglaom gitugyan sa Manluluwas.

¹⁴ Ang mahadlok sa Diyos dili malisang sa bisag unsang butang. Dili siya talawan kay ang Diyos ang iyang paglaom. ¹⁵ Ang mahadlok sa Diyos malipayon, kang kinsa siya paingon? Kinsay iyang gisaligan?

¹⁶ Ang panan-aw sa Diyos naa sa nahigugma niya. Alang nila, gamhanan siya nga taming, lig-on nga sandigan, pasilonganan batok sa nakapaugang hangin ug sa udtong

tutok. Makapanalipod siya sa pagkasukamod ug kasigorohan nga dili mapukan. ¹⁷ Gidasig niya ang kalag ug gipakislap ang mata. Nag-ayo siya, naghatag og kinabuhi ug panalangin.

Ang halad nga makapahimuot sa Diyos

• ¹⁸ Ang halad alang sa Diyos nga gikan sa mga butang nga kinawat mansahon. Ang ingon ining sakripisyo dili makapahimuot sa Ginoo.

¹⁹ Ang Labing Gamhanan dili malipay sa halad sa walay Diyos. Dili ang gidaghanon sa biktima ang makapaysayo sa mga sala.

²⁰ Ang paghalad sa Diyos sa butang sa kabos sama ra sa nag-ihaw sa anak atubangan sa amahan.

²¹ Ang pagkaon sa timawa kinabuhi sa kabos, ang magkuha nila ini mamumuno. ²² Ang maghikaw sa uban sa ilang panginabuhian nagpatay nila. Ang mokobra sa sweldo sa nagtrabaho nagpatay niya.

²³ Kon ang usa nagtukod ug ang lain nagguba, unsay ilang makuha gawas sa kasamok? ²⁴ Kon ang usa nanalangin ug ang lain nanghimaraot, kang kinsang tingog ang pamation sa agalon?

²⁵ Kon malimpyo na ang nakahikap sa patayng lawas ug unya, mohikap ini pag-usab, unsay kapuslanan sa pagpanglimpyo?

²⁶ Kon ang nagpuasa tungod sa kasalanan makahimo sa sama gihapong mga sala, kinsay mamati sa iyang pag-ampo? Unsay bili sa pagpuasa?

35 ¹ Ang pagtamod sa Balaod katumbas sa daghang halad. Ang kamatinud-anon pagsagop sa kasugoan makatabang nga sakripisyo.

² Ang nindot nga halad sa pinong harina pasalamat. Sakripisyo sa pagdayeg ang paghatag og limos.

³ Ang paglikay sa sala makapahimuot sa Ginoo. Sakripisyo sa pagbayad sa mga sala ang pagsalikway sa panglupig.

• **34.1** Sa Israel kaniadto, importanti ang mga damgo. Apan dinhi nagpasidaan siya batok sa sobrang pagsandig sa atong damgo. Bisan tuod may talagsaong higayon kanus-a ang Diyos motultol o mopahimangno sa magtotoo pinaagig damgo, ang tagsulat nagtudlo nga dili ta motoo ug magpalimbong sa mga damgo. Ang sigurong pamaagi mao ra ang pagsunod sa Balaod sa Diyos.

• **18.** Ang nakapalagot dinhi sa tagsulat sa basahon mao nga human daugdaoga sa mga dato ang kabos, moadto sila sa Templo aron paghalad sa mahalon nilang mga gasa. Usa ni ka dakong insulto ug pagbugalbugal sa Diyos. Bisag unsang gasang gihalad nga linupigan gikan sa mga kabos panamastamas sa Diyos sa hustisya, mga halad ni dili alang sa kinabuhi kondili, sa kamatayon!

⁴ Ayaw pag-atubang sa Diyos nga walay dala. Gisugo nga magdala ka og halad.

⁵ Kon ang halad sa mga tarong sunogon sa altar moagas ang mantika, ug ang kahumot maabot sa kahitas-an.

⁶ Ang sakripisyo sa maangayon makapahimuot sa Ginoo ug dili malimtan. ⁷ Tahora ang Ginoo sa kasingkasing nga manggihatagon, ug ayaw paghinangol sa bunga sa una nimong ani.

⁸ Lhalad ang imong mga gasa uban sa mapahiyumon nga nawong. Kon mohatag ka sa dyesmos buhata ni nga malipayon.

Ang Diyos dili maglangan

⁹ Hatag sa Labing Halangdon sumala sa iyang gihatag nimo. Hatag sa maayong mobalos nga Diyos sumala sa unsay imoha. ¹⁰ Gantihan ka niyang 70 ka pilo.

¹¹ Kon subornohan mo siyag gasa, dili siya modawat. Ayaw paghalad og gasa gikan sa tinikas nga ganansya.

¹² Ang Diyos maghuhukom ug dili magpihig. ¹³ Dili niya pabintahaan ang kabos. Namati siya sa pangaliya sa linupigan. ¹⁴ Dili siya mobiyabiya sa hangyo sa mga ilong tuwapoy ug sa mga byuda kon mopadayag sila sa ilang reklamo.

¹⁵ Kon ang luha modagayday sa ilang aping, wala ba siya maghilak sa nakaingon sa iyang paghilak?

¹⁶ Ang nag-alagad sa Diyos sa tibu-

ok kasingkasing dunggon. Ang iyang hangyo moabot sa panganod. ¹⁷ Ang panalangin sa mapaubsanon molagbas sa panganod. Dili siya malipay hangtod nga madunggan siya. ¹⁸ Dili mohunong ang iyang pag-ampo hangtod nga ang kahitas-an moduko, nga ang hustisya gipadangat sa tarong.

¹⁹ Ang Diyos dili maglangan, dili siya mopailob sa mga daotan. ²⁰ Iyang dugmokon ang mga walay balatian ug manimalos siya sa kanasoran, ²¹ hangtod nga hingpit niyang malaglag ang panon sa mga bangis ug maguba ang gahom sa mga daotan; ²² nga magantihan na niya ang matag usa sumala sa binuhatan; ²³ nga mahukman na niya ang iyang katawhan ug iya silang malipay tungod sa iyang kaluoy.

²⁴ Bulahan ang iyang kaluoy sa panahon sa kalisod. Sama ni sa mga panganod nga nagdalag ulan panahon sa hulaw.

Panalangin alang sa paglingkawas sa Israel

36 • ¹ Kaluy-i mi, Magtutudlo, Diyos sa tanan, ug tan-awa mi. Pabaroga ang matag nasod sa kahadlok alang nimo.

² Lihok batok sa pagano nga mga nasod ug pakitaa sila sa imong gahom.

• **35.9** Ang pagsimba ug paghatag og mga halad sa altar, maayo ug balaanon, basta nga dili ni himoong pasangil aron kalimtan ang kaakohan labi na taliwala sa daghang inhustisya sa atong nasod ug kalibotan karon. Mahimuot ang Ginoo sa atong mga halad-sakripisyo, apan mas maminaw siya sa mga inagulo ug pagtuwan sa mga ilo, sa mga byuda, sa mga biktima sa atong katilingban.

• **36.1** Miambit ang tagsulat sa panghuanahuna sa katawhan sa iyang panahon nga nagtudlo nga ang Judiong katawhan magdalag kaluwasan sa tibuok kalibotan. Ang iyang pasalig alang sab nato: misalig siya sa gisaad sa mga propeta; ang Diyos mohatag sa iyang hustisya; iyang tigomon ug hiusahan ang tanang nasalaag niyang anak.

Kining maong paglaom naghatag og kalig-on sa katawhang Judio. Human ni Cristo, nagkafibulaag sila sa lainlaing dapit sa kalibotan sumala sa panagna sa Ebanghelyo. Gani sa kadugayan, gipanglutos sila sa Kristyanos nga nasod. Bisan

pa ini, nagpadayon silang nadasig sa paglaom nga gipadayag ining teksto.

Bisag nalayo na sila sa nahimutangon sa karaan nilang pagtoo, giampingan sa mga Judio ang pasalig isip piniling kaliwatan ug ang paglaom nga silay moluwas sa tibuok kalibotan. Daghang hitabo sa kasaysayan nga masabtan nato pinaagi ining maong panglantaw.

Sa usa ka bahin, wala mohunong ang mga Judio sa tinguha pagbalik sa Palestina, aron bangonon pag-usab ang Israel.

Sa lain, dili nato kalimtan nga si Karl Marx Judio. Bisag wala siya maghupot sa pagtoo sa iyang katigulangan, nadasig siya ining mithi sa katawhan nga moluwas sa kalibotan ug ang ilang paglaom sa kalinaw ug kauswagan sama sa panahon ni Moises. Kining mga butanga mabasa sa iyang pagtulun-an, bisag gibag-o ni niya. Alang sa komunismo, ang nagkahugpong ug nahigmata nga mga mamumuo mao ang piniling katawhan nga magluwas sa tanang katawhan. Ug sa pagkabot sa kataposang rebolusyon, makabot nato ang kalibotanong paraiso diin mawagtang ang mga daotang tinguha sa tawo.

³ Sa imong pagsilot namo, imo silang gipakita sa imong kabalaan. Pakit-a mi karon sa imong dakong gahom pagpakig-atubang nila.

⁴ Pailha sila, sama nga among giila nga walay laing Diyos gawas nimo, Ginoo.

⁵ Hatag og bag-ong timaan; paghimo og lab-as nga katingalahan. Ituyhad ang imong kamot ug dayegon ka sa imong kalig-on.

⁶ Sugnori ang imong kapungot ug paulboha ang imong kasuko. Lumpaga ang imong kaatbang ug dugmoka ang imong kaaway.

⁷ Padalia ang adlaw, hinumdomi ang imong kasulatan. Sa ingon, moasoy mi sa bantogan mong mga buhat. ⁸ Ayaw itugot nga maluwas ang nanglupig sa imong katawhan.

⁹ Dugmoka ang mga ulo sa dili mayong mga pangulo, ang nag-ingon nga sila ray importanti.

¹⁰ Tapoka ang tanang tribu ni Jacob; iuli ang ilang kabilin sama sa sinugdan.

¹¹ Kaluy-i Ginoo, ang katawhan nga nailhan sa imong ngalan, ang Israel nga imong gitawag nga imong panganay.

¹² Pakitag kaaghop sa syudad nga balaan sa Jerusalem nga imong pahu-layan.

¹³ Pun-a ang Sion sa kabantog sa imong milagro ug ang katawhan sa imong himaya.

¹⁴ Matud-i ang imong panaad alang sa katawhan: ug tumana ang mga panumpa nga nahimo sa imong ngalan.

¹⁵ Gantihi ang nagpaabot nimo ug tumana ang mga pulong sa imong mga propeta.

¹⁶ Dunga ang mga panalangin sa imong mga sulugoon, Ginoo. Pamatia ang imong kaparian nga naghatag sa panalangin ni Aaron sa imong katawhan.

¹⁷ Sa ingon ana, ang tanan ibabaw sa kalibotan moila nga ikaw ang Ginoo ug walay kataposan nga Diyos.

Pagpili sa asawa

¹⁸ Ang tiyan modawat sa tanang klase sa

pagkaon, apan ang usa ka pagkaon mas maayo kay sa uban.

¹⁹ Sama nga ang dila makaila sa timpla sa linuto nga inayam, makamatikod sab sa bakak ang abtik nga nahuhuna.

²⁰ Ang tig-a ng kasingkasing makahatag og kaguol, apan ang tawo nga dunay kasinatian mahibalo nga mobayad ini.

²¹ Ang usa ka babaye mamana ni bisag kinsa, apan may mga babaye nga mas maayo kay sa uban.

²² Ang katahom sa babaye makalipay sa lalaki, mao ra ni ang iyang gihandom.

²³ Kon ang babaye lumog sinultihan ug aghop, ang lalaki ang labing bulahan sa tanan.

²⁴ Inigkaminyo sa usa ka tawo, naka-angkon siyag katigayonan: (Usa ka tawo nga mosabot, motabang ug mopaluyo niya.

²⁵ Madaot ang katigayonan kon walay panalipod. Kon ang lalaki walay asawa, mapungtanon siya nga maglaruylaroy.

²⁶ Kinsay mosalig sa abtik nga kawatan nga magbalhinbalhin sa nagkalainlaing lugar? ²⁷ Kinsay mosalig sa walay pinuynanan nga mohigda bisag asa maabtan sa kagabhion?

Higala ug magtatambag

37 ¹ Ang matag higala moingon: “Amigo pod ko nimo.” Apan ang ubang higala, higala lang sa ngalan.

² Dili ba ikamatay man ang kaguol kon ang kauban o amigo mahimong kaaway?

³ O tuyo nga daotan! Diin ka man maggikan pagtabon sa kalibotan sa limbong? Ang kauban mopahimulos sa swerte nga naangkon sa higala, sa panahon sa kalisod motalikod lang siya. ⁵ Ang kauban makig-ambit sa pag-antos sa higala, gumikan sa pagpakabana. Kon moabot ang panag-away, ang kaugalingon ang luwason.

⁶ Ayaw isalikway ug kalimti ang higala kon dato ka na.

⁷ Ang tanang magtatambag manambag, apan may pipila nga nagtan-aw sa ila rang maganansiya.

⁸ Ayaw salig sa mitanyag sa iyang tambag, basig pahimuslan lang ka. Una sa tanan, sukta ang kaugalingon unsay iyang mga kakulangan, ug unsay iyang gisugyot sa kaugalingong interes. ⁹ Tingali moingon siya: “Anaa ka sa hustong agianan;” samtang nagpalayo siya, aron tan-awon unsay mahitabo nimo.

¹⁰ Ayaw pangitag tambag sa madudahon nga motan-aw nimo. Tagoi ang imong mga laraw sa nasina nimo. ¹¹ Ayaw konsultaha ang babaye mahitungod sa iyang karibal o ang talawan sa gubat, og ang negosyanti, sa presyo sa pangilis o ang mamalit sa pag-baligya, ug ang nasina, sa utang kabubut-on, o ang tapolan, sa bisag unsang trabaho, ug

ang dili permanenting trabahanti, sa pag-tapos sa trabaho, o ang tapolang sulugoon, sa importanting gimbuhaton. Ayaw pagsalig sa tambag ining mga tawhana.

¹² Apan duol sa kasaligan, ang imong nailhan nga nagbaton sa kasugoan. Ang iyang kalag anino sa imong kaugalingon. Moanton siya duyog nimo kon mapakyas ka.

¹³ Sa kataposan, hupti ang tambag sa kaugalingon mong kasingkasing. Walay laing angayan nga kasaligan gawas sa imong kasingkasing.

¹⁴ Sa makadaghan ang espiritu sa tawo makahatag og mas maayong tambag kay sa pito ka gwardya nga gibutang sa taas nga lugar.

¹⁵ Gawas ining tanan, hangyos ang Makagagahom paggiya sa imong lakang diha sa kamatuoran.

¹⁶ Ang laraw kinahanglan nga naa sa sinugdan sa tanang buluhaton. Ang hukom himoon sa dili pa ang higayon.

¹⁷ Ang salabotan nagtrabaho sa upat ka direksyon: ¹⁸ ang maayo, ang daotan, ang kinabuhi ug ang kamatayon. Ang dila kanunayng mopahamtang sa hukom.

¹⁹ Ang tawong abtik makatudlo og daghan, apan dili makabuhay og maayo alang sa kaugalingon.

²⁰ Maalamon tingali ang usa ka tawo, apan kon ang iyang mga pulong isalikway, mosangko siya sa gutom.

²¹ Dili siya makapahimuot sa Ginoo ug mawad-an siya sa tanang kaalam.

²² Ang laing tawo maalamon sa kaugalingong mata: Ang nag-ingon nga nakagangansya ang iyang kaalam.

²³ Ang matuod nga maalamon motudlo sa iyang katawhan ug ang bunga sa iyang panabot dili kaduhaduhaan.

²⁴ Ang maalamon puno sa panalangin. Ang nakakita niya makaingon nga maliyapong siya.

²⁵ Ang mga adlaw sa tawo inihap, apan ang mga adlaw sa Israel dili maihap.

²⁶ Ang maalamon makaangkon sa pagsalig sa iyang katawhan. Ang iyang ngalan mabuhay hangtod sa hangtod.

²⁷ Anak, sulayi kanunay ang kaugalingon sulod sa tibukong mong kinabuhi. Tan-awa unsay makadaot, ug likayi ni.

²⁸ Kay ang tanang butang dili mohaom sa tanan, ni ang kada usa matagbaw sa tanang butang sa hari.

²⁹ Ayaw paghinakog sa bisag unsa nga kalingawan. Ayaw pagpatuyang sa imong pagkaon. ³⁰ Ang sobrang pagkaon magdalag sakit, ug ang dako kaayog kaon dili kahilisan. ³¹ Daghan ang namatay tungod sa kalaog. Ang mag-amping, makapataas sa kinabuhi.

Ang mananambal

38 ¹ Tahora ang mananambal kay nagkinahanglan ka niya, ug ang Ginoo mismo nagpahiluna niya.

² Sa pagkatinuod, ang pagpanambal gikan sa kahitas-an. Ang gasa sa panambal gikan sa Labawng Makagagahom.

³ Ang kahanas sa mananambal naghatag niyag dungog ug nakadanig pagdayeg sa mga gamhanan.

⁴ Ang Diyos mibuhat sa makaayong mga tanom nga ikatambal nga mitubo sa yuta. Dili ni biaybiayon sa mabuot.

⁵ Hinumdomi nga migamit siya og ordinaryong sungkod pagdalisay sa tubig. Sa ingon, gipakita niya ang iyang gagahom sa matag usa.

⁶ Siya ang naghatag og kahibalo sa mga tawo busa, ila untang himayaon ang iyang gagahom. ⁷ Ang doktor mogamit ini aron pag-ayo ug paglipay, ang kimiko alang sa pagsagolsagol.

⁸ Anang paagiha, ang buhat sa Ginoo dili mohunong ug ang kaayohan mokaylap sa kalibotan.

⁹ Anak, kon nasakit ka, ayawg kabalaka, pag-ampo aron ayohon ka sa Ginoo. ¹⁰ Biyai ang daotang bisyo, hugasi ang imong kamot sa daotan ug lunsaya ang imong kasingkasing sa tanang sala.

¹¹ Halad og insenso ug usa ka halan-domong gasa sa pino nga harina ug daghang gasa sumala sa imong mahimo. ¹² Unya, pangonsultag mananambal, hinumdomi nga hinimo siya sa Diyos busa, ayaw siyag ibale wala. Nagkinahanglan ka niya. ¹³ Dunay mga kaso nga ang maayong panglawas mag-agad sa mananambal. ¹⁴ Sila sab nangaliya sa kahitas-an alang sa pagtabang ug sa pag-ayo aron pagluwas sa kinabuhi.

¹⁵ Hinaot nga ang nakasala atubangan sa iyang Magbubuhay, mahulog sa kamot sa mananambal!

• **38.1** Gikinahanglan nga mangamuyo ta aron maayo sa sakit, apan gikinahanglan sab nga magayo tag tabang sa mga mananambal sama sa gibuhay sa ubang tawo. Tataw kaayo ni sa Biblia.

Ang kaguol

¹⁶ Anak, hilaki ang mga patay. Pagbangotan aron pagpadayag sa imong kaguol. Ilubong ang patay human kahatagi sa insaktong seremonyas. Ayaw pakyasa ang pagdauw sa iyang lubnganan.

¹⁷ Hilak sa kapait, tyabaw sa kusog nga tingog ug matngoni ang panahon sa pagbangotan sumala sa katakos sa namatay. Himoa ni sulod sa usa o duha ka adlaw. Sa ingon, malikayan mo ang mga panaway ug unya, malingaw ka sa imong kaguol.

¹⁸ Kay ang kasubo makahatod sa tawo sa kamatayon, ug ang nagmasulob-ong kasingkasing mawad-ag kadasig.

¹⁹ Taposa ang imong pag-antos sa lubong. Ang usa ka kinabuhi sa kasubo dili maantos.

²⁰ Ayaw pasagdi nga imong itugyan sa kaguol ang kasingkasing. Barog ug hunahuna ang kaugalinong kataposan.

²¹ Hinumdomi! Wala nay makabalik. Wala kay mahimo nga maayo alang sa patay, hinuon gidaot mo ang kaugalingon.

²² Hunahunaa ang akong hukom nga unya, maimo sab: Akoa kagahapon, imoha karon!

²³ Kon ang patay makapahulay na, ang iyang handomanan mahimo unta nga handomanan sa kalinaw. Magmalipayon unta ka tungod niya dihang mobiya na ang iyang espiritu.

Ang hanas nga mamumuo ug ang maalamon

²⁴ Ang estudyanti sa balaod makaangkon og kaalam sa panahon sa iyang paglingawlingaw. Kon wala siyay trabaho, makab-ot niya ang kamaalamon.

²⁵ Mahimo bang maalamon ang tawong nagdaro. Ang tawo kansang garbo naa lang sa pag-isa sa latigo ug pagpalihok sa toro; ang kanunayng nagtrabaho ug walay laing ikasultisulti gawas sa mananap? ²⁶ Ang iyang kasingkasing naa ra sa pagdaro sa mga tudling ug ang tanan niyang pagtagad natingob sa pagpatambok sa nating baka.

²⁷ Ingon ini ang nahitabo sa tanang artesano nga naghago adlaw ug gabii, mga batid nga mangunguliti ug tigdibuho sa mga timbri, ang tanan naninguha paghimo og nagkalinainlaing dibuho ug pagkopya sa modelo. Ila kining gipamulawan aron molampas.

²⁸ Mao sab ang mananalsal nga nagbarog tupad sa iyang maso nga buot mopikpik sa puthaw. Ang iyang nawong napaig sa siga sa kalayo. Nakigbisog siya sa kainit sa hudnohan. Ang tinagingting sa pagdukdok makabungol. Ang iyang mata nagtukot sa modelo nga kopyahon. Ang tanan niyang paningkamot natibuok aron maayo ang trabaho. Mogasto siyag usa ka gabii aron paghingpit sa iyang trabaho.

²⁹ Mao sab ang mangungulon nga nag-

lingkod sa pagtrabaho. Ang tiil nagsikad sa patuyok, kanunayng nagtukot sa giporma. Ang matag lihok gituyoan pagpugong. ³⁰ Ang kamot nagmasa sa lapok ginuntan sa tiil. Gikinahanglan ang tanang pagtagad sa pagsinaw. Sa gabii, iyang limpyohan ang halingan.

³¹ Ang maong mamumuo nagsalig sa kamot aron maangkon ang kahanas sa nagkalinainlaing pamuo. ³² Dili matukod ang syudad kon wala sila. Walay makapuyo ini o makapanaw ba hinoon.

³³ Apan dili sila makaplagaan sa mga konseho sa katawhan, ni magdalag gibug-aton ang ilang mga pulong sa dakong tigom. Dili sila molingkod sa lugar sa mga maghuhukom ug wala sila masinati sa Balaod. ³⁴ Wala sila makatunob og eskwelahan ug dili sila haniti sa paghukom. Dili sila makaplagaan taliwala sa mga nagsulat og panultihon.

Nagtoo sila sa pagmugna ug sibilisasyon, ang ilang pag-ampo naa sa ilang panginabuhi.

39 ¹ Lahi kaayo ang mihatag sa kinabuhi sa pagpamalandong sa Balaod sa Labing Halangdon. Nagsusi siya sa kaalam sa mga makinaadmanon sa nanglabayng panahon. Kon wala siyay lingaw tun-an niya ang mga panagna.

² Hinumdoman niya ang gisulti sa mga inilang tawo ug tugkaron ang misteryo sa mga sambingay. ³ Mangita siya sa lawom nga kahulogan sa mga panultihon ug interesado siya sa tinagoan sa mga sambingay.

⁴ Nag-alagad siya sa mga dagkong tawo ug makit-an siya uban sa mga pangulo. Mopanaw siya sa laing kayutaan ug duna siyay kasinatian sa maayo ug daotan diha sa katawhan. ⁵ Sa kabuntagon, ang iyang kasingkasing giandam pag-atubang sa Diyos, iyang Magbubuhat, ug pagtuboy sa kahitatan sa iyang pagkatawo. Ablihan niya ang baba sa pag-ampo ug mangaliya siya tungod sa mga sala.

⁶ Kon mao ni ang pagbuot sa gamhanang Diyos mapuno siya sa espiritu sa kaalam. Unya, molulti siya sa mga pulong sa kaalam ug magsaulog sa Diyos diha sa pag-ampo.

⁷ Makaangkon siyag maangayon nga paghukom ug kahibalo. Makita niya ang katingalahang tinagoan sa Diyos.

⁸ Mopadayag ug mopasabot siya sa iyang gipanudlo ug maghimaya sa balaod sa kasulatan sa Diyos.

⁹ Daghang tawo modayeg sa iyang panabot ug dili siya kalimtan. Ang iyang handomanan dili mawala ug ang iyang ngalan magpabiling buhi sa kaliwatan.

¹⁰ Ang kanasoran mopadayag sa iyang kaalam. Ang dakong tigom mosaulog sa iyang pagdayeg.

¹¹ Samtang buhi pa siya, ang iyang ngalan himayaon labaw sa laing 1,000 ka ngalan. Inigkamatay niya ang maong dungog igo ra niya.

Ang tanang binuhat maayo

¹² Buot kong dugangan ang pagpaambit sa akong gipamalandong: napuno ko ini pareha sa giingon nga kapuno sa bulan.

¹³ Pamatia ko, tawong mabination, ug tubo sama sa rosas nga gitanom duol sa sapa.

¹⁴ Isabulak sa palibot ang imong kahumot ingog insenso. Pamuswak ug pahumti ang hangin sama sa liryo. Awitig balaanong awit ug panalangini ang Diyos sa tanan niyang nahimo.

¹⁵ Dayega ang iyang ngalan ug isangyaw ang iyang pagdayeg uban sa awit ug lira. Gipadayag ni uban sa pasalamat.

¹⁶ Pagkanindot sa mga buhat sa Diyos! Gihimo niya ang tanang sugo sa angayng panahon. Ug makatagbaw sila sa tanang panginahanglan. Walay makaingon: “Unsa ni?” “Ngano na?” Ang tanang panginahanglan tun-an sa iyang panahon.

¹⁷ Sa iyang pagpamulong ang tubig mihunong pag-agas ug nagtapok. Ang iyang tingog nakapaabli sa tangki sa tubig. ¹⁸ Sa iyang sugo, ang tanan niyang gipangandoy natuman, ug walay nakababag sa iyang buhat pagpangluwas.

¹⁹ Ang binuhatan sa tanang tawo makitan niya. Walay matago sa iyang panan-aw.

²⁰ Gikan sa kahangtoran nakita niya ang tanan hangtod sa kahangtoran ug dili siya matingala sa bisag unsa.

²¹ Dili makaingon si bisag kinsa: “Unsa na?” “Ngano nga naingon ni ini?” Kay ang tanan gibuhat alang sa usa ka katuyoan.

²² Ang iyang panalangin naglangkob sa tanang butang, ug sama sa suba modigo sa yuta ingon sa mahitabo kon dunay baha.

²³ Sa samang paagi makahimo pod siya pagbubo sa iyang kapungot sa kanasoran, pinaagi sa paghimong parat sa tubig nga tab-ang.

²⁴ Kon ang iyang mga agianan hapsay alang sa mga balaan, puno sa kalisdanan ang sa daotan. ²⁵ Gikan sa sinugdang, ang maayong mga butang gihimo alang sa tarong ingon nga ang daotan, alang sa mga daotan.

²⁶ Labing kinahanglanon alang sa kinabuhi sa tawo ang tubig, kalayo, puthaw ug asin, harina sa trigo, gatas, dugus, duga sa ubas, lana ug sinina.

²⁷ Kining tanan, maayo alang sa mga maayo, apan sa makasasala, mahimong daotan.

²⁸ Anaay mga hangin nga gihimong pamaagi pagsilot. Ang ilang kapintas makasakit kaayo. Ihurot nila ang ilang kabangis sa panahon sa paglaglag. Sa ingon, makatagbaw sila sa kasuko sa ilang Magbubuhat.

²⁹ Kalayo, ulan nga yelo, gutom, ug kamatay gibuhat aron pagsilot.

³⁰ Ang kuko sa luog mga mananap, mga tanga, bitin ug mga espada sa panimalos aron paglaglag sa mga daotan, ³¹ kining tanan malipayong nagtuman sa iyang mga sugo; ang tanan andam kon motumaw ang panginahanglan. Sa gitakdang panahon dili nila pakyason pagtuman ang iyang pulong.

³² Tungod ini nakapamalandong ko ug gikan sa sinugdang nakahukom pagsulat.

³³ Ang tanang buhat sa Ginoo maayo. Iya ang tanang panginahanglan sa gitakdang panahon.

³⁴ Ayaw pag-ingon: menos nig kaayo kay ana. Pag-abot sa panahon ang tanan motuman sa iyang katuyoan.

³⁵ Busa, karon, sa tibuok mong kasingkasing ug sa tibuok tingog awiti ug panalangini ang ngalan sa Diyos.

Ang kaalaot sa tawhanong kinabuhi

40 ¹ Sakit ang kapalaran sa tanang tawo. Ang mga anak ni Adan nakaangkon sa bug-at nga yugo gikan sa adlaw nga gihimugso sila hangtod nga mobalik sila sa yuta, ang inahan natong tanan.

² Ang naa sa ilang hunahuna, ang gikahadlok sa ilang kasingkasing, mao ang adlaw sa ilang kamatayan. ³ Gikan sa hari, mahimayaon sa iyang trono, nagsul-ob sa kapa nga morado ug may korona ang ulo, ⁴ ngadto sa kinaubsang tawo nga nagyaka sa abog ug abo ug giputos ug sako, naa ang kasuko, ang kasina, ang panaglalig ug kasamok, ang kahadlok sa kamatayan, ang panag-indigay ug ang panag-away.

⁵ Inigkagabii, sa atong paghigda, duna tay bag-ong kabalaka: ⁶ bag-o pa ganing nakapahulay ta ug nakatulog, gisamok na sa mga damgo nga klaro kaayo. Ingon nga naa ta sa adlawan nga nanalagan aron makalikay sa gubat. ⁷ Sa pagmata, mahibulong ta dihing nakita na nato nga wala diay angayang kahadlok.

⁸ Mao ni ang kapalaran sa tanang buhi nga binuhat, tawo ug mananap. Apan alang sa makasasala, pil-on sa makapito ang kagrabi ini, ⁹ ang kamatay, pagbanaw sa dugo, pagdumot, espada, kapildihan, gutom, kaguol ug mga katalagman.

¹⁰ Kining tanan gibuhat alang sa mga daotan, ingon man ang baha gipadala alang nila.

¹¹ Ang tanan nga gikan sa yuta mobalik sa dagat, ug ang gikan sa tubig mobalik sa dagat.

¹² Ang tanang suborno, ang panglupig mawala, apan ang maayong pagtoo molungtad hangtod sa hangtod.

¹³ Ang dato nga nakakuhag bahandi pinaagi sa limbong, mawagtang sama sa sapa nga gihubsan. Molugapak sila ingon sa dahunog sa dalugdog panahon sa habuhabo.

¹⁴ Ang manggihatagong may katarangan nga magmaya; samtang ang makasasala nagpaingon sa pagkahunlak.

¹⁵ Ang mga anak sa wala mooto sa Diyos dili panalanginan og dagkong pamilya. Pareha sila sa tanom nga migamot lang sa bato.

¹⁶ Sama sa bagakay sa suba ug sa may baybayon, una silang mangalaya sa ubang tanom.

¹⁷ Ang kaaghop sama sa usa ka tanaman sa mga panalangin. Ang kamanggihatagon molahutay hangtod sa kahangtoran.

¹⁸ Pareho kanindot ang kinabuhi alang sa tawong gawasnon ug sa misalig sa kaugalingon, apan mas arang-arang pa gyod ang nakakaplag og bahandi.

¹⁹ Ang ngalan sa tawong may mga anak o makatukod og usa ka lungsod molungtad, apan mas maayo pa ang pagkakaplag og kaalam. Ang pagpanag-iyag mga baka ug mga asyenda magdalag kabantog, apan mas dako nga panalangin ang hingpit nga asawa.

²⁰ Ang bino ug honi makalipay sa kasing-kasing, apan mas maayo pa ang gugma sa kaalam.

²¹ Ang plawta ug ang alpa motugtog og nindot nga sonata, apan mas gidayeg pa ang nindot nga tingog sa nagkanta.

²² Ang kamadanihon ug kaanyag makapasaya sa mata, apan dili ingon sa bag-ong mga tubo sa kaumahan.

²³ Maayo alang sa mga higala ug kauban nga managtagbo; mas maayo pa ni alang sa bana ug asawa.

²⁴ Ang mga igsoon ug tigpanalipod makatabang kaayo sa panahon sa kalisod, apan labi pang makatabang ang paghatag og limos.

²⁵ Ang bulawan ug plata makahatag og kasigurohan.

²⁶ Ang bahandi ug kusog makahatag og pagsalig, apan ang maayong tambag mas bililhon kay sa duha.

Dili ka mag-antos sa kawad-on kon nahadlok ka sa Diyos. Buligan ka sa tanan mong gikinahanglan.

²⁷ Ang kahadlok sa Diyos sama sa tanaman sa mga panalangin. Siya mismo nagpahimutang ini ibabaw sa bisag unsang himaya.

²⁸ Anak, ayawg puyo sa kinabuhi sa usa ka makillimos, mas maayo pang mamatay kay sa magpakillimos.

²⁹ Kon ang usa ka tawo kanunayng magtatan-aw sa lamesa sa uban dili nato maingon nga nagpuyo siya sa iyang kinabuhi kay gihugawan niya ang kaugalingon sa pagkaon sa uban. Dili ni buhaton sa utokan ug edukado.

³⁰ Nangilimos ang walay ulaw sa butang nga tam-is tingali alang sa iyang baba, apan ang iyang pagkasiya sa ilalom nasunog.

Ang kamatayon

41 ¹ Kamatayon! Pagkapait hunahunaon alang sa nagpuyo nga

malipayon uban sa iyang kabtangan, palaran ug malamposon nga nakapahimulos sa iyang pagkaon!

² Ang imong hukom, kamatayon, makalipay sa nanginghanglan, kansang kusog nagkawala, tigulang, luya, puno sa kabalaka ug kasuko, ug walay paglaom!

³ Ayaw kahadlok sa hukom sa kamatayon. Hunahunaa ang nauna ug ang mosunod nimo. ⁴ Pagbuot ni sa Diyos alang sa tanang buhi nga binuhat. Nganong mosupak ka man sa kabubut-on sa Labing Halangdon? Bisag mopuyo ka sa 10, sa 100 o 1,000 ba hinoon ka tuig, walay usa sa espidno nga magpakabana.

⁵ Mga salawayon, mao ni ang mga anak sa makasasala nga naghasol sa kabalayan sa wala motoog Diyos.

⁶ Ang kabilin sa mga anak sa makasasala mawagtang. Ang ilang paglambo walay hunong nga pagsaway.

⁷ Ang amahan nga wala motoog Diyos insultohon sa iyang mga anak, kay ila siyang patubagon sa ilang kasalawayon.

⁸ Alaot mo, mga daotan, nga mitalikod sa balaod sa Labing Halangdon.

⁹ Sa inyong pagkatawo daan mong tinunglo, ug tunglohon mo sa kamatayon.

¹⁰ Ang tanan nga gikan sa yuta, mobalik sa yuta ug ang wala motoog Diyos maglakaw gikan sa pagkatinunglo paingon sa pagkalaglag.

¹¹ Ang mga tawo maguol kay mawagtang ang ilang lawas, apan bisan ang mga daotang pangalan ilang mapanas.

¹² Bilha ang imong dungog, kay kini magpabilin, labaw ni kabililhon sa 1,000 nga bahandi ug bulawan. ¹³ Gamay ra tingali ang mga adlaw sa kinabuhi sa makatarongan; apan ang ngalan nga tinahod magpabilin hangtod sa hangtod.

Ang tinuod ug mini nga kaulaw

¹⁴ Mga Anak, batoni ang akong pagtulunan ug pagpuyo sa kalinaw. Unsay pulos sa tinagoang kaalam ug tinipigang bahandi?

¹⁵ Mas maayo pa sa usa ka tawo ang pagtago sa iyang kabuang kay sa pagtago sa iyang kaalam.

¹⁶ Busa, ikaulaw ang akong gisulti, dili kanunayng maayo ang pagbatig kaulaw, apan dili ni masabtan sa tanan.

¹⁷ Ikaulaw ang kamapatuyangon atubangan sa imong ginikanan, ug ang pagpamakak atubangan sa punoan o importantang tawo.

¹⁸ Ikaulaw ang binuhatan nga kriminal atubangan sa maghuhukom ug ang kadaotan atubangan sa dakong tigom sa katawhan.

¹⁹ Ikaulaw ang panglimbong atubangan sa kauban o higala ug ang pagkakawatana sa dapit nga imong gipuy-an.

²⁰ Pagbaton o kaulaw atubangan sa kamatuoran sa Diyos ug sa iyang kasabotan; sa paghipos sa pagkaon alang sa imo lang nga kaugalingon; ²¹ nga dili ka makahimo paghatag ug pagdawat, ug nga dili makatimbaya;

²² sa pagtutok sa puta; sa pagsalikway ug bayani;

²³ sa paghikaw sa usa ka tawo sa iyaha; sa pagsud-ong sa asawa sa uban;

²⁴ sa sobrang kasinatian sa imong sulugoon nga babaye – palayo sa imong higdaanan!

²⁵ Sa pag-insulto sa imong higala – ayaw panaway human ka mohatag ug gasa!

²⁶ Sa pagsugilon sa imong nadunggan ug pagbutyag ug tinagoan.

²⁷ Niining mga higayona, batia ang tinud-anayng kaulaw, ug tahoron ka sa tanan.

42 ¹ Apan ayaw tugti nga mahisalaag ang kaugalingon tungod sa gitooan sa uban unsay mosunod. ² Ayaw kaulawi ang balaod sa Labing Halangdon ug ang iyang kasabotan, ang maangayong hukom bisan sa daotan;

³ ang pagbahin sa galastohan sa kauban sa panaw ug ang pagpaambit sa imong kabilin sa kahigalaan;

⁴ ang pagsuta sa mga sukdanan ug mga timbangan, ⁵ ang pagpangitag ganansya, gamay o dako, ang pagbayloay tali nimo ug sa negosyanti, ang pagkaistrikto alang sa mga anak, ug ang grabi ngilot sa katabang nga angayan sa maong silot.

⁶ Kon may hilabtanon nga asawa ug daghang tawo nga naglibot, mas maayong manira ug mangandado.

⁷ Alang sa mga deposito, gikinahanglan ang pag-ihap sa gidaghanon ug pagsukod sa gibug-aton. Paghupot og talamdan sa nahatag ug sa nadawat.

⁸ Ayaw kaikog pagbadlong sa buang ug gahig ulo o sa tigulang nga nagbinata. Sa paghimo sa ingon, imong gimatud-an nga edukado kang pagkatawo ug tahoron sa kadaghanan.

• ⁹ Ang anak nga babaye makahatag og tinagong kabalaka sa iyang amahan: kahingawa alang niya ang makapatukaw sa iyang amahan. Bata pa siya? Tingalig dili siya magminyo. Minyo na siya? Tingalig wala siya mauyoni.

¹⁰ Putli ba siya? Tingalig matintal siya ug mamabdos sa balay sa iyang amahan! Minyo ba siya? Tingalig dili siya matitud-anon o dili makapanganak!

¹¹ Kiat ba ang imong anak? Bantayi siyag maayo, o himoon ka niyang katawan-an sa imong mga kaaway, sumsumanan sa tabi ug salawayon sa publiko.

¹² Ayaw kadani sa tawhanong katahom, ug ayawng lingkod uban sa mga babaye,

¹³ kay sama nga ang anunogba moguwa sa bisti, ang kadaotan sa babaye mogawas sa iyang pagkababaye.

¹⁴ Maayo pa ang kadaotan sa lalaki kay sa kaaghop sa babaye. Ang mga babaye magdalag disgrasya ug kaulaw.

IKADUHANG BAHIN:

ANG KAALAM SA DIYOS DIHA SA KASAYSAYAN

Ang katingalanan sa kinaiyahan

• ¹⁵ Karon pahinumdoman tamo sa mga buhat sa Ginoo ug isaysay ko ang akong

nakit-an. Ang mga buhat sa Diyos nag-agad sa iyang pulong ug ang binuhat motuman sa iyang kabubut-on.

• **42.9** Ang orihinal nga teksto ni Sirac sa Hebreo mas taas sa tudling 9, nga nag-ingon: *kinahanglan nga angiyanglawak walay bintana, ug dili siya makakita sa mga agianan sa balay.* Ang maong tambag nagpakita sa Hebreong kultura, unsa kaubos ang pagtratar sa mga lalaki sa kababayan-an. Ang Griyegong maghuhubad wala mangahas paglakip ining tudlinga alang sa iyang mga magbabasa nga mas lapad pa og panghunahuna. Bisag unsa kadinasiyag ang mga

magsusulat sa Biblia, wala gihapon sila iiway sa Diyos sa mga limitasyon sa ilang kultura.

• **15.** Ang modernong buhilaman karon nag-pahimulag sa katawhan sa kinaiyahan. Diha sa ilang mga trabaho, mao ray nilang ikahinagbo ang kahimanan sa teknolohiya imbis ang mga bukid, ang lab-as nga hangin, ang kahayag sa adlaw, ug uban pa; daghan nila ang wala na makasinati sa kahilom o sa mga tingog sa kina-

¹⁶ Ang adlaw modan-ag sa tanang butang, ug ang buhat sa Diyos mapuno sa iyang himaya.

¹⁷ Bisan gani sa mga balaan, ang Diyos wala maghatag ug hingpit nga kahibalo sa tanan niyang buhat nga kahibulongan. Ang Diyos tag-iya sa tibuok kalibotan, nagbuot siya nga ang tanan mobarog nga lig-on sa iyang himaya.

¹⁸ Pareho niyang matugkad ang kaladmon sa kimba ug ang kasingkasing sa tawo. Mahibaloan niya ang ilang tinagoan. Kay ang Labing Halangdon dunay hingpit nga kahibalo. Naghan-ay siya sa timaan sa kalangitan.

¹⁹ Nasayod siya sa nangagi ug makatagna sa umaabot. Mobutyag siya sa mga ilhanan sa sikretong panghitabo.

²⁰ Walay hunahuna nga makaipsot niya; walay pulong nga matago kaniya.

²¹ Iyang gimandoan ang kahibulongang mga buhat sa iyang kaalam nga molungtad hangtod sa kahangtoran. Wala nay ikadugang, walay makuha ug wala siya magkinahanglag tambag.

²² Ang tanan niyang buhat nindot, bisan ang kinagamyang kidlap sa siga.

²³ Kining tanan mabuhi ug magpabilin sa kahangtoran. Ang tanan mapuslanon ug matinumanon sa iyang kabubut-on.

²⁴ Ang tanan nagparisparis, ang usa tugbang sa lain, ug walay gibuhat nga nakulangnan.

²⁵ Ang matag-usa ka butang napatin-aw sa kahamili sa lain. Kinsay pul-an nga modayeg sa iyang kabantogan?

43 ¹ Ang garbo sa kaibabwan klarong kalangitan: ang hitsura sa kalangitan talan-awon sa himaya.

² Ang pagsubang ug pagpakita sa adlaw namahayag: “Imo kong kahibulongang buhat, Labing Halangdon!”

³ Inigkaudto, ughon ini ang yuta. Kinsay makaagwanta sa iyang nagdilaab nga kainit?

⁴ Makahaling tingali ka sa pugon aron mainit, apan katulo lapia ang kainit sa adlaw nga nagsiga sa kabukiran, ug nagdala sa nagdilaab nga alisngaw, ang solaw ini makabuta sa mata.

⁵ Pagkagamhanan sa Diyos nga naghimo ini, kansang pulong nagmando sa iyang kusog nga pagtuyok.

⁶ Anaa sab ang bulan, insakto sa pagtakda sa mga bulan ug sa paglabay sa panahon, ⁷ sa hinayhinay nga pag-awop sa tibuok niyang kahayag. Ang bulan ang motakda ug modumala sa mga adlaw sa kasaulongan. ⁸ Ang “bulan” diha mokuha sa iyang ngalan sa bulan. Pagkakahibulongan sa kakusog sa iyang paglibot, nagsinyas siya sa mga langitnong tagbalay, masanagong nagsiga sa kalapdon sa kawanangan.

⁹ Ang hayag nga silaw sa mga bitoon nagsugilon sa katahom sa kalangitan. Pagkanindot nila nga dayandayan alang sa taas nga kalangitan sa Ginoo!

¹⁰ Sa mando sa Balaan, mobarog sila ingon sa gitakda. Dili sila makalikay sa pagbantay.

¹¹ Tan-awa ang bangaw ug dayega ang Naghimo ini. Pagkaambongan ini sa iyang himaya.

¹² Nagbutang siyag usa ka lingin sa himaya sa kalangitan. Usa ka bayanan sa pana nga gibawog sa kamot sa iyang Magbubuhat.

¹³ Sa iyang mando, ang nyebe mangat-taktak ug ang kilat mokidlap sumala sa iyang kasugoan.

¹⁴ Ang mga bodega sa kalangitan maabli ug ang mga panganod manglupad ingog mga langgam.

¹⁵ Ang iyang gahom makapabaga sa panganod, magpagahi ug magbuakbuak nila ngadto sa pag-ulan.

^{16a} Igo lang siyang motan-aw, ug matayog na ang kabukiran. ^{17a} Ang tingog sa dalugdug makapalisang sa kalibotan.

^{16b} Sa iyang pagbuot ang habagat mohuyop. ^{17b} Ingon man ang dagkong unos ug ang kusog nga bagyo sa amihan.

¹⁸ Ang nyebe mokayabkayab yuta ug mga langgam unya, motugpa sa iya nga morag mga dulon. Ang mata mahibulong sa katahom sa iyang kaputi, ug ang hunahuna mangangha inigkakita sa ilang pagkahulog.

¹⁹ Bisbisan niyag bagtok nga tun-og ang nawong sa kalibotan, parehog asin. Mogahi ni ug mahimong tunokon nga tagsok.

²⁰ Ang bugnawng hangin sa amihanan mohuyop ug mopayelo sa tubig. Mahimong yelo ang tanang lim-aw, morag gisul-oban sa bugnaw nga kapa ingog taming.

²¹ Iyang tipakon ang kabukiran ug pakagiangon ang disyerto ug gilaya ang lunhawng sagbot nga daw giagian ug kalayo.

iyahan, tungod sa saba nilang palibot. Busa, dayag na lang, nga sa kasyudaran, lisod na ang pagsinati sa misteryo ug sa katahom sa kinaiyanhong binuhat sa Diyos.

Nakigsulti ang Diyos kanato pinaagi sa iyang mga binuhat, sama ra kakonkreto ug katinuod sa mga pulong ni Jesus sa Ebanghelyo. Ang mga pulong sa Diyos napadayag sa lainlaing paagi; sama sa awit nga dunay

kaugalingong paagi pagpadayag lahi sa ubang pulong. Kadtong mga tawo nga naanad na pagdiskobre sa Diyos diha ug pinaagi sa iyang binuhat, mahimong makadiskobre sab sa Diyos pinaagi ug diha sa dagkong kahimoan sa tawo, sama sa teknolohiya, medisina, mga dam, sa mga dagkong edipisyo, ubp. Ang namugna sa kamot sa tawo kabahin gihapon sa mga binuhat sa Diyos.

²² Ang umog takdo nga panagang, ug ang yamog human ug init makapabalik ining tanan sa kinabuhi.

²³ Sumala sa iyang plano, lyang gipapundo ang dagkong kadagatan ug gitamnag mga pulo.

²⁴ Ang motabok sa kadagatan, moasoy sa mga kakuyaw ug maminaw ta nga mangangha sa ilang mga istorya:

²⁵ Silang tanan mga katingalahan ug kahibulongang panimpalad uban sa tanang matang sa mga hayop sa tubig ug mga mangtas.

²⁶ Salamat sa Diyos, maayo ra ang sangpotanan, ug ang tanan nahugpong tungod sa iyang pulong.

²⁷ Dili na nato dugangan og daghang panig-ingnan; sa kataposan: Siya ang tanan.

²⁸ Asa ta makakaplag sa kusog aron pagdayeg niya? Kay Siya ang Makagagahom, dako kay sa tanan Niyang gibuhat.

²⁹ Ang Diyos kahibulongan ug gamhanan uyamot ug dalayegon sa iyang gahom.

³⁰ Himoa ang imong pagdayeg nga mopasigarbo sa Ginoo kutob sa imong mahimo. Labaw siya sa imong ikapadayag. Tahora siya sa tanan mong kusog. Ayawg kapoya pag-ayo ang kaugalingon kay unya dili ka na makadayeg niya.

³¹ Kinsay nakakita Niya ug nakahulagway sa iyang nakit-an? Kinsay nakapasideungog Niya sumala sa iyang katakos.

³² Duna pay daghang misteryo nga dagko pa kay sa nagpabilin. Ang nakit-an nato tipik lang sa iyang binuhatan. Ang Diyos mibuhat sa tanang butang ug ang tarong, gihatagag kaalam.

Pagdayeg sa katigulangan

44 •¹ Ato karong dayegon ang mga tawong dungganan, ang kagikan sa atong katawhan.

² Ang Diyos naghatag nila og dakong pagdayeg ug nagpakita sa iyang kabantogan diha nila sukad sa sinugdan.

³ Ang uban magmando og mga gingharian ug nainila sa ilang kalamposan. Ang

uban maalamon ug makahimo pagtambag ug pagpangulo ingon sa mga propeta.

⁴ Ilang gipangulohan ang katawhan sa ilang mga pasidaan ug gitudlo ang mga pulong nga maalamon.

⁵ Ang uban nagtuon sa musika ug sa balak, ⁶ ang uban, mga dato ug gamhanang mga tawo nga malinawong nagpuyo sa ilang panimalay.

⁷ Ang tanan tinahod sa ilang panahon ug gipasidunggan sa mga tawo nga ilang gikaipon.

⁸ Ang mga ngalan sa uban nagpabilin, ug ang katawhan nagdayeg gihapon nila hangtod karon. ⁹ Ang uban, wala na mahinumdomi ug nangawala sama nga wala sila mabuhi. Posibling wala gyod; ingon sab ini ang mahitabo sa ilang mga anak.

¹⁰ Apan karon, palandongang ang mga tawong diyosnon kansang maayong binuhatan wala hikalimti. ¹¹ Ang nagsunod nila nabalahan sa bilihlong kabilin nga ilang gibiyayan. ¹² Ang ilang kaliwat nagpabilin matinud-anon sa kasulatan. Ang ilang mga anak misunod sa ilang sumbanan. ¹³ Ang ilang pamilya molungtad sa hangtod ug dili mamansahan ang ilang himaya. ¹⁴ Ang ilang lawas gilubong sa kalinaw, apan ang ilang handomanan magpadayon hangtod sa kaliwatan nga tanan. ¹⁵ Ang katawhan moasoy bahin sa ilang kaalam ug ang dakong tigom mosaalug sa ilang pagdayeg.

¹⁶ Si Enok nakapahimuot sa Ginoo ug gituboy. Nagsangpit siya sa umaabot nga kaliwatan sa paghinulsol.

¹⁷ Si Noe, nakit-an nga hingpit ang iyang katarong. Sa panahon sa balaanong kasuko, mahimo siyang lukat. Pinaagi niya, usa ka piraso nahibilin sa kalibotan human sa lunop.

¹⁸ Ang walay kataposang kasabotan namugna uban niya: dili na laglagon sa lunop ang kinabuhi.

Abraham, Isaac, Jacob

•¹⁹ Walay nakit-an nga makatumbas ni Abraham, ang bantogang kagikan sa kanasoran. ²⁰ Matinud-anon siya sa Balaod sa

• **44.1** Human sa himno alang sa Diyos, kinsang gahom napadayag pinaagi sa iyang binuhat, gipakita kanato sa tagsulat ang kalihokan sa Diyos sa pinili niyang katawhan sa Israel.

Sa iyang balak sa pagdayeg sa ilang katigulangan: gipasiklap ta sa tanang bantogan sa Israel: mga hari, mga Manluluwas, propeta, manggialamon, magbabalak. Gipahinumdoman ta sa tagsulat nga naay daghang isog ug tarong nga tawo nga nangamatay na, apan ang ilang mga buhat ug mga hiyas wala mapatik. Hinuon nasa-yod ang tagsulat, nga bisag ang tanang kaliwat sa mga bantogan mahanaw, pananglitian si Moises, ang katawhan sa Israel magpadayon paghupot sa ilang walay kataposang paglaom: “Bisan pa man ining tanan, kita modaag.

• **19.** Mosunod dayon ang paghinumdom ni Ben Sirac sa mga dagkong tawo sa balaang kasaysayan. Gitagsa-tagsa sila paghatag og importansya sumala sa panghunahuna sa iyang panahon kanus-a ang mga pari naghupot sa dako ug mahinungdanong pwesto sa kinabuhi sa mga Judio diha sa Templo. Busa, madasigon kaayo siyang naghigot bahin ni Aaron, ni Pinehas, ug Simon II nga nailhan niya pag-ayo.

Sa 48:11, sama sa Mal 3:24, mabasa ang gitoohan sa mga Judio nga si Elias mobalik sa pag-abot na sa Mesiyas. Alang sa mga Judio, si Elias mao ang tawo nga nagbanhaw sa mga patay ug gilikay sa Diyos sa kamatayon. Si Ben Sirac naglaom nga mabuhi siya pag-usab aron makakita sa malipayong adlaw sa kaluwasan.

Labing Halangdon. Mihimo siyag kasabotan uban niya; kasabotan nga nagbutang ug timaan sa iyang lawas. Sa adlaw nga gisulay siya namatud-an nga siya matinud-anon.²¹ Mao na ang hinungdan nga ang Diyos misaad ug nanumpa nga panalanginan niya ang tanang kanasoran diha sa iyang kaliwatan nga himoon niya ingon kadaghan sa abog sa kalibotan. Gituboy ang iyang kaliwatan sama sa mga bitoon. Misaad siya nga ang ilang kayutaan mosangko sa kadagatan, gikan sa suba ngadto sa tumoy sa kalibotan.

²² Gibag-o sa Diyos ang iyang kasabotan uban ni Isaac tungod sa iyang amahan, si Abraham.²³ Mao ni ang kasabotan ug panalangin sa tanang katawhan nga iyang gipahimutang sa ulo ni Jacob. Gipasaligan niya si Jacob sa iyang panalangin. Gihatagan siyag yuta nga maiya, ug nga iyang iapod-apod sa ka tribu.

Moises, Aaron

45 ¹ Gikan sa mga kaliwat ni Jacob ang Diyos nagtawag ug tawo nga tarong nga mauyonan sa tanan. Si Moises gihigugma sa Diyos ug sa Tawo. Dalayegon ang iyang handomanan.² Gihimaya siya sa Diyos sama sa iyang mga anghel ug gihatagagahom nga makapalisang sa mga kaaway.³ Sa pulong ni Moises gipahunong niya ang kadaot. Ang Diyos mituboy niya atubangan sa mga hari. Iya siyang gihatagan ug kasugoan alang sa iyang katawhan ug gipaaninaw ug dyotay sa iyang himaya.

⁴ Iya siyang gipili gikan sa mga buhi aron mahimong balaan tungod sa iyang kamatinud-anon ug kamapaubsanon.⁵ Ang Ginoo mipabati niya sa kaugalingon niyang tingog. Iya siyang gibiyaan sa kangitngit diin nagkaatubangay sila. Didto iyang gihatag kang Moises ang kasugoan, ang balaod sa kinabuhi ug sa kahibalo. Magtudlo ni ni Jacob sa kasabotan ug maghimo nga ang iyang mga sugo masangyaw sa Israel.

⁶ Iyang gituboy si Aaron, ang igsoon ni Moises, usa ka balaang tawo nga pareho ni Moises, sa tribu ni Levi.⁷ Mihimo siyag tunhay nga kasabotan uban niya. Unya, gitugyan niya kang Aaron ang pagkapari sa katawhan.

⁸ Gipasidunggan niya si Aaron pinaagi sa paghatag kaniyang kahalangdon, ug pagsul-ob niya sa mahimayaong kalupo. Ang iyang mga sapot dayandayang tahom sa kahingpit, ang mga karsones, kapa ug Efod.⁹ Isip pakapin, gisab-itan ang iyang bistu ug mga bunga sa granada ug daghang dalag nga kampanilya nga manangingting iniglakaw niya. Sa ingon, madunggan ni sa templo, usa ka handomanan sa mga anak sa iyang katawhan.

¹⁰ Ang Diyos mihatag kang Aaron ug sagradong sapot nga bulawan, asul ug morado,

hinimo sa mga artista, ang pektoral sa paghukom, ang Urim ug Thumim, ang hilo nga lutong pula hinablon sa hanas nga maghahablon; ¹¹ mga mahalong bato nga may mga kinulit sa alahero sa sinalsal nga bulawan. Mahimo ni nga handomanan diin nasilsil ang mga ngalan sa mga tribu sa Israel.¹² Iya siyang gihatagan ug turban nga may bulawang korona nga gikulitan sa mga pulong sa iyang konsagrasyon, usa ka hamili nga dayandayan, ekspertong gihimo ug makalingaw sa mata.

¹³ Ang samang mga butang wala hikit-i sa wala pa si Aaron. Walay dumuduong nga misul-ob ini o makasul-ob, gawas sa iyang mga anak ug kaliwatan.

¹⁴ Hudton niya pagsunog ang mga sakripisyo kaduha matag adlaw ug buhaton hangtod sa hangtod.

¹⁵ Gikonsagrahan siya ni Moises ug gihi-logan sa balaang lana, alang niya ug sa iyang kaliwatan ang tunhay nga alyansa. Samtang molungtad ang kalangitan moalagad sila sa Diyos, isip iyang mga pari ug manalangin sila sa katawhan sa iyang ngalan.¹⁶ Iya siyang gipili sa mga buhi aron mohalad ug sakripisyo sa Ginoo ug humot nga insenso agig handomanan sa pagbayad sa mga sala alang sa katawhan.

¹⁷ Gitugahan sa Diyos si Aaron paghubad sa iyang kasugoan ug naghimog mga hukom aron pagtudlo ni Jacob sa balaang mga pulong ug paglamdag sa Israel sa iyang Balaod.¹⁸ Ang tagagawas naglaraw pagdaot niya ug nasina niya sa disyerto, si Datan ug Abiram, ang ilang sumosunod ug ang nagpaluyo ni Kore. Ang tanan bangis ug puno sa kasilag.¹⁹ Nakakita ini ang Diyos ug nasuko. Sa iyang kapungot, iya silang gilaglag. Nagbuhat siyag mga katingalahan batok nila. Gihurot sila sa siga sa kalayo.

²⁰ Gidugangan niya ang himaya ni Aaron ug gihatagan siyag kabilin. Iyang gigahin alang niya ang unang mga bunga. Pagsugod gyod, sa kabuhong sa pagkaon.²¹ Kay ang sakripisyo nga gihalad sa Diyos ilang pagkaon nga iyang gihatag kang Aaron ug sa iyang kaliwat.

²² Apan dili siya makasunod og yuta isip kabilin. Walay espesyal nga bahin nga ma-ya, kay ang Diyos mismo maoy iyang bahin ug kabilin.

Pinehas

²³ Si Pinehas, anak ni Eleazar, ikatulo siya diha sa himaya. Napuno siya sa kadasig sa kahadlok sa Ginoo, dihang mibarog siya nga lig-on taliwala sa masupilon inubanan sa bantogan nga kaisog ug sa pagbayad sa sala sa Israel.

²⁴ Ang gisangpotan ini mao ang kasabotan sa Kalinaw nga gihimo uban niya. Gihimo si Pinehas nga pangulo sa santwaryo

ug sa iyang katawhan. Siya ug ang iyang kaliwat makaangkon og dignidad sa taas nga pagkapari sa kahangtoran. ²⁵ Dili ni sama sa kasabotan nga gitukod ni David, ang anak ni Jese, sa tribu sa Juda. Kay ang pagkahari gikan sa amahan unya, sundon sa usa lang sa iyang mga anak. Apan ang kabilin ni Aaron modangat sa tanan niyang kaliwatan.

²⁶ Hatagan unta sila sa Diyos og kaalam sa kasingkasing paghukom sa iyang katawhan diha sa hustisya. Sa ingon, ang ilang kabulahan dili mokunhod ug ang ilang himaya magpadayon sa ilang kaliwatan.

Josue ug ang mga maghuhukom

46 ¹ Si Josue, ang anak ni Nun, bangiitan nga manggugubat. Isip propeta, siya ang sumusunod ni Moises. Nagpuyo siya sumala sa iyang ngalan. Iyang gimatuod nga siya ang moluwas sa piniling katawhan sa Diyos. Silotan niya ang mga kaaway nga moataki nila ug mangulo siya sa Israel pagbawi sa ilang yuta.

² Pagkanindot tan-awon niya, binakyaw ang bukton ug ang espada, andam sa pag-sulong sa mga syudad!

³ Kinsa, sa wala pa siya, ang dunay malungtarong kusog sama niya? Sa tinuoray manggugubat siya ni Yahweh. ⁴ Dili ba, siya man ang mipugong sa adlaw, sa ingon gihi-mo niya ang usa ka adlaw nga duha? ⁵ Mitawag siya sa kahitas-an dihang napiit sila sa ilang kaaway sa matag eskina. Ang gamhanang Diyos mitubag og mga lusok sa ulan nga bagtok ug dagko kaayo. ⁶ Giataki niya ang kaawayng nasod ug iyang gilumpag ang nanulong sa agianan sa Beth-Horam. Sa ingon, nasayod ang kanasoran sa kusog ni Josue ug nga nakig-away sila batok sa Diyos.

⁷ Si Josue maunongon ug matinuoron sa Makagagahom sa panahon ni Moises. Siya ug si Kaleb, anak ni Yefone, lig-on silang mibarog batok sa dakong tigom nga ilang gisulayan pagpalayo sa pagpakasala ug pagpaundang sa ilang daotang bagulbol.

⁸ Tungod ini, sila pa ang naluwas gikan sa 600,000 ka tawo nga namaklay. Gikuha nila ang ilang kabilin sa yuta diin nag-awas ang gatas ug dugus.

⁹ Gitugahan sa Diyos si Kaleb og kusog nga iyang napahimuslan hangtod sa kataposang mga adlaw. Miadto siya sa nasod sa bungtod, ang gihatag nga kabilin sa iyang mga anak. ¹⁰ Tungod ini, naklaro sa tibuk Israel nga maayo ang pagsunod sa Diyos. ¹¹ Human adto, naabot ang mga maghuhukom. Bisag ang matag-usa nila nakaangkon og kaugalingong dungog, silang tanan nga tawo nga matinuod-anon og kasingkasing nga wala motalikod sa Diyos. Bulahan ang ilang handomanan! ¹² Mabanhaw unta ang ilang kabukogan sa mga lubnganan. Ang mga

ngalan ining mga tawo nga dungganan magpabilin unta sa ilang mga anak.

Samuel

¹³ Si Samuel propeta ug pinangga sa Diyos. Gitukod niya ang gingharian ug iyang gihilogan ang nagmando sa katawhan.

¹⁴ Naghukom siya sa dakong tigom sumala sa Balaad sa Diyos. Ang Diyos nanalipod ni Jacob. ¹⁵ Gidawat siya nga propeta tungod sa kamatinud-anon ug gimatuod nga ang iyang mga pulong gikan sa kasaligang manalagna.

¹⁶ Mitawag siya sa Diyos, ang labing gamhanan, diha nga ang kaaway miliyok na niya sa tanang dapit ug mihalad siya og nagsuso nga itoyng karnero.

¹⁷ Unya, sa kusog nga dahunog nagpadala ang Diyos og lipak gikan sa langit. ¹⁸ Napukan ang tanang pangulo sa mga kaaway ug ang malupigon sa Pilistea.

¹⁹ Sa wala pa moabot ang iyang pagpahulay nga dayon, si Samuel mitawag og mga tawo nga mosaksi atubangan sa Diyos ug sa iyang hinilogan: “Wala ko magkuhag butang ni bisag kinsa, bisan gani sa iyang sandalyas.” Walay mipasangil niya.

²⁰ Bisag patay na siya, iya gihapong gitagna ug gibutyag sa hari ang iyang kamatayan. Gikan sa lubnganan misulti siya isip propeta aron pagpapas sa kadaotan sa iyang katawhan.

David

47 ¹ Sunod niya, ang Diyos mituboy ni Natan aron managna sa panahon ni David.

² Sama nga ang tambok gipili sa halad sa kalinaw, si David sab gipili gikan sa mga Israelita.

³ Makigdula siya sa mga liyon ug oso, samag mga gagmayng karnero ug itoy nga kanding.

⁴ Bata pa siya dihang nakapatay siyag higanti sa usa lang ka tirador nga gibalahag bato. Gipatay niya ang hambogirong Goliat aron mabalik ang dungog sa iyang katawhan.

⁵ Iyang gihangyo ang Diyos sa kahitas-an nga naghatag kaniyag kusog nga patyon ang banggilitang manggugubat. Sa ingon, matuboy ang gahom sa iyang katawhan.

⁶ Busa, ila siyang gihimay tungod sa iyang napulo ka kalibohan ug gidayeg siya isip panalangin sa Diyos pagkapili niyang hari.

⁷ Kay iyang gisapo ang mga kaaway sa nagkalainlaing dapit ug giwagtang ang mga Pilistea. Gigupok niya ang ilang gahom sa kahangtoran.

⁸ Sa tanan niyang gihimo, gipasalamatan niya ang kahitas-an. Gipakita niya ang iyang gugma sa Magbubuhay sa pag-awit sa tibuk niyang kasingkasing.

⁹ Nagbutang siyag manganganta sa alpa

atubangan sa altar aron makahimog mga nindot nga honi. ¹⁰ Gipanindot niya ang pyesta, labaw pa gyod ang dagkong mga higayon, sa paghimaya sa balaang ngalan sa Ginoo. Gipabagting niya ang santwaryo sa pagdayeg gikan sa sayo sa buntag.

¹¹ Ang Diyos mipasaylo sa mga sala ni David ug mipalig-on sa iyang gahom sa kahangtoran. Mihimo siyag Kasabotan uban niya alang sa kaayohan sa mga hari ug mihatag niya og trono sa Israel.

Solomon

¹² Ang usa niya ka maalamong anak misunod niya. Milampos si Solomon tungod ni David.

¹³ Si Solomon mihari panahon sa kalinaw. Ang Diyos mihatag niyag pahulay sa mga gubat aron makatukod og bulay alang sa iyang Ngalan – usa ka santwaryo nga mobarog hangtod sa hangtod.

¹⁴ Pagkamaalamon mo, Solomon, sa imong kabatan-on! Sama ka kapuno sa panabot sa usa ka suba. ¹⁵ Ang imong kalag mitabon sa kalibotan nga imong gipuno sa samingay ug panultihon. ¹⁶ Ang imong dungog miabot sa layong kapuloan ug gimahal ka tungod sa imong kalinaw. ¹⁷ Ang imong mga awit, panultihon, samingay ug ang imong interpretasyon nakadanig pagdayeg sa kalibotan.

¹⁸ Sa ngalan sa Ginoo, nga gitawag og Diyos sa Israel, nakatigom kag bulawan sama sa lata ug nagtapok og plata sama sa tingga.

¹⁹ Apan gihatag mo ang imong lawas sa mga babaye, ug nahimokang ulipon sa imong pagbati. ²⁰ Gimansahan mo ang imong dungog ug gipakaulawan ang imong kaliwatan. Nagdala kag kasilag ug kadaot sa imong mga anak tungod sa imong kabuang.

²¹ Nakabahin ni sa nasod. Gikan sa Efraim miguwa ang gingharian nga mirebeldi.

²² Apan ang kaluoy sa Diyos dili mapakyas, ni malimot siya sa iyang mga saad. Wala Niya hikawi ang iyang piniling kaliwat. Dili daoton ang kabanayan sa tawo nga iyang gimahal. Busa, mihatag siyag kabilin ni Jacob ug gitugtan nga mabuhi ang pamilya ni David.

²³ Si Solomon mipahulay uban sa iyang katigulangan. Iyang gibilin ang usa sa iyang mga anak pagdumala puli niya: ang kinabuangan sa mga lalaki, wala gyoy katukato, si Roboam. Iyang giabog ang katawhan pagrebeldi.

²⁴ Ugsi Yeroboam, anak ni Nabat, siya ang nakaingon sa pagpakasala sa Israel; ang nagtudloni Efraim pagbuhat og daotan. Gikan adtong panahona nagkadako ang ilang kasalanan. Sa kadugayan nahimo silang mga bihag ²⁵ ug nagtinguha pagbuhat sa bisag unsang klase sa daotan hangtod nga napanimasan sila.

Elias ug Eliseo

48 ¹ Unya, miabot si propeta Elias sama sa kalayo. Ang iyang mga pulong sulo nga nagdilaab.

² Nagdala siyag gutom sa mga tawo ug sa mainitong gugma, nagamaygamayan ang ilang gidaghanon.

³ Sa ngalan sa Ginoo, gisirhan niya ang kalangitan ug sa tulo ka higayon mipakanaog siya sa kalayo.

⁴ Pagkakatingalahan mo, Elias, sa kahibulongang mga buhat! Kinsay makapanghambog nga makatupong nimo? ⁵ Sa ngalan sa Labing Halangdon, imong gibuhi ang minatay. ⁶ Gilaglag mo ang mga hari ug gitulod ang dunganang mga tawo gawas sa ilang higdaanon.

⁷ Nakadungog kag pagbadlong sa Sinai ug hukom sa silot sa Horeb. ⁸ Naghilog kag mga hari nga manimalos ug nagpili ka og mga propeta nga mopuli nimo.

⁹ Gibayaw ka sa alimpulos sa daghang kalayo diha sa karwahe nga giguyod og kugang mga kabayo.

¹⁰ Nasulat nga ikaw ra ang makahupay sa umaabot nga kasuko sa Diyos, sa dili pa ni moulbo sa kapungot. Ikaw ra ang makapabalik sa kasingkasing sa ginikanan ngadto sa ilang mga anak, ang makapabangon sa tribu ni Jacob.

¹¹ Bulahan ang makakita nimo ug mamatay sa gugma, kay kami sab mabuhi.

¹² Ingon ini si Elias, gibayaw sa alimpulos. Si Eliseo napuno sa iyang espiritu. Panahon sa iyang kinabuhi, walay pangulo nga makatay-og niya, walay nagmando niya. ¹³ Walay lisod alang niya. Bisan sa iyang kamatayon nanagna ang iyang lawas. ¹⁴ Sa kinabuhi, nagbuhat siyag mga katingalahan. Sa kamatayon, ang iyang mga buhat kahibulongan.

¹⁵ Bisan pa ining tanan, ang mga tawo wala mabalhin. Wala sila motalikod sa sala, hangtod nga gipapahawa sila sa ilang nasod ug gikatag sa kalibotan.

¹⁶ Nagamay pag-ayo ang gidaghanon sa mga tawo, apan duna pay nagmando nila nga gikan sa kaliwat ni David. Ang uban tarong, ug uban sab nahimong makasaban.

¹⁷ Si Ezekias milig-on sa iyang syudad. Gipaabot niya ang tubig sa paril. Gilungagan niya ang bato sa mga puthawng katungkapan aron paghimog atabay.

¹⁸ Sa pagkahari ni Ezekias, gisugdan ni Senaquerib ang iyang mga kampanya sa panulong. Iyang gipadala si Rabsak nga, sa kabugalbugalon ug kahambogiro, miisa sa iyang kamot batok sa Sion.

¹⁹ Unya, ang ilang kaisog natay-og, nangurog ang ilang kamot. Miagulo sila ingog babayeng nagbati. ²⁰ Gidupa nila ang bukton ug misangpit sa manggiloy-ong Diyos. Gikan sa langit, ang Bugtong nga Balaanon

daling nakadungog nila. Giluwas sila pinaagi sa kamot ni Isaias.

²¹ Ang Diyos mihampak sa kampo sa taga Asiria ug gihurot sila sa iyang mga anghel.

²² Gihimo ni Ezekias ang makapahimuot sa Diyos ug lig-on siya sa pagsunod sa binuhatan ni David, iyang amahan. Mao ni ang gisugo kaniya sa bantogan ug matitud-anon nga propeta, si Isaias, sa mga panan-awon.

²³ Sa iyang panahon misibog ang adlaw. Gilugwayan niya ang kinabuhi sa hari.

²⁴ Sa gahom sa espiritu, nalantaw niya sa unahan ang kataposang mga butang ug gilipay niya ang nagsubo nga katawhan sa Sion. ²⁵ Iyang gipadayag ang mahitabo sa kaulahian ug mibutyag siya sa tinagong mga butang sa wala pa mahinabo.

49 ¹ Ang handomanan ni Yosias ingon sa tinimplahan nga insenso nga giayo pag-andam sa tigpahumot. Pareha ni sa lamiang dugus sa matag baba, ingog honi panahon sa bangkети.

² Gisubay niya ang tarong nga paagi pag-dani sa mga tawo ug pagwagtang sa makalilisang nga pagsimba sa mga diosdios. ³ Gipahiluna niya ang iyang kasingkasing sa Ginoo. Milampos siya pagpalutaw sa pagkadiysonon ibabaw sa pagkadaotan.

⁴ Gawas ni David, Yosias ug Ezekias, ang mga hari pulos dagkong makasasala. Ilang gisalikway ang Balaod sa Labing Halangdon nga nagdala sa kataposan sa paghari sa Juda.

⁵ Ilang gitugyan ang ilang gahom ug dungog sa langyawng kanasoran ⁶ ug gisunog ang balaang syudad sa ilang mga kaaway. Naawaang ang kadalanan, ⁷ ingon sa gipasidaan ni Jeremias.

⁸ Nakita ni Ezekiel ang panan-awon sa Himaya dihang gipadayag ni kaniya sa Diyos ibabaw sa karwahe sa Kerubin. ⁹ Nahinumdom sab siya ni Job, ang nagsunod kanunay sa katarongan.

¹⁰ Ang 12 ka propeta, hinaot ngamabanhaw ang ilang mga bukog sa lubnganan kay gilipay ug giluwes nila ang mga tawo ni Jacob uban sa masaligong paglaom.

¹¹ Masukod ba nato ang bili ni Zorobabel, ¹² ingon man ni Josue, anak ni Yosedeq? Sila ang nagtukod sa templo ug nagdala sa Diyos

og mga tawong balaan nga gitang-an sa himaya nga tunhay. ¹³ Nagpabilin pod ang handomanan ni Nehemias nga mipabarog pag-usab sa mga paril sa syudad. Gipangayan ni niya og mga ganghaan ug haligi ug gitukod pagbalik ang atong kabalayan.

¹⁴ Walay usa dinhi sa kaliwatan nga gibuhart nga makatupong ni Enok kay gibayaw siya gikan sa kalibotan.

¹⁵ Wala pay tawo nga sama ni Jose, ang labing dungganan sa iyang mga igsoon, ang pangulo sa iyang katawhan. Gani ang iyang mga bukog tinahod.

• ¹⁶ Si Sem ug Set gipataas diha sa mga lalaki, apan ang himaya ni Adan labaw kay sa ubang buhi nga binuhart.

Si Simon, ang pari

50 ¹ Sa buhi pa ang pangulong pari nga si Simon, anak ni Omias, giayo niya ang templo.

² Gibutang niya ang mga pundasyon alang sa tag-as nga bungbong ug alang sa mga kota sa palibot sa templo.

³ Sa iyang mga adlaw, nakalot ang usa ka tangke sa tubig, usa ka atabay nga pareha kalapad sa dagat.

⁴ Tungod sa iyang kabalaka nga tingaleg mangamatay ang iyang mga tawo, iyang gipanalipdan pag-ayo ang siyudad batok sa mga ataki.

• ⁵ Pagkaambongan niya dihang gilirongan siya sa iyang mga tawo. Migawas siya gikan sa ilalom sa santuwaryo ⁶ ingon sa bitoon sa kabuntagon taliwala sa mga panganod, sa-ma sa takdol, ⁷ o sa adlaw nga nagdan-ag sa templo sa Labing Halangdon, o sa bangaw sa himaya sa kapanganoran!

⁸ Sama siya sa rosas sa tingpamulak, sa usa ka liryo daplin sa sapa, o sa usa ka sanga sa kamangyan sa tinginit; ⁹ o sa insenso nga gisunog sa insensaryo. Ikatandi siya sa usa ka baga,

maya ni Adan labaw kay sa ubang buhi nga binuhart.

• **50.5** Hatangan natog importansya kining taas nga paghulagway ni Simon, ang labawng pari. Si Ben Sirac nga nagdalag dagkong kaakohan ug nakasabot unsa ang kinabuhi, wala mobatig kaulaw pagpaila sa dako niyang padayeg sa mga ritwal sa Templo. Sama ni bisag kinsang Judio nga magtotoo, ang mga balaang bisti, ang mga awit, ang mga solemning seremonyas nagpadayag alang niya og mga relihiyosong kamatuoran bahin sa Diyos: sa iyang himaya, sa kalipay, sa kasaulogan ug pagdayeg.

• **49.16** Sakalit lang, sa wala paniyadayega ang labawng pari nga si Simon, ang iyang kaila, nahinumdom si Ben Sirac sa mga sinugdanan sa tanan. Sa sinugdanan dunay unang tawo. Milantaw pa siya labaw sa panghunahuna sa mga Judio sa iyang panahon, kinsa mao ray gitang-an ang kaugalingon nilang kasaysayan. Gihinumdoman ni Ben Sirac ang unang tawo, ang amahan sa tanang katawhan. Si Adan nga simbolo sa tanang makasasala nga katawhan, gitawag sa kaluwasan. Apan siya sab ang unang tawo nga nagpas-an sa kaugmaon sa tanan. Sa Rom 5:12-20, naghigot si Pablo bahin ni Cristo isip Bag-ong Adan. Diha niya, *ang hi-*

bulawang plorera nga giadornohan og mahalong mga bato; ¹⁰ o sa kahoyng olibo nga nagbago sa bunga, o sa sipres nga mituyhakaw sa mga pangnanod, ¹¹ kon magsul-ob na siya sa bisti alang sa usa ka seremonyas. Sa hingpit nga kaambong, moadto siya sa sagradong altar. Iyang gilukop ang korte sa balaang lugar sa himaya.

¹² Didto modawat siya sa kamot sa mga pari og bahin sa mga sakripisyo. Nagbarog siya sa may halinganang templo linyokan sa iyang kaigsoonan ingon sa batan-ong kahoy sa Lebanon.

¹³ Sama ra nga gialirongan siya sa anahaw diha nga ang tanang anak nga lalaki ni Aaron sa ilang kabantog, mi-barog atubangan sa kinatibuk-ang tigom sa Israel dala sa ilang kamot ang mga halad alang sa Diyos.

¹⁴ Pagkahuman sa iyang serbisyo sa altar ug human mahimo niya uban sa kaligdong ang halad alang sa Makagagahom ug Labing Halangdon, ¹⁵ gikuha niya ang tasa sa iyang kamot ug nagtagayg duga sa ubas sa tiilan sa altar. Makapahimuot ang baho alang sa Labing Halangdon, ang Hari sa kalibotan.

¹⁶ Unya, ang mga anak ni Aaron misinggit. Gipalanognila ang trompeta nga tibukok plata, uban sa dakong kasaba sa paghandom sa Labing Halangdon.

¹⁷ Ug sa kalit lang, ang tanang tawo miduko nga sangko ang ilang nawong sa yuta ug misimba sa Diyos, ang Makagagahom, ang Labing Halangdon.

¹⁸ Ang Koro sab miawit sa iyang mga awit sa pagdayeg. Mikanta silag nindot nga honi. ¹⁹ Ang mga tawo nangaliya sa kahitas-an ug nag-ampo sa manggiloy-ong Diyos hangtod nga natapos ang seremonyas. Unya, nahu-man ang tulumanon sa Ginoo.

²⁰ Ang pangulong pari nanaog gilayon. Giisa niya ang iyang kamot sa tibukok asembleya sa katawhan sa Israel. Sa kusog nga tingog gipanalanginan sila sa panalangin sa Ginoo. Nakabaton siyag dungog paglitok sa iyang ngalan.

²¹ Sa ikaduhang higayon ang mga tawo miyukbo sa pag-ampo aron mada-wat nila ang panalangin sa kahitas-an:

²² “Karon dayega ang Ginoo sa kalibotan, nga sa tanang dapit nagbuhat og bantogang mga butang. Naghimaya siya sa atong mga adlaw gikan sa atong pagkatawo ug naluoy siya nato.

²³ Ang kalipay iya untang ihatag kanato, ug sa Israel ang kalinaw sa atong mga adlaw ug sa kahangtoran.

²⁴ Magpadayon unta siya paghatag kanato sa iyang mga panalangin ug mahimo unta siya nga atong manlu-luwas sa atong panahon.”

²⁵ Dunay duha ka nasod nga wala magustohi pag-ayo. Dili nasod ang ikatulo.

²⁶ Sila ang mga lumolupyo sa bukid sa Seir, ang taga Filistea ug ang buang nga mga tawo nga nagpuyo sa Sikem.

²⁷ Gisulat ni Jesus, anak ni Sirac, nga anak ni Eleazar sa Jerusalem, ining libroha ang pagtulon-an sa panabot ug kahibalo. Gibubo niya dinhi ang Kaalam sa iyang kasingkasing.

²⁸ Bulahan ang maminaw sa gitudlo dinhi unya, nakaangkon sa kaalam sa kasingkasing sa iyang pagdawat ini.

²⁹ Ang iyang paghimo ini makalig-on niya sa tanang higayon, kay ang kahayag sa Diyos iyang dalan.

Panalangin ni Jesus, anak ni Sirac

51 • ¹ Magpasalamat ko nimo, O Ginoo ug Hari. Gidayeg tikaw, akong Diyos ug Manluluwas.

² Magpasalamat ko sa Imong Ngalan. Kay lkaw ang akong tigpanalipod ug panabang. Gipahilayo mo ang akong

• **51.1** Pasalamat ni alang sa kalingkawasan. Ang han-ay sa talaan sa kuyaw nga kasinatian dihang giluwat sa Diyos ang katawhan, nagpahinumdong nato sa mga bayani sa Daang Testamento: Si Daniel sa langob sa mga liyon, si Daniel ug mga kauban sa nagbagang kalayo, si Jose nga nabilanggo, si Susana, si David.

Gigamit ni alang sa pagsaulog sa pangilin sa mga martir sa liturhiya sa Simbahan. Ang ilang kamatayon (tan-awa sa Klm 3:1) kalingkawasan gikan sa daotan. Sama ni Jesus, ang mga martir wala makalikay sa kadaotan ug sa kamatayon, apan ila ning gibuntog pinaagi sa pagbuntog sa ilang kahadlok ug sa pagpasaylo sa ilang mga kaaway.

lawas sa kadaot, sa lit-ag sa daotang dila ug sa mga ngabil nga bakakon. Atubangan sa mibarog batok kanako, ikaw ang akong mananabang, ang akong manluluwas.

³ Sa kapuno sa kaluoy ug sa himaya sa Imong Ngalan, Imo kong gipahilayo samgangiponsa andam paglamoy nako, ug sa kamot sa buot mopatay nako.

⁴ Giluwas ako nimo sa dili maihap nga pagsulay nga akong giantos; sa makapuot nga kalayo sa matag kilid. Milatas ko sa kalayo ug wala ko mapaso.

⁵ Gilikay ko nimo sa kailadman sa espidno, sa hugawng dila ug bakakong pulong; ⁶ sa madumtanong pakaulaw nga gitaho ngadto sa Hari. Nag-ungaw ko sa kamatayon ug diha na sa pultahan sa espidno.

⁷ Gialirongan ko nila sa kada kilid ug walay makatabang nako.

⁸ Unya, Ginoo, nahinundom ko sa Imong kaluoy ug tunhay nga binuhatan. Nasayod ko nga gilikay mo sa kadaotan ang milaom nimo ug giluwat mo sila sa kamot sa ilang mga kaaway.

⁹ Gipadala ko ang akong pag-ampo gikan sa kalibotan, naghangyo nga luwason mo ako sa kamatayon.

¹⁰ Gitawag ko ang Ginoo, ang amahan sa akong Diyos: "Ayaw kog biyai sa adlaw sa akong kasakitan, sa panahon nga wala na koy mahimo batok sa akong mapalabilabihong mga kaaway. Dayegon ko sa kanunay ang imong Ngalan ug awitan tikaw sa akong pasalamat."

¹¹ Gidungog mo ang akong pag-ampo. Giluwat mo ako sa kadaotan ug gipahilayo sa yawan-ong kahimtang.

¹² Busa, magpasalamat, magdayeg ug maghimaya ko sa Ngalan sa Ginoo.

¹³ Sa akong kabatan-on sa dili pa ko mobiyahi, dayag kong nangita og Kaalam diha sa pag-ampo. ¹⁴ Atubangan sa templo gipangayo ko siya ug gisunodsunod hangtod sa kataposan sa akong mga adlaw.

¹⁵ Pagpamuswak na niya, ingon sa nagkahinog nga bulig, ang akong ka-

singkasig nahinangop. Ang akong tiil nagsubay sa tarong nga dalan kay gikan sa akong kabatan-on gipangita ko siya.

¹⁶ Pagsugod gyod nakog pamati niya, gihatag na siya kanako uban sa daghang pagtulun-an.

¹⁷ Sa iyang panabang nakauswag ko ug gihimaya ko ang naghatag nakog kaalam. ¹⁸ Nakahukom ko pagbansaybansay ini ug madasigon ko nga mangita sa maayo. Dili ko kini basolan.

¹⁹ Sa iyang panabang nakigbisog ang akong kalag. Mabinantayon kong naniid sa iyang Balaod. Human sa akong kasaypanan, miisa ko sa akong kamot ngadto sa langit ug nagbasol sa kawala koy kasayoran mahitungod niya.

²⁰ Midako ang akong gugma niya ug nakit-an ko siya sa akong paghinulsol. Tungod niya nakat-onan ko gikan sa sinugdan ang pagpanag-iy sa akong kasingkasing. Dili ko niya talikdan.

²¹ Sa tibuok kong galamhan gipangita ko siya. Mao nga nadaog ko ang labing maayo.

²² Isip balos, ang Diyos naghatag nakog mga pulong sa pagdayeg.

²³ Paduol, ikaw nga walay panabot. Sulod sa iyang tunggaan.

²⁴ Nganong miingon man mo nga gihikawan mo ining tanan ug nga ang inyong mga kalag giuhaw?

²⁵ Mao ni ang akong ikasulti: Palita ni nga walay kwarta. ²⁶ Ibutang ang imong liog ilalom sa yugo ug padawata ang imong hunahuna sa pagtulun-an. Duol ra ni ug makab-ot nimo.

²⁷ Tan-awa sa inyong kaugalingon unsa kasayon alang nako ang pagbaton og dakong pahulay.

²⁸ Patudlo bisag unsa pay bili ug imong maangkon ang mas maayo pa kay sa bulawan.

²⁹ Himoa nga ang imong kalag mangita sa kalipay sa kaluoy sa Ginoo ug ayaw kaulaw pagdayeg niya.

³⁰ Buhatang ang imong trabaho sulod sa gitakdang panahon ug ang Diyos, sa liyang panahon, moganti nimo.

blank page 1098